

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σε συνεργασία με το
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗΣ/ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»

Τίτλος εργασίας:

«Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο κατά την περίοδο της πανδημίας. Το παράδειγμα της Ελαφονήσου».

«Investigating teachers' opinions on the contribution of ICT in the teaching of the language lesson in the Primary school during the pandemic period. The example of Elafonisos».

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία του Βαρβαρέσου Παναγιώτη

A.M 4382021001

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Οικονομάκου Μαριάνθη	Επίκουρη Καθηγήτρια	Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Επιβλέπουσα
Κούρτη-Καζούλλη Βασιλεία	Καθηγήτρια	Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Μέλος
Καραντζόλα Ελένη	Καθηγήτρια	Τ.Μ.Σ Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Μέλος

ΡΟΔΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2023

«Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του μεταπτυχιακού φοιτητή που την εκπόνησε. Οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα εργασία εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα».

Ευχαριστίες...

Η ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την στήριξη των ανθρώπων που βρίσκονται δίπλα μου σε αυτή τη διαδικασία.

Έτσι λοιπόν, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες του μεταπτυχιακού προγράμματος «Ανάλυση και διδασκαλία πρώτης και δεύτερης ξένης γλώσσας, οι οποίοι/ες μου πρόσφεραν όλες τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να εφόδια τα οποία θα τα χρειαστώ τα επόμενα χρόνια.

Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την τριμελής επιτροπή για τις συμβουλές και τις οδηγίες που μου έδωσαν σε όλη την διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Οικονομάκου, ή οποία ήταν η επιβλέπουσα στην διπλωματική μου εργασία και με καθοδήγησε σε όλη αυτή τη διαδικασία σε όλη την διάρκεια της συγγραφής της. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Κούρτη-Καζούλλη αλλά και την κ. Καραντζόλα Ελένη, οι οποίες ήταν μέλη της τριμελής επιτροπής και με υποστήριξαν σε αυτή τη διαδικασία .

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου Λακωνίας, οι οποίοι/ες πρόθυμα συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία συμβάλλοντας καθοριστικά στην υλοποίηση της.

Κλείνοντας, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην οικογένειά μου, τους γονείς μου Γεώργιο και Κυριακή, τους φίλους μου και σε όλους εκείνους που με στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια αυτής μου της προσπάθειας και που συνεχίζουν και είναι δίπλα μου σε κάθε μου προσπάθεια.

Παναγιώτης Γ. Βαρβαρέσος

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο κατά την περίοδο της πανδημίας. Το παράδειγμα της Ελαφονήσου», δίνει έμφαση στη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο εστιάζοντας στη χρήση των εργαλείων που προσφέρουν οι ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, αξιοποιώντας τη μέθοδο των πολυγραμμatisμών κατά τη περίοδο της πανδημίας και πιο συγκεκριμένα το σχολικό έτος 2021-2022. Στο θεωρητικό μέρος πραγματοποιείται αναφορά στις γλωσσοδιδακτικές προσεγγίσεις, τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση αλλά και στη περίοδο της πανδημίας. Στο ερευνητικό μέρος γίνεται περιγράφεται το μεθοδολογικό εργαλείο, παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου για το συγκεκριμένο ζήτημα με τη μορφή της συνέντευξης. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ολοκλήρωση τόσο του θεωρητικού μέρους, όσο και του ερευνητικού μέρους.

Λέξεις κλειδιά: *ΤΠΕ εργαλεία, πολυγραμμatisμοί, δημοτικό σχολείο, πανδημία.*

Abstract

Entitled "Investigation of teachers' opinions on the contribution of ICT to the teaching of the language course in the Primary school during the pandemic period. The example on the island of Elafonisos", the present thesis emphasizes the contribution of ICT in the teaching of the Language lesson in the Primary school focusing on the use of the tools offered by ICT for the teaching of the Language. And this by the use of the method of polyliteracies during the pandemic period and more specifically the 2021-2022 school year. In the theoretical part, reference is made to language teaching approaches, ICT in education as well in the pandemic period. The research part, describes the methodological tool and exposes the opinions of the teachers of Elafonisos Primary School on the specific issue in the form of an interview. Finally, the conclusions obtained from the completion of both theoretical and research part are listed.

Key words: ICT tools, polyliteracies, primary school, pandemic.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
---------------	---

Α΄ Μέρος: Θεωρητικό

1^ο Κεφάλαιο: Γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις

1.1.1. Παραδοσιακή μέθοδος διδασκαλίας.....	3-4
1.1.2. Δομικό μοντέλο διδασκαλίας.....	4
1.1.3. Επικοινωνιακή κειμενοκεντρική προσέγγιση.....	5-7
1.1.4. Κριτικός και ψηφιακός γραμματισμός.....	7-12
1.1.5 Πολυγραμματισμοί.....	12-15
1.2.1 Τα ΔΕΠΠΣ (2003) του δημοτικού σχολείου για το μάθημα της γλώσσας....	15-16
1.2.2 Τα ΠΣ (2011) του δημοτικού σχολείου για το μάθημα της γλώσσας.....	16-19
1.2.3. Το νέο ΠΣ του 2021.....	19-21
1.3.1. Ο ρόλος του/ης εκπαιδευτικού στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	21-23
1.3.2. Ο ρόλος των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	23-26
1.3.3. Τα καθήκοντα του/ης εκπαιδευτικού σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο.....	26

2^ο Κεφάλαιο: ΤΠΕ και εκπαίδευση

2.1 Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	27-30
2.2.1 Η αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας....	30-33
2.2.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	34-36
2.3 Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ.....	36-39

3^ο Κεφάλαιο: Η περίοδος της πανδημίας στην εκπαίδευση

3.1 Οι επιδράσεις της πανδημίας στους/ις εκπαιδευτικούς.....	40-42
3.2 Οι επιδράσεις της πανδημίας στους/ις μαθητές/τριες.....	42-43
3.3 Η συμβολή των ΤΠΕ στην περίοδο της πανδημίας.....	44-45

Β΄ Μέρος: Ερευνητικό

4^ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Μεθοδολογική διαδικασία της έρευνας.....	47
4.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	47-48
4.3 Υπόθεση και ερευνητικά ερωτήματα.....	48-49
4.4 Μέσο συλλογής δεδομένων.....	49-50
4.5 Δείγμα έρευνας.....	50
4.6 Διεξαγωγή έρευνας.....	51
4.7 Περιορισμοί της έρευνας.....	51
4.8 Η αναγκαιότητα της έρευνας.....	52

5^ο Κεφάλαιο: Ανάλυση αποτελεσμάτων

5.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	53
5.2 Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων.....	54-55
5.3 Συζήτηση αναφορικά με το δεύτερο μέρος της συνέντευξης.....	55-62

6^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

6.1 Συμπεράσματα.....	62-66
6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	67

Βιβλιογραφία.....	68-75
-------------------	-------

Παράρτημα.....	76-101
----------------	--------

Εισαγωγή

Στη σύγχρονη εποχή οι ΤΠΕ ολοένα και περισσότερο βρίσκονται στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Εξάιρεση δεν θα μπορούσε να αποτελέσει ο χώρος της εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Από τις αρχές του 2020 όπου η εξάπλωση της πανδημίας επέφερε την αναστολή των μαθημάτων με τη δια ζώσης μέθοδο διδασκαλίας, ήρθε η εξ αποστάσεως μέθοδος διδασκαλίας, η οποία έχει άμεση σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων.

Έτσι λοιπόν, στη παρούσα εργασία θα εξεταστούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου Λακωνίας αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας δίνοντας έμφαση στη μέθοδο του πολυγραμματισμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Αρχικά, στο θεωρητικό πλαίσιο υπάρχουν τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά των γλωσσοδιδακτικών προσεγγίσεων, των ΔΕΠΠΣ και των ΠΣ, ενώ πραγματοποιείται αναφορά σχετικά με το ρόλο των εκπαιδευτικών και τα καθήκοντα που έχουν καθώς και το ρόλο των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται ενότητα για την εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, αλλά και στην επιμόρφωση που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί για την χρήση των ΤΠΕ. Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους επικεντρώνεται στην πανδημία και πιο συγκεκριμένα στις επιδράσεις που έχει στους/ις εκπαιδευτικούς και τους/ις μαθητές/τριες καθώς και στη συμβολή που έχουν οι ΤΠΕ στην περίοδο της πανδημίας στα εκπαιδευτικά δρώμενα.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας αρχικά παρατίθεται η μεθοδολογία της έρευνας στο κεφάλαιο τέσσερα. Έπειτα, υπάρχει η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων που προέκυψαν μέσα από τις συνεντεύξεις. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα τα οποία προκύπτουν έπειτα από την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΔΠΜΣ *Ανάλυση και διδασκαλία*
πρώτης & δεύτερης/ξένης γλώσσας

Α΄ ΜΕΡΟΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1^ο Κεφάλαιο

«Γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις»

1.1.1. Παραδοσιακή μέθοδος διδασκαλίας

Η παλιότερη μέθοδος διδασκαλίας της γλώσσας είναι η παραδοσιακή που έχει τα θεμέλιά της στην εμπειρία και όχι σε θεωρητική και επιστημονική βάση. Η παραδοσιακή μέθοδος διδασκαλίας έχει τα θεμέλιά της, στην εμπειρία, καθώς δεν διαθέτει θεωρητική θεμελίωση. Η υιοθέτηση των αρχών της φτάνει μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και άρχισε μέσα από τη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών και στη συνέχεια με τις ζωντανές γλώσσες (Ντίνας & Γώτη, 2016: 17).

Σύμφωνα με τον (Χαραλαμπίδου, 2000: 1) κύρια χαρακτηριστικά αυτής της προσέγγισης είναι η έμφαση που δίνεται για τη διδασκαλία της επίσημης γλώσσας που διδάσκεται στο σχολείο, η εκμάθηση της γραμματικής που αποτελεί την κύρια επιδίωξη του γλωσσικού μαθήματος, με απώτερο στόχο την εκμάθηση της μορφοσυντακτικής δομής (που εμπεριέχει την ορολογία, τους κανόνες γραμματικής, την ορθογραφία κ.ά.). Στο σημείο αυτό ενεργητικό ρόλο κατέχουν οι εκπαιδευτικοί καθώς όλες οι γνώσεις παρουσιάζονται από εκείνους/ες, με τους/ις μαθητές/τριες να έχουν παθητικό ρόλο ακροατή στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική διαδικασία. Στη παραδοσιακή διδασκαλία αναγνωρίζονται τρεις παράγοντες οι οποίοι αποτελούν το λεγόμενο *διδασκτικό τρίγωνο* που απαρτίζεται από τον/ην δάσκαλο/α, τον/ην μαθητή/τρια και το εκάστοτε διδασκτικό αντικείμενο. Ο/Η δάσκαλος/α διαθέτει πρωταγωνιστικό ρόλο, ενώ ο/η μαθητής/τρια διαθέτει εξαρτημένο ρόλο που βασίζεται στις γνώσεις που θα προσφέρει στο μαθητή/τρια ο/η εκπαιδευτικός (Ματσαγγούρας, 2007).

Έτσι λοιπόν, η διδασκαλία των μαθημάτων πραγματοποιείται γι' αυτούς, δεν κατέχουν όμως σε κανένα σημείο ενεργό ρόλο, με τον/ην διδάσκοντα/ουσα να είναι τοποθετημένος/η σε υπερυψωμένο μέρος ώστε να μπορεί να έχει τον απόλυτο έλεγχο της διδασκαλίας. Το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιείται από τη πλευρά του/ης

εκπαιδευτικού βασίζεται μόνο στο ένα και μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο που υπάρχει και στον πίνακά της τάξης (Ντίνας & Γώτη, 2016: 17).

1.1.2. Δομικό μοντέλο διδασκαλίας

Σε αντίθεση με το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας, το δομικό μοντέλο διδασκαλίας εστίασε την προσοχή του στη χρήση της γλώσσας. Στο σημείο αυτό οι μαθητές/τριες αρχίζουν και παράγουν λόγο μέσα από ένα απαιτητικό σύστημα άσκησης και συνεχούς επανάληψης δομών και φράσεων. Αυτό το μοντέλο εμφανίστηκε και καθιερώθηκε στη διδακτική πρακτική τον 20ό αιώνα. Σύμφωνα με αυτό, η γλώσσα αποτελεί ένα σύστημα στοιχείων τα οποία με τη σειρά τους αλληλεξαρτώνται. Επομένως, γίνεται δυνατή η ανάλυση μιας φράσης/πρότασης σε σύνολα τα οποία με τη σειρά τους βρίσκονται σε θέση να κατανεμηθούν σε μικρότερες ομάδες που διακρίνονται από τις σχέσεις αλληλεξάρτησης και ιεραρχίας που διαθέτουν (Ντίνας & Γώτη, 2016: 18).

Πιο συγκεκριμένα, η δομιστική προσέγγιση εμφανίστηκε στις ΗΠΑ κατά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Ως θεωρητική της βάση για τη γλωσσική διδασκαλία χρησιμοποίησε τη ψυχολογική σχολή του συμπεριφορισμού. Κατά τη διαδικασία της γλωσσικής διδασκαλίας ο δομισμός οδήγησε την ερευνητική κοινότητα σε μελέτες που πραγματοποιούνται από τη λέξη στη πρόταση. Μια από τις πιο συνηθισμένες ασκήσεις αυτής της θεωρίας είναι αυτές οι ασκήσεις που έχουν κενά προς συμπλήρωση, στη γραμματική ή χρήση παραδειγμάτων κ.ά. (Ντίνας & Γώτη, 2016: 19).

Στο δομικό μοντέλο διδασκαλίας ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεται η διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιφανειακός, καθώς παραβλέπει πολλούς σημαντικούς παράγοντες όπως το επικοινωνιακό, πολιτισμικό και βιωματικό πλαίσιο λειτουργίας της γλώσσας. Βέβαια, μέσα από την εμφάνιση του δομικού μοντέλου πραγματοποιήθηκε μια αξιοσημείωτη εξέλιξη διότι μετατοπίστηκε το ενδιαφέρον από το πεδίο της λέξης σε αυτό της πρότασης και από τη παραδειγματική στη συνταγματική διάσταση της γλώσσας. (Μήτσης, 2007: 20-23).

1.1.3. Επικοινωνιακή κειμενοκεντρική προσέγγιση

Παρατηρείται ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια μετατόπιση του ερευνητικού ενδιαφέροντος στο πεδίο της γλωσσολογικής έρευνας από τη μελέτη της γλώσσας προς τη διερεύνηση των επικοινωνιακών και λειτουργικών χαρακτηριστικών που τη χαρακτηρίζουν. Επομένως, όλα τα παραπάνω στοιχεία αξιοποιήθηκαν από τους ερευνητές του πεδίου αυτού και αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η δημιουργία μιας νέας προσέγγισης η οποία αναφέρεται ως *επικοινωνιακή προσέγγιση* (Χατζησαββίδης, 2005: 35). Αυτή η προσέγγιση υποστηρίζει ότι κύριο μέλημα δεν είναι μόνο η ανάπτυξη του γραπτού λόγου, αλλά και αυτή του προφορικού λόγου. Αυτά τα δύο στοιχεία αποτελούν τις κύριες εκφράσεις της επικοινωνιακής προσέγγισης για το πεδίο της γλώσσας (Χατζησαββίδης, 2005: 35).

Στο πυρήνα αυτής της προσέγγισης βρίσκεται η επικοινωνία. Η επικοινωνιακή προσέγγιση παρουσιάζεται ως μια μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η οποία διακατέχεται από βιολογικούς, συναισθηματικούς, νοητικούς, εθνολογικούς, και άλλους παράγοντες που πηγάζουν από τη κοινωνία και οι οποίοι στην πλειονότητά τους δεν είναι εφικτό να είναι προβλέψιμοι. Σημαντική παραδοχή για την επικοινωνιακή διαδικασία είναι ότι αυτή δεν διαδραματίζεται μέσα από τη γνώση αλλά κυρίως μέσα από τη χρήση. Μέσα από την αλληλεπίδραση που έχει ο άνθρωπος από το περιβάλλον στο οποίο ζει διαμορφώνονται οι στάσεις, οι απόψεις, οι συμπεριφορές, τα στερεότυπα κ.ά. (Χατζησαββίδης, 2005: 35-36).

Στην επικοινωνιακή προσέγγιση η γλώσσα εξετάζεται σε δύο διαστάσεις. Η πρώτη διάσταση που εξετάζεται είναι η συνταγματική, ενώ η δεύτερη είναι η παραδειγματική. Τα στοιχεία που λαμβάνονται σε αυτή τη διαδικασία σχετίζονται με τα εξωγλωσσικά στοιχεία και τις περιβαλλοντικές συνθήκες στις οποίες δημιουργείται επικοινωνιακά ο λόγος (Μήτσης, 2007: 24). Η χρήση της γλώσσας των μαθητών/τριών βασίζεται στις συνθήκες επικοινωνίας που επικρατούν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ώστε να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα με τον πλέον κατάλληλο τρόπο (Ντίνας & Γώτη, 2016: 20).

Η επικοινωνιακή προσέγγιση δεν έχει ως επίκεντρο, τα πλαίσια της διδασκαλίας της γλώσσας, μόνο την πρόταση αλλά εστιάζει σε ολόκληρο το κείμενο, είτε αυτό είναι σε γραπτή μορφή, είτε αυτό είναι σε προφορική μορφή. Αυτό συμβαίνει διότι μια πρόταση λαμβάνεται υπόψη πάντα σε συνάρτηση με όλο το κείμενο καθώς έχει σύνδεση με αυτό τόσο σε μορφολογικό επίπεδο, όσο και σε σημασιολογικό. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις δραστηριότητες που υλοποιούνται σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας. Έτσι λοιπόν, μέσα από αυτή τη συμμετοχή που θα έχουν σε τέτοιου είδους δραστηριότητες οι μαθητές/τριες θα εξοικειωθούν περισσότερο με τη χρήση και τη λειτουργία της γλώσσας με αποτέλεσμα να αποκτήσουν δεξιότητες οι οποίες θα τους/ις βοηθήσουν να χρησιμοποιούν με μεγαλύτερη ευκολία τη γλώσσα με φυσικό τρόπο (Μήτσης, 2007: 19).

Ο λόγος που παράγεται μέσα από την παραπάνω διαδικασία αναφέρεται ως περίσταση επικοινωνίας κατά την οποία υπάρχουν: α) οι συνομιλητές/τριες που έχουν τα ιδιαίτερα κοινωνικά και ατομικά στοιχεία που τους διακρίνουν, β) το περιβάλλον, το οποίο σχετίζεται με το τόπο όπου πραγματοποιείται η επικοινωνία, γ) ο σκοπός, ο οποίος υποδηλώνει τον λόγο για τον οποίο διεξάγεται η επικοινωνία, δ) το θέμα, το οποίο αφορά τις πληροφορίες που δίνονται, ε) τον τρόπο επικοινωνίας, στ) τη μορφή του μηνύματος είτε έχει γραπτή, είτε προφορική μορφή και τέλος ζ) τον κειμενικό τύπο και είδος στο οποίο βρίσκεται (π.χ. γράμμα, άρθρο, ανακοίνωση κ.ά.) (Μήτσης, 2007: 29-30).

Μερικά από τα βασικότερα χαρακτηριστικά αυτής της προσέγγισης συνοψίζονται τα ακόλουθα: α) αποδέχεται και υποστηρίζει την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας μέσα από διάφορες μαθησιακές ικανότητες, β) εστιάζει στην ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/τριών στοχεύοντας στην ενεργοποίησή τους, γ) εμπλουτίζει τις δραστηριότητες που σχεδιάζονται και τις εμπλουτίζουν με την αναζήτηση νέων στοιχείων και πληροφοριών. Τέλος, δ) οι μαθητές/τριες οφείλουν να επαληθεύσουν ή να διαψεύσουν τα παραπάνω υποστηρίζοντας απόψεις και προτείνοντας λύσεις οι οποίες μπορούν να φανούν χρήσιμες στην επίλυση των προβλημάτων. Γι' αυτό το λόγο τα

παιδιά κάνουν χρήση της γλώσσας ώστε να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των συνομιλητών/τριών τους (Χαραλαμπίδης, 1999: 4).

1.1.4. Κριτικός και ψηφιακός γραμματισμός

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 άρχισε σιγά σιγά να πραγματοποιείται η χρήση του όρου *κριτικός γραμματισμός* για τη γλωσσική διδασκαλία. Αξίζει να αναφερθεί όμως ότι οι πρώτες αναφορές για τον όρο αυτό πραγματοποιούνται από το δεκαετία του '60 μέσα από τη κριτική παιδαγωγική του Freire. Η σύνθεση του κριτικού γραμματισμού αποτελείται από τις επιστημονικές παραδόσεις, τις εκπαιδευτικές τάσεις και τις διδακτικές αρχές που επικρατούν (Στάμου, Αρχάκης & Πολίτης, 2016: 30-31).

Στη σύγχρονη εποχή υπάρχει μια σύγχυση σχετικά με τις διάφορες σημασίες που υπάρχουν σχετικά με τον όρο «κριτικός». Έτσι λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί ως ένας όρος που αναφέρεται σε ένα είδος συλλογισμού βασισμένο σε επιχειρήματα και αποδείξεις, ενώ μπορεί να θεωρηθεί και ως μαρξιστική ανάλυση της υπάρχουσας κοινωνίας. Σε αυτή τη προσπάθεια υπάρχουν δύο κατευθύνσεις. Από τη μια πλευρά, μέσα από την εκπαίδευση, μπορεί να πραγματοποιηθεί η κατάκτηση των ιδεών και του πολιτισμού όπως διαφαίνονται από τα κείμενα και τη γραφή, ενώ από την άλλη πλευρά η εκπαίδευση, το σχολείο, η διδασκαλία της γλώσσας και τα κείμενα δεν αποτελούν πλέον ουδέτερα μέσα για τη διάδοση της αλήθειας, καθώς σχετίζονται με τις κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές συγκυρίες που επικρατούν. Όλα αυτά τα παραπάνω στοιχεία συντελούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν κριτικοί γραμματισμοί και όχι απλά ένας κριτικός γραμματισμός, οι οποίοι ανάμεσα τους παρουσιάζουν πολλές και σημαντικές διαφορές (Κουτσογιάννης, 2014: 3-5).

Στον κριτικό γραμματισμό προτείνονται 4 λόγοι: ο *παιδαγωγικός*, ο *γλωσσολογικός*, ο *κοινωνικό – πολιτικός* και ο *εθνολογικός*. Αρχή γενομένης, ο παιδαγωγικός λόγος του κριτικού γραμματισμού έκανε την εμφάνισή του στη Βραζιλία και έπειτα ακολούθησαν και οι ΗΠΑ και αναφέρεται ότι αποτελεί ένα μέσο κωδικοποίησης της κοινωνικής πραγματικότητας που έχει συμβολή στη παρουσίαση των ιδεολογικών θέσεων. Ως 2^{ος} λόγος παρουσιάζεται ο γλωσσολογικός λόγος ο οποίος έχει

τα θεμέλιά του στη Συστημική Λειτουργική Γραμματική. Η εμφάνισή της πραγματοποιήθηκε το 1990 κατά κύριο λόγο στην περιοχή της Αυστραλίας. Σε αυτό το λόγο έμφαση δίνεται στο περιεχόμενο που διαθέτει το κείμενο και στις κοινωνικές αναπαραστάσεις που υπάρχουν σε αυτό. Επιπλέον, ο γλωσσολογικός λόγος αποτελεί ένα σύνολο που απαρτίζεται από απόψεις/θεωρίες και συμπεριφορές διδακτικών πρακτικών με κύριο μέλημα την ανάδειξη της πραγματικότητας που βρίσκεται πίσω από τη γλώσσα. Τέλος, υπάρχει και ο εθνολογικός λόγος που παρουσιάστηκε αρχικά από τον Hymes στις ΗΠΑ και έπειτα έκανε την εμφάνισή του και στην Ευρώπη. Ο εθνολογικός λόγος αποτελείται από ένα σύνολο θέσεων, θεωριών συμπερασμάτων και πρακτικών που συνθέτουν τη κοινωνική πραγματικότητα (Τεντούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 413-417).

Σύμφωνα με τον Κουτσόγιαννη (2014) το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να αξιοποιήσει όλα εκείνα τα απαραίτητα που χρειάζονται από τους 4 λόγους ώστε να δημιουργήσει την καλύτερη εκδοχή του κριτικού γραμματισμού. Οι πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να επικεντρώνονται στο πώς, στο γιατί, στο λόγο αλλά και στις επιδιώξεις που υπάρχουν μέσα στο κείμενο. Κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας με τη μέθοδο του κριτικού γραμματισμού, θα πρέπει να υπάρχουν κείμενα με διαφορετικά είδη λόγου σε αυτά, ώστε να αναπτυχθεί η ποικιλία των στοιχείων που υπάρχει μέσα σε αυτά. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις προυπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες που έχουν οι μαθητές/τριες. Έτσι λοιπόν, το γλωσσικό μάθημα διαμορφώνεται λαμβάνοντας υπόψη το πολιτισμικό περιβάλλον των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία (Οικονομάκου & Γρίβα, 2014).

Όπως αναφέρει ο Luke (2000), στο κριτικό γραμματισμό υπάρχουν τρία στοιχεία: α) αυτά που εστιάζουν στα διαφορετικά στοιχεία των γλωσσικών συστημάτων που υπάρχουν στο κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον της εκάστοτε σχολικής μονάδας, β) αυτά που σχετίζονται με την παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού και συμβάλουν στη διαδικασία της κατανόησης και της κατάκτησης των δεξιοτήτων που συμβάλουν γ)

στην προσπάθεια για δημιουργία γραπτού λόγου από τους/ις μαθητές/τριες δημιουργώντας εκείνοι/ες τη σύσταση των κοινωνικών θεσμών.

Στα πλαίσια του κριτικού γραμματισμού ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα στην προσπάθεια για επικοινωνία διαμορφώνεται από το σκοπό της επικοινωνιακής διαδικασίας, τις σχέσεις εξουσίας που επικρατούν, το ιδεολογικό, κοινωνικό, και επαγγελματικό περιεχόμενο που διαθέτουν, όπως και τα συναισθήματα, τις σκέψεις για τα άτομα με τα οποία ερχόμαστε σε επικοινωνία. Αυτός ο τρόπος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το κοινωνικό ρόλο που διαθέτει το κάθε άτομο που συμμετέχει σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο, διαμορφώνοντας κατά αυτό το τρόπο μια κοινωνική ομάδα. Επομένως, η έννοια της επικοινωνίας βρίσκεται σε υψηλή θέση στο κριτικό γραμματισμό, ο οποίος βρίσκεται σε σύνδεση με το «κοινωνικό γίνεσθαι», το κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον, καθώς και τις θέσεις στις οποίες βρίσκονται οι κοινωνικοί ρόλοι των ατόμων στο επικοινωνιακό πλαίσιο το οποίο χαρακτηρίζεται ως «ένα δυναμικό, ποικιλόμορφο και πολύμορφο μόρφωμα» (Ντίνας & Γώτη, 2016: 33-34).

Επίσης, ο κριτικός γραμματισμός συνέβαλε στο τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας στο κοινωνικό σύνολο, κάνοντας χρήση της γλώσσας μέσα από το πρίσμα των ιστορικό-πολιτισμικών συνθηκών, που εξασφαλίζουν τη δημιουργία ταυτοτήτων, αντιλήψεων και ιδεολογιών σε ένα κόσμο που διακατέχεται από δικαιοσύνη ανεξάρτητα από την προέλευση που διαθέτουν (Ματσαγούρας, 2007: 158-159).

Τέλος, αναφορικά με το κριτικό γραμματισμό υπάρχει η προϋπόθεση για την κατανόηση του κόσμου παράλληλα όμως με τις αδικίες και τις ανισότητες που υπάρχουν στη κοινωνία. Η γλώσσα και τα κείμενα αντιμετωπίζονται ως κοινωνικές κατασκευές που δημιουργήθηκαν για τους/ις αναγνώστες/στρίες. Επομένως, υπάρχει αλληλεπίδραση του/ης συγγραφέα με το αναγνωστικό κοινό (Κοντοβούρκη & Ιωαννίδου, 2013: 86).

Όσον αφορά το ψηφιακό γραμματισμό η είσοδός του στα εκπαιδευτικά δρώμενα της Ελλάδας άρχισε από τα τεχνικά – επαγγελματικά, τα πολυκλαδικά Γυμνάσια και

Λύκεια και εν συνεχεία πραγματοποιήθηκε στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ορόσημο σε αυτή τη διαδικασία ήταν η καθολική εισαγωγή Η/Υ στις σχολικές μονάδες της χώρας από το αρμόδιο Υπουργείο αλλά και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο όπως και από τη στήριξη και άλλων φορέων (π.χ. συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, σχολικές επιτροπές κ.ά.) (Χαραλαμπίδης, 2006).

Ένας ευρέως διαδεδομένος ορισμός που έχει αποδοθεί την έννοια του ψηφιακού γραμματισμού είναι αυτός του Hague και του Payton (2010) στον οποίο υπάρχουν οκτώ άξονες οι οποίοι σχετίζονται με τη: α) δημιουργικότητα, η οποία εστιάζει στη χρήση της δημιουργικής σκέψης και της φαντασίας σε συνδυασμό με τη χρήση της τεχνολογίας ώστε να δημιουργηθεί η αναπαράσταση της γνώσης με ποικίλους τρόπους, β) κριτική σκέψη και την αξιολόγηση που επικεντρώνονται στην ικανότητα χρήσης των δεξιοτήτων για την ενασχόληση με τα ψηφιακά μέσα, γ) πολιτική και κοινωνική κατανόηση, όπου αναγνωρίζονται οι κοινωνικές, πολιτισμικές και ιστορικές επιρροές που συνδιαμορφώνουν τη δημιουργία καθώς και την αναγνώριση του ψηφιακού κόσμου (Hague & Payton, 2010).

Έπειτα, άλλος ένας άξονας σχετίζεται με τη: δ) συνεργασία όπου η ανάπτυξη του συνεργατικού πνεύματος και της ομαδικής εργασίας σε συνάρτηση με την αξιοποίηση της τεχνολογίας οδηγεί στη συνεργασία τόσο στο σχολικό περιβάλλον, όσο και στο κοινωνικό, ε) δυνατότητα επιλογής και εύρεσης της επικοινωνίας. Σε αυτή τη περίπτωση γίνεται αναζήτηση για πληροφορίες αλλά και για το τρόπο με τον οποίο μπορούν να αποκτηθούν αυτές. Επίσης, επισημαίνεται ότι ο τρόπος κατά τον οποίο θα μνημονεύονται οι πηγές από τις οποίες προήλθαν οι πληροφορίες, στ) αποτελεσματική επικοινωνία όπου διαφαίνεται ο τρόπος με τον οποίο μπορεί η τεχνολογία να υποστηρίξει τις διαφορετικές πηγές/τρόπους επικοινωνίας, ζ) ηλεκτρονική ασφάλεια η οποία επικεντρώνεται στο τρόπο που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι ψηφιακές τεχνολογίες, ώστε η χρήση αυτή να γίνει με προϋποθέσεις, ασφάλεια και νομιμότητα. Τέλος ο όγδοος και τελευταίος άξονας σχετίζεται με τις λειτουργικές δεξιότητες βάσει των οποίων οι μαθητές/τριες θα πρέπει να διαθέτουν ευελιξία και προσαρμοστικότητα, ώστε να μπορούν να

χρησιμοποιήσουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο τις νέες τεχνολογίες (Hague & Payton, 2010).

Σύμφωνα με τον Martin (2009), ο ψηφιακός γραμματισμός μπορεί να παρουσιαστεί μέσα από τρία επίπεδα. Αρχικά, το πρώτο επίπεδο αναφέρεται στην εφαρμογή του ψηφιακού γραμματισμού μέσα από τις τεχνικές δεξιότητες. Ο όρος *τεχνικές δεξιότητες* αναφέρεται στην αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, στην επεξεργασία του κειμένου κ.ά. Στο επόμενο και δεύτερο επίπεδο αναφορικά με το ψηφιακό γραμματισμό γίνεται αναφορά για τις ικανότητες του ατόμου μέσα από τις οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν τα ψηφιακά μέσα.

Έτσι λοιπόν, το άτομο είναι σε θέση να επιλύσει μια σειρά από ζητήματα που μπορεί να προκύψουν, ενεργοποιώντας όλες εκείνες τις γνώσεις που έχει και σχετίζονται με τις ψηφιακές ικανότητες που διαθέτει, οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το επίπεδο του ψηφιακού γραμματισμού που το διακρίνει. Το τρίτο και τελευταίο στάδιο επικεντρώνεται στο ψηφιακό μετασχηματισμό όπου αξιοποιούνται τα βιώματα του χρήστη. Ο/Η ίδιος/α είναι σε θέση να χαράζει νέους δρόμους μέσα από την ενεργοποίηση όλων των ψηφιακών δεξιοτήτων που έχει κατακτήσει (Martin, 2009).

Βέβαια, για να επέλθουν όλα αυτά τα οφέλη που μπορεί να προσφέρει ο ψηφιακός γραμματισμός θα πρέπει τα άτομα να αναπτύξουν κάποιες βασικές δεξιότητες. Σε πρώτο στάδιο αυτές οι δεξιότητες σχετίζονται με τα τεχνικά ζητήματα της χρήσης των νέων τεχνολογιών αλλά και με τη διαχείριση των πληροφοριών. Έτσι λοιπόν, σε αυτό το σημείο επισημαίνεται η σπουδαιότητα του γραμματισμού που αποτελεί αναπόσπαστο εφόδιο σε αυτή τη διαδικασία. Επιπλέον, θα πρέπει τα άτομα να βρίσκονται στη θέση να οργανώνουν και να αξιολογούν τις πληροφορίες που δέχονται (Γιαννακοπούλου & Μπάτζιου, 2012).

Οι συνεχείς και διαρκείς εξελίξεις αναφορικά με τα μέσα επικοινωνίας και η μεταστροφή προς τη διαδικτυακή επικοινωνία επέφερε αλλαγές στη μαθησιακή διαδικασία. Τα ψηφιακά μέσα ολοένα και περισσότερο στη σύγχρονη εποχή

χρησιμοποιούνται από τους/ις μαθητές/τριες τόσο εντός, όσο και εκτός της σχολικής ζωής, δίνοντας την δυνατότητα για νέες ανακαλύψεις και τη συμμετοχή σε νέες δράσεις. Σχετικά με τις δράσεις του ψηφιακού γραμματισμού, πρωταγωνιστικό ρόλο κατέχει η δημιουργία βίντεο, η οποία βοηθάει στη διαδικασία της αναζήτησης νέων πληροφοριών καλλιεργώντας παράλληλα τη κριτική σκέψη. Επιπλέον, οι μαθητές/τριες οφείλουν να συνεργαστούν αναπτύσσοντας τη δημιουργικότητα και την κοινωνική αλληλεπίδραση που διαθέτουν (Παπαδημητρίου, 2017: 74).

1.1.5 Πολυγραμματισμοί

Στη σύγχρονη εποχή τα άτομα τα οποία λαμβάνουν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από τη διαδικασία της μάθησης θα ήταν ωφέλιμο να έχουν όλες εκείνες τις ικανότητες/δεξιότητες οι οποίες θα τους/ις κάνουν ικανούς/ες να ανταπεξέλθουν σε διαφορετικές και ποικίλες κοινωνικές περιστάσεις με τις οποίες θα έρθουν σε άμεση επαφή. Ο δρόμος που θα οδηγήσει στην επίτευξη του παραπάνω στόχου είναι αυτός που σχετίζεται με τη κατάκτηση του γραμματισμού, ο οποίος θα προσφέρει με τη σειρά του όλα εκείνα τα εχέγγυα της διαμόρφωσης του προφορικού αλλά και του γραπτού λόγου που με τη σειρά τους θα διαμορφώσουν την προσωπικότητά των μαθητών/τριών (Ντίνα & Γώτη, 2016).

Με αυτές τις παραδοχές, θα μελετηθούν οι όψεις της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού (Kalantzis & Cope, 2001: 214). Πρόκειται για μία προσέγγιση που επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην αλληλεπίδραση με την οποία έρχονται οι εκπαιδευτικοί με διάφορα είδη λόγου και κείμενα των οποίων ή προέλευσή τους πηγάζει από ένα ευρύ φάσμα πηγών. Μέλημα για τους εκπαιδευόμενους είναι η ανάπτυξη της κριτικής μεταγλώσσας, ώστε να αντιλαμβάνονται την δυναμική που διέπει αυτά τα κείμενα. Βέβαια, για να υλοποιηθεί αυτός ο στόχος θα πρέπει όλοι οι εμπλεκόμενοι να καλλιεργήσουν δεξιότητες ωφέλιμες προς αυτή τη κατεύθυνση. Η κατανόηση είναι μια από αυτές, η οποία βοηθάει στον τρόπο αντίληψης των πραγμάτων (Kalantzis & Cope, 2001: 214).

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας επηρέασε και το χώρο της γλώσσας σε συνδυασμό με τη ποικιλία γλωσσικών και πολιτιστικών κοινοτήτων, συντέλεσε στην εμφάνιση της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών που δημιουργήθηκε το 1994 στο συνέδριο στο New London της Αυστραλίας το 1994 από μια ομάδα γλωσσολόγων του Νέου Λονδίνου. Αφετηρία αυτής της ομάδας αποτέλεσε η παραγωγική διαδικασία του γραπτού λόγου. Ο/Η συγγραφέας βρίσκεται σε θέση να χρησιμοποιήσει εκείνους τους γλωσσικούς πόρους που θα τον/ην βοηθήσουν να πετύχει τους στόχους του (Ματσαγγούρας, 2007: 66-67).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πολυγραμματισμοί δεν επιχειρούν να κρίνουν ή να αναιρέσουν υπάρχουσες πρακτικές διδασκαλίας του γραμματισμού, αλλά επιδιώκουν να τις συμπληρώσουν. Από μεθοδολογική σκοπιά, αφετηρία είναι η συνεργασία με τους διδάσκοντες για την χαρτογράφηση της πρακτικής με στόχο την αναγνώριση των περιοχών που θα μπορούσε να επεκταθεί η παιδαγωγική του γραμματισμού (Kalantzis & Core, 2001: 216).

Το σχέδιο διδασκαλία μέσα στη σχολική αίθουσα πραγματώνεται με τέσσερα στάδια. Αρχικά, στην τοποθετημένη πρακτική οι μαθητές/τριες παροτρύνονται ώστε να παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης κείμενα τα οποία επέλεξαν και σχετίζονται με το θέμα. Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να βρουν κείμενα εκτός των σχολικών εγχειριδίων τα οποία να έχουν σχέση με την καθημερινότητά τους. Η ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών αποτελεί τον απώτερο σκοπό αυτού του σταδίου. Έπειτα, η ανοιχτή διδασκαλία σχετίζεται με την κατανόηση της λειτουργίας των γλωσσικών μηχανισμών που θα χρησιμοποιηθούν ώστε να οργανωθεί και να μπει σε δομή ένα κειμενικό είδος. Στο στάδιο της κριτικής πλαισίωσης πραγματοποιούνται ενέργειες ώστε οι μαθητές/τριες να μείνουν μακριά από το κείμενο. Απώτερος στόχος είναι οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν ότι το περιβάλλον και το κείμενο έχουν άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Τέλος, στο στάδιο της μετασηματισμένης πρακτικής οι μαθητές/τριες παροτρύνονται ώστε να παράγουν προφορικό ή γραπτό λόγο στα πλαίσια

ενός νέου επικοινωνιακού και κοινωνικό-πολιτισμικού πλαισίου. Τέλος, ακολουθείται έλεγχος για την εγκυρότητα των γνώσεων που αποκτήθηκαν (Kalantzis & Cope, 1999).

Μέλημα του πολυγραμματισμού είναι ο εμπλουτισμός των πρακτικών διδασκαλίας του γραμματισμού που υπάρχουν. Σε αυτή τη προσπάθεια σημαντικό στοιχείο είναι η ανάπτυξη της συνεργασίας στην εύρεση πρακτικών έχοντας ως στόχο την επέκταση του γραμματισμού σε πρόσφορες περιοχές (Kalantzis & Cope, 2001: 214-216).

Ως ιδεολογικό και μεθοδολογικό εργαλείο η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών χρησιμοποιεί ως μεθοδολογικό εργαλείο για τη διδασκαλία το σχέδιο μέσα από το οποίο δόθηκε η δυνατότητα στους/ις μαθητές/τριες να αναπτύξουν νέες δεξιότητες στη προσπάθεια που κάνουν για τη δημιουργία ενός κειμένου. Επίσης υπάρχει το σχεδιασμένο το οποίο είναι το φάσμα των διαθέσιμων πόρων για την κατασκευή του νοήματος. Σχετικά με το σχεδιασμό σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι πρόκειται για μια διαδικασία διαμόρφωσης του αναδυόμενου νοήματος που ενέχει αν-παρουσίαση, την αν-πλαισίωση, τον ανασυνδιασμό και τον υβριδισμό. Όλα τα παραπάνω δεν υπονοούν την επανάληψη του σχεδιασμένου. Σε αυτό το σημείο υπάρχει το διάβασμα, το κοίταγμα και το άκουσμα. Τέλος, υπάρχει το ανασχεδιασμένο που αναφέρεται στην έκβαση του σχεδιασμού, κάτι διαμέσου του οποίου ο κατασκευαστής του νοήματος έχει ξαναδημιουργήσει τον εαυτό του, ως ένα νέο πόρο κατασκευής του νοήματος που ποτέ δεν αντιγράφει το σχεδιασμένο. Σε αυτό το σημείο συμπεριλαμβάνεται η κατασκευή του υβριδικού, διακειμενικού και διαπολιτισμικού νοήματος. Αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως «μεταγλώσσα», η οποία έρχεται σε αντιδιαστολή με τις παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής λόγου, σε μια προοδευτική μέθοδο παραγωγής της γλώσσας. Αυτή η διαδικασία ξεπερνάει τα όρια των παραδοσιακών προσεγγίσεων που διέπουν τη γλωσσική διδασκαλία και τις τυπικές μεθόδους μάθησης (Κουτσούγιαννης, 2014).

Κλείνοντας, αξίζει να αναφερθεί ότι η έννοια των πολυγραμματισμών, παρόλο που είναι μια νέα έννοια στα παιδαγωγικά δρώμενα, έχει κοινά στοιχεία με τις έννοιες:

της ολιστικής προσέγγισης της γλώσσας, της διδασκαλίας της λειτουργικής της γλωσσικής ικανότητας, όπως και με το πλαίσιο για την ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας (Kress, 1994: 7 όπως αναφέρεται από τον Ματσαγγούρα, 2001: 96).

Κοινός παρονομαστής όλων αυτών των θεωρήσεων/προσεγγίσεων είναι η δημιουργία ενεργών πολιτών, οι οποίοι θα μπορούν να ανταπεξέλθουν σε διάφορα κοινωνικό-πολιτισμικά περιβάλλοντα στα οποία θα βρεθούν. Ομολογουμένως, σε όλη αυτή τη διαδικασία καταλυτικό ρόλο κατέχει ο/η εκπαιδευτικός, καθώς θα πρέπει να σχεδιάσει αρμονικά όλες εκείνες τις δράσεις που απαιτούνται (Kress, 1994: 7 όπως αναφέρεται από τον Ματσαγγούρα, 2001: 96).

1.2 Τα ΠΣ και τα ΔΕΠΠΣ για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας

1.2.1 Τα ΔΕΠΠΣ (2003) του δημοτικού σχολείου για το μάθημα της γλώσσας

Σύμφωνα με τα ΔΕΠΠΣ ο μαθητής/τρια θα πρέπει να μάθει να χρησιμοποιεί στο δυνατό καλύτερο βαθμό την ελληνική γλώσσα: την ομιλία, την ανάγνωση, την αντίληψη, τη γραφή με αποτέλεσμα να συμμετέχει ενεργά όπως αναφέρθηκε προηγουμένως στη σχολική και κοινωνική του ζωή. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να χρησιμοποιεί τη γλώσσα ως σύστημα σκέψης ώστε να κατανοεί νέες γνώσεις και εμπειρίες ακόμα και σε πιο ειδικές περιστάσεις επικοινωνίας. Επομένως, θα πρέπει να διαθέτει την ικανότητα να περιγράψει μια πραγματικότητα, αξιοποιώντας την κριτική σκέψη. Έπειτα, θα πρέπει να εξοικειωθεί με τη χρήση της τεχνολογίας, ώστε να αποκτήσει ευελιξία πρόσβασης στις πληροφορίες που δίνονται από το διαδίκτυο αλλά και να μπορεί να επεξεργάζεται κείμενα στον Η/Υ.

Οι άξονες οι οποίοι αναλύονται για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στα ΔΕΠΠΣ είναι: α) ο προφορικός λόγος, β) ο γραπτός λόγος, γ) η γραφή και η παραγωγή γραπτού λόγου, δ) η λογοτεχνία, ε) το λεξιλόγιο, στ) η γραμματική και ζ) η διαχείριση πληροφορίας. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται ότι σε όλους τους άξονες αξιοποιούνται οι ΤΠΕ με τη παρακολούθηση – ανάλυση διαφημίσεων, με την

επεξεργασία ηχογραφημένου προφορικού λόγου, με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών κ.ά. Βέβαια, παρατηρείται ότι στον άξονα της διαχείρισης της πληροφορίας η αξιοποίηση των ΤΠΕ είναι σε ευρεία κλίμακα, καθώς γίνεται χρήση των CD Rom, υπάρχουν δραστηριότητες που σχετίζονται με την επεξεργασία κειμένων σε Η/Υ, ενώ γίνεται χρήση του Η/Υ για την ανεύρεση διαφορετικών πηγών πληροφοριών (ΔΕΠΠΣ, 2003:18-39).

Σύμφωνα με τα ΔΕΠΠΣ ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να λάβει πρωτοβουλίες ως προς τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Αυτό σημαίνει ότι το παιδί διδάσκεται τη γλώσσα ώστε να τη χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά στη καθημερινότητά του. Επίσης, να έχει τη δυνατότητα να μπορεί να ανταπεξέλθει στα διάφορα είδη λόγου που καλείται ή που επιθυμεί να συνδέσει ο ίδιος. Ακόμα πολύ σημαντικός παράγοντας για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας είναι η χρήση κειμένων τα οποία μπορούν να βρίσκονται και εκτός των σχολικών εγχειριδίων αρκεί όμως να σχετίζονται με τη θεματολογία και με τα γραμματικά φαινόμενα στα οποία εξετάζονται. Κάθε κείμενο που έρχεται στη σχολική αίθουσα για μελέτη χρειάζεται συστηματική αξιοποίηση των πληροφοριών που το διέπουν. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι θα πρέπει να δίνεται ο ίδιος βαθμός έμφασης και στον γραπτό αλλά και στον προφορικό λόγο. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να φροντίσουν ώστε τα παιδιά να συμμετάσχουν στα δρώμενα του σχολείου ώστε να εκτίθενται στην παραγωγή λόγου. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο κομμάτι της ορθογραφίας αλλά και της γραμματικής στην οποία ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να τη διδάσκει σε τρία επίπεδα: α) αυτό της λέξης, β) της πρότασης και τέλος αυτό του κειμένου (ΔΕΠΠΣ, 2003: 42-43).

1.2.2 Τα ΠΣ (2011) του δημοτικού σχολείου για το μάθημα της γλώσσας

Στην παρούσα διπλωματική εργασία επιλέχθηκε να γίνει αναφορά στο ΠΣ (2011) αλλά και στο ΠΣ (2021), ώστε να γίνει αντιληπτή η πορεία που ακολουθήθηκε με το πέρασμα των χρόνων σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στην Ελλάδα.

Το ΠΣ του (2011) στηρίζεται στην ενίσχυση της καινοτομίας, της διαφοροποίησης στη διδασκαλία της ανάπτυξης της καινοτομίας, στην έννοια της συνεργασίας, στην ισονομία των πολιτών, στην ενίσχυση της ψηφιακής επικοινωνίας και στη προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι λοιπόν, επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν γνώσεις οι οποίες να συνδέονται με τη προσωπική και κοινωνική τους ζωή και τη συνδιαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας (ΠΣ, 2011: 8).

Το περιεχόμενο του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας περιλαμβάνει κείμενα τα οποία είναι προφορικά, γραπτά, υβριδικά και πολυτροπικά, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν εντός και εκτός της σχολικής τάξης. Επίσης, χρησιμοποιούνται και κείμενα τα οποία έχουν ως επίκεντρό τους τη διερεύνηση του συστήματος της γλώσσας (δηλαδή κείμενα γραμματικής και λεξικών) (ΠΣ, 2011: 12). Αναλυτικότερα, δίνεται έμφαση στο τομέα των κειμένων (προφορικά, γραπτά, ψηφιακά, πολυτροπικά, υβριδικά) και έπειτα στο τομέα των κειμένων που πραγματοποιούν αναφορά στο σύστημα της γλώσσας (γραμματική για όλα τα επίπεδα της Φωνολογίας, της Μορφολογίας, της Σύνταξης, του Λεξιλογίου, της Πραγματολογίας καθώς και για τα λεξικά) (ΠΣ, 2011: 12).

Από την πλευρά του ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να καλλιεργήσει τις τέσσερις δεξιότητες κατά τη διδασκαλία της γλώσσας: (α) για τη κατανόηση του προφορικού λόγου, (β) για τη παραγωγή προφορικού λόγου, (γ) για τη κατανόηση του γραπτού λόγου και τέλος (δ) για την παραγωγή γραπτού λόγου (ΠΣ, 2011: 15). Βέβαια, για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω κείμενα θα πρέπει να είναι βασισμένα στις εμπειρίες των μαθητών/τριών, με τη θεματολογία τους να εμπεριέχει διαφορετικές μορφές έντυπου, ηλεκτρονικού και προφορικού λόγου. Ο/Η εκπαιδευτικός οφείλει να κατέχει ισότιμο ρόλο συντονιστή/στριας κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των σχετικών δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες με τη μέθοδο project, η οποία αξιοποιεί και εμπλουτίζει τις γνώσεις των παιδιών, αξιοποιώντας στοιχεία που μπορεί να υπάρχουν σε μια σχολική τάξη όπως είναι η πολυγλωσσία. Ο απαιτούμενος χρόνος διεξαγωγής των

δραστηριοτήτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των μαθητών/τριών, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη καλλιέργεια των επικοινωνιακών πρακτικών αλλά και πρακτικών εκμάθησης της γλώσσας. Τέλος, τα προφορικά και τα γραπτά κείμενα επεξεργάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να διαφαίνονται όλα ιδεολογικά και κοινωνικό-πολιτισμικά νοήματα που εμπεριέχονται σε αυτά (ΠΣ, 2011: 16).

Όλες αυτές οι αρχές που αναλύθηκαν μπορούν να υλοποιηθούν στη σχολική κοινότητα με δραστηριότητες που έχουν ως στόχο: α) την κατανόηση, β) την παραγωγή και κριτική επεξεργασία προφορικών και γραπτών κειμένων, με δραστηριότητες παραγωγής και επεξεργασίας κειμένων με κύριο μέλημα την κατανόηση της λειτουργίας του μηχανισμού της γλώσσας σε επίπεδο μικροδομής και μακροδομής. Έπειτα με δραστηριότητες που έχουν ως επίκεντρο την επαναδιατύπωση των κειμένων των μαθητών/τριών, που μπορεί να πραγματοποιηθούν στην ολομέλεια της τάξης είτε σε μικρότερες ομάδες έχοντας ως σκοπό την βελτίωση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων τους. Εν συνεχεία, στο πεδίο της επαναδιατύπωσης του προφορικού λόγου αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συμβολή της σύγχρονης τεχνολογίας, καθώς συμβάλει στον εντοπισμό σημείων στα οποία υπάρχουν επικοινωνιακές δυσχέρειες με τη συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών (ΠΣ, 2011: 16-18).

Αξίζει να σημειωθεί ότι για την ανάπτυξη των τεσσάρων δεξιοτήτων οι οποίες είναι: α) η κατανόηση προφορικών κειμένων, β) η παραγωγή προφορικών κειμένων, γ) η κατανόηση γραπτών κειμένων και δ) η παραγωγή γραπτού λόγου. Παρατηρείται ότι σε όλα τα πεδία και σε όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου υπάρχουν δραστηριότητες οι οποίες αξιοποιούν τις ΤΠΕ. Ενδεικτικά μερικές από αυτές τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο ΠΣ του 2011 γίνονται με : την αξιοποίηση του διαδραστικού πίνακα, τη ζωγραφική σε ηλεκτρονικό περιβάλλον και την αντιστοίχισή της με διαλόγους από κινούμενα σχέδια, τη χρήση του ηλεκτρονικού βιβλίου, τη παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων αποσπασμάτων, τη περιήγηση στο youtube και για την εύρεση εκπαιδευτικού υλικού, τη χρήση απλών λογισμικών για τη παραγωγή πολυτροπικών κειμένων, την ακρόαση και ανάλυση ραδιοφωνικών εκπομπών κ.ά. Έτσι λοιπόν, το ΠΣ

του 2011 προσδίδει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας καθώς, οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών αξιοποιούνται σε ευρεία κλίμακα στο σχεδιασμό και στις δραστηριότητες που σκοπεύει να υλοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός στη σχολική τάξη (ΠΣ, 2011).

1.2.3. Το νέο ΠΣ του 2021

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σποδών (2021) το γνωστικό αντικείμενο της νεοελληνικής γλώσσας διακρίνεται για την ιδιαιτερότητά του. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η γλώσσα κατακτάτε με φυσικό τρόπο από την προσχολική ηλικία και βελτιώνεται διαρκώς. Στην εκπαιδευτική διαδικασία η γλώσσα έχει ενεργό ρόλο σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα που υπάρχουν υποδηλώνοντας με αυτό το τρόπο την σπουδαιότητά της. Επιπλέον, η ανάπτυξη τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη γνωστική, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών/τριών. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με το μάθημα της γλώσσας παρατηρείται ότι διαχρονικά σε παγκόσμια κλίμακα θεωρείται ως το βασικότερο γνωστικό αντικείμενο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΣ, 2021: 4-5).

Έτσι λοιπόν, όπως αναφέρεται στο ΠΣ (2021), η οργάνωση του περιεχομένου του μαθήματος της γλώσσας είναι σχεδιασμένος εστιάζοντας σε πέντε κεντρικούς άξονες οι οποίοι αναφέρονται ως θεματικά πεδία (ΠΣ, 2021: 9-10). Αρχικά, το πρώτο θεματικό πεδίο σχετίζεται με τις προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται η δυνατότητα χρήσης της γλώσσας σε ποικίλες και διαφορετικές επικοινωνιακές καταστάσεις. Το δεύτερο θεματικό πεδίο εστιάζει στους κειμενικούς τύπους/πολυτροπικότητα. Σε αυτό το σημείο σε ρόλο πρωταγωνιστή βρίσκεται το κείμενο. Κύριο μέλημα είναι η ουσιαστική κατανόηση της διαδικασίας δημιουργίας διάφορων κειμενικών μορφών τα οποία εμφανίζονται τόσο σε γλωσσικά όσο και σε μη γλωσσικά στοιχεία συνδυάζοντας διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους (πολυτροπικότητα) (ΠΣ, 2021: 9-10).

Το τρίτο θεματικό πεδίο αναφέρεται στη γραμματική περιγραφή. Σε αυτό τον άξονα κύριος σκοπός της διδασκαλίας της γραμματικής της μητρικής γλώσσας στο δημοτικό σχολείο είναι η συνειδητοποίηση της λειτουργίας της γλώσσας ως συνολικού μηχανισμού που αποτελείται από πολλά επίπεδα τα οποία αλληλοεπιδρούν ώστε να δημιουργήσουν και να κατανοήσουν μηνύματα. Το περιεχόμενο της γραμματικής περιγραφής εμπεριέχεται στις αρχές σύγχρονης γλωσσολογίας που διακρίνονται στο φωνολογικό, το μορφολογικό, το σημασιολογικό, το συντακτικό και το πραγματολογικό σύστημα (ΠΣ, 2021: 10).

Το τέταρτο θεματικό πεδίο σχετίζεται με το λεξιλόγιο. Σε αυτό το τομέα εξετάζονται τα γλωσσικά στοιχεία από την πλευρά του περιεχομένου. Οι λέξεις σχετίζονται με ποικίλους τρόπους αναφορικά με τη σημασία τους και από αυτές δημιουργούνται σημασιολογικές σχέσεις. Τέλος, το πέμπτο θεματικό πεδίο εστιάζει στην ανάγνωση βιβλίων και εκτεταμένων κειμένων. Σε αυτό το θεματικό πεδίο τονίζεται η σπουδαιότητα της επαφής των παιδιών με τη λογοτεχνία, διότι κατά τον τρόπο αυτό διευρύνεται ο πολιτισμικός τους πλούτος ενώ καλλιεργούνται οι επικοινωνιακές δεξιότητες, η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα. Απώτερος σκοπός είναι η καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας των μαθητών/τριών (ΠΣ, 2021: 10-12).

Στο ΠΣ (2021) οι μαθητές/τριες τοποθετούνται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Από την άλλη πλευρά ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως συντονιστής/στρια και έχει εμπυχωτικό, αφού γνωρίζει τους/ις μαθητές/τριες που έχει στη σχολική τάξη, όσο και τους στόχους που θα πρέπει να επιτευχθούν. Η διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας γίνεται με ολιστικό τρόπο. Κάθε διδακτική ενότητα οργανώνεται σύμφωνα με τη θεματολογία που ενδείκνυται για την εν λόγω ηλικία, σύμφωνα πάντα βέβαια με τα ενδιαφέροντά τους (ΠΣ, 2021:13-15).

Πρωταγωνιστικός ρόλος για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας δίνεται στην αξιοποίηση της τεχνολογίας για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας, αξιοποιώντας όλους τους διαθέσιμους ψηφιακούς πόρους (π.χ. εκπαιδευτικές πλατφόρμες, διαδικτυακές εφαρμογές, αποθετήρια ψηφιακού υλικού, κ.ά.). Έτσι λοιπόν,

τα ψηφιακά εργαλεία διαμορφώνουν και εκείνα με τη σειρά τους το γνωστικό αντικείμενο προσφέροντας τις δικές τους υπηρεσίες για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Τέλος, σε περίπτωση ενεργοποίησης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει προβλεφθεί από το ΠΣ η αξιοποίηση όλων των ενδεδειγμένων τεχνολογικών εργαλείων ώστε να εμπλουτιστεί και να αναπτυχθεί στο μέγιστο βαθμό η διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας (ΠΣ, 2021:16).

Τέλος, υπάρχει μέριμνα σχετικά με το καταμερισμό του χρόνου διδασκαλίας ανά θεματικό πεδίο. Στην Α΄ και Β΄ τάξη στο επίκεντρο βρίσκονται οι δεξιότητες του γραπτού και του προφορικού λόγου, στη Γ΄ και Δ΄ τάξη έμφαση δίνεται στο γλωσσικό σύστημα (δηλαδή στη γραμματική, το λεξιλόγιο και την ορθογραφία) ενώ στην Ε΄ και Στ΄ τάξη πραγματοποιείται πιο συστηματική μελέτη διαφορετικών κειμενικών ειδών ενώ καλλιεργούνται και οι ακαδημαϊκές δεξιότητες (ΠΣ, 2021: 17).

1.3 Παιδαγωγικό πλαίσιο

1.3.1. Ο ρόλος του/ης εκπαιδευτικού στην εκπαιδευτική διαδικασία

Ως βασικές λειτουργίες της εκπαίδευσης είναι: α) η διδασκαλία, που αφορά τη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, β) η κοινωνικοποίηση που στοχεύει στη κοινωνική και πολιτισμική ένταξη των μελών που την απαρτίζουν και γ) η «επιλογή» για την απόδοση ρόλων μέσα στο κοινωνικό σύνολο αλλά και τη μελλοντική ένταξη του ατόμου σε αυτό. Ωστόσο, όλοι οι στόχοι που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό σύστημα είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με το ρόλο και το έργο των εκπαιδευτικών. Σε αυτή τη προσπάθεια επίτευξης των στόχων βασικός συντελεστής είναι ο/η εκπαιδευτικός με την επαγγελματική του κατάρτιση αλλά και τη προσωπικότητά του (Δερμιτζάκης & Ιωαννίδη, 2004: 3-4).

Σε μια προσπάθεια για την απόδοση ορισμού του/ης εκπαιδευτικού που αναφέρεται από το (Διαμαντόπουλο, 2002: 237) τονίζεται ότι με τον όρο *εκπαιδευτικό* ορίζουμε το σύνολο των επαγγελματιών που έχουν ως κύριο έργο τη διδασκαλία στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Επομένως, η χρήση του από τη μια σηματοδοτεί

ένα επαγγελματικό χώρο και από την άλλη υπονοεί το αδιαίρετο και αδιαφοροποίητο του συγκεκριμένου χώρου (Διαμαντόπουλος, 2002: 237).

Στο σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον ο/η εκπαιδευτικός χρειάζεται να ανταποκρίνεται σε πολλαπλούς ρόλους (π.χ. του παιδαγωγού, του συμβούλου, του δημόσιου υπαλλήλου του ειδικού επιστήμονα του κοινωνικού λειτουργού κ.ά.) διασφαλίζοντας μέσα από όλους αυτούς τους ρόλους τη διατήρηση και τη συνέχεια της κοινωνίας (Διαμαντόπουλος, 2002: 238).

Όλους τους παραπάνω ρόλους οφείλει να τους υλοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψη τις διοικητικές εκείνες ρυθμίσεις, δηλαδή το νομοθετικό πλαίσιο, τις εγκυκλίους, τα αναλυτικά προγράμματα κ.ά. Φυσικά, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να βασίζεται στην επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση που διαθέτει αλλά και στη προσωπικότητά του. Όλα αυτά βέβαια έχουν ως αποτέλεσμα να βρίσκεται αντιμέτωπος/η με καταστάσεις οι οποίες επιφέρουν μεγαλύτερη σύγχυση και διαρκή πίεση (Κωνσταντίνου, 2015: 122).

Σύμφωνα με τον Γιαβρίμη (2010) ο/η εκπαιδευτικός έχει να εκπληρώσει πολλούς ρόλους. Ένας από αυτούς είναι ο ρόλος του υπαλλήλου ως εκπροσώπου και φορέα εξουσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οφείλει να συνεργάζεται με τους/ις συναδέλφους μέσα στη σχολική μονάδα. Ένας δεύτερος ρόλος που αναφέρεται είναι αυτός του παιδαγωγού κατά τον οποίο κύριο μέλημά του είναι η ανταπόκριση στις ανάγκες αλλά και στα ενδιαφέροντα που έχουν οι μαθητές/τριες της σχολικής τάξης που διδάσκει. Επιπλέον, άλλος ένας ρόλος που του/ης προσδίδεται επικεντρώνεται στο επιστημονικό υπόβαθρο και στις γνώσεις που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί σε ζητήματα αγωγής αλλά και ο τρόπος που προσπαθούν να μεταφέρουν τις γνώσεις αυτές στους/ις μαθητές/τριες τους.

Άλλος ένας πολύ σημαντικός ρόλος που κατέχει ο/η εκπαιδευτικός στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι να αναγνωρίζει και να αποδέχεται τη σχολική τάξη. Αυτό συμβαίνει διότι ο κάθε μαθητής/τρια αποτελεί μια ξεχωριστή προσωπικότητα που χρειάζεται μια ιδιαίτερη μεταχείριση. Αυτός ο παράγοντας γίνεται ακόμα πιο ορατός στις μικρές τάξεις όπου απαιτείται σε μεγαλύτερο βαθμό η συμβολή του/ης εκπαιδευτικού

ώστε οι μαθητές/τριες να μπορέσουν να προσαρμοστούν καλύτερα στις νέες συνθήκες που θα βρουν στο σχολείο τους (Ντούσκας, 2007).

Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να καλλιεργεί αρετές στους/ις μαθητές/τριές του (π.χ. τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, το σεβασμό, την ομαδικότητα κ.ά.). Έτσι λοιπόν, ο ρόλος του/ης εκπαιδευτικού στο σημείο αυτό γίνεται πιο βοηθητικός, διότι ο/η μαθητής/τρια αναγνωρίζεται ως ισότιμο μέλος. Ταυτόχρονα όμως ο/η εκπαιδευτικός κατέχει συμβουλευτικό χαρακτήρα, καθώς προσπαθεί να ενεργοποιήσει τις δημιουργικές αρετές των μαθητών/τριών του σε ένα δημοκρατικό κλίμα που δίνει τη δυνατότητα επίλυσης όλων των ζητημάτων τα οποία μπορούν να εμφανιστούν σε μια σχολική μονάδα (Ντούσκας, 2007).

Πλέον οι εκπαιδευτικοί για να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε όλους αυτούς τους ρόλους που τους έχουν δοθεί θα πρέπει να είναι περισσότερο προετοιμασμένοι για το εκπαιδευτικό τους έργο. Έτσι λοιπόν, θα πρέπει να διαθέτουν περισσότερα τυπικά προσόντα, να παρακολουθούν περισσότερες επιμορφώσεις, διαθέτοντας βαθύτερη συνείδηση του εαυτού τους ως επαγγελματίες καθώς εξειδικεύονται στη διδασκαλία συγκεκριμένων διδακτικών αντικειμένων. Έτσι λοιπόν, για να μπορέσει ένας/μία εκπαιδευτικός να ανταποκριθεί σε όλους αυτούς τους ρόλους που υπάρχουν στο σύγχρονο σχολείο πρέπει συνεχώς να εξελίσσεται (Διαμαντόπουλος, 2002: 239-240). Όλα τα παραπάνω θα συντελέσουν στην εξέλιξη του ρόλου του/ης εκπαιδευτικού κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας που πραγματοποιεί και επομένως θα επηρεάσουν και το μάθημα της Γλώσσας, το οποίο είναι ένα από τα σημαντικότερα μαθήματα από τις πρώτες κιόλας τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

1.3.2. Ο ρόλος των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η είσοδος των μαθητών/τριών στη σχολική μονάδα είναι ένα σημαντικό γεγονός το οποίο είναι πολύ διαφορετικό από τις εμπειρίες και τα βιώματα που έχει το παιδί (δηλαδή το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο έχει μεγαλώσει έως εκείνη τη στιγμή). Έτσι λοιπόν, σε αυτό το σημείο το παιδί θα πρέπει να ανταποκριθεί σε ένα διαφορετικό

περιβάλλον εκείνο της σχολικής μονάδας, η οποία έχει την αποδοχή της οικογένειας, ωστόσο δεν αποτελεί ένα φυσικό θεσμό όπως η οικογένεια αλλά είναι αποτέλεσμα της εξελικτικής διαδικασίας που διέπει τον άνθρωπο (Πυργιωτάκης, 2000: 211).

Ο μαθητικός ρόλος του παιδιού εξελίσσεται διαρκώς με το πέρασμα των χρόνων με αποτέλεσμα τα παιδιά να πρέπει πλέον να ανταπεξέλθουν σε περισσότερες ευθύνες. Οι μαθητές/τριες καλούνται να ανταποκριθούν σε καθημερινές απαιτήσεις που πολλές φορές μπορούν να προσομοιαστούν με τις επαγγελματικές υποχρεώσεις ενός ενήλικα ανθρώπου. Μάλιστα, από τον βαθμό στον οποίο θα ανταποκριθούν σε αυτές τις υποχρεώσεις διαμορφώνεται σε σημαντικό βαθμό η μελλοντική εξέλιξη που θα έχουν ως ενήλικοι άνθρωποι (Διαμαντόπουλος, 2002: 296-297).

Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως παιδικό επάγγελμα που υπάρχει στις αναπτυγμένες κοινωνίες. Αυτό συμβαίνει από το χρονικό σημείο και έπειτα όπου η φοίτηση του παιδιού στο σχολείο έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Από εκείνο το σημείο και στη συνέχεια το παιδί αποκτάει καθήκοντα και υποχρεώσεις στη ζωή του, που πολλές φορές μοιάζουν με τη καθημερινότητα ενός ενήλικα ανθρώπου. Η πορεία που θα έχει μέσα από το πέρασμα των χρόνων μόνο ασήμαντη δεν μπορεί να θεωρηθεί καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την επαγγελματική εξέλιξη του παιδιού (Πυργιωτάκης, 2011:257).

Στα μέσα του προηγούμενου αιώνα στο επίκεντρο των ερευνών για την ανάπτυξη της γλώσσας ήταν ο προσδιορισμός και η περιγραφή των σταδίων της ανάπτυξης. Αυτό το επίκεντρο όμως μετατοπίστηκε από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα όπου η έρευνα επικεντρώθηκε στο ψυχολογικό και στο κοινωνιογλωσσικό πεδίο. Οι έρευνες στρέφονται στην ποιοτική ανάλυση της παιδικής γλώσσας και στο ρόλο που έχει το σχολείο σε αυτό το σημείο. Βασικός σκοπός της διδασκαλία της γλώσσας στους/ις μαθητές/τριες είναι η βελτίωση της κοινωνικής τους ικανότητας και της ικανότητας επικοινωνίας με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές. Έτσι λοιπόν, οι μαθητές/τριες μέσα από την ανάπτυξη και καλλιέργεια της γλώσσας μπορεί να συμμετέχει ισότιμα με όλους/ες (Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης, 1997).

Βέβαια, σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι είναι πολύ σημαντικός ο βαθμός εμπλοκής των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι λοιπόν, θα πρέπει να υπάρχει ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των μαθημάτων ώστε τα οφέλη να είναι περισσότερα. Πιο συγκεκριμένα, μερικοί από τους παράγοντες είναι: α) το γνωστικό υπόβαθρο του/ης μαθητή/τριας που σχετίζεται με τις εμπειρίες και τα βιώματα τα οποία έχει ερχόμενος/η στο σχολείο, β) τα ενδογενή και εξωγενή κίνητρα από τα οποία κρίνεται ο βαθμός επιτυχίας στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών. Παιδιά τα οποία έχουν κίνητρα παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχίας, γ) οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους μαθητές και τις μαθήτριες (Διαμαντόπουλος, 2002).

Όταν ο βαθμός αλληλεπίδρασης των εμπλεκόμενων είναι μεγάλος τότε και τα αποτελέσματα θα είναι τα ανάλογα, δ) οι προσδοκίες του/ης μαθητή/τριας (δηλαδή τον μελλοντικό τους σκοπό που έχουν θέσει που μπορεί να σχετίζεται και με την είσοδό τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), ε) η αυτοαξιολόγηση των εμπειριών και της διαδικασίας μάθησης που αναφέρεται στις δραστηριότητες που θα κληθούν να επιλύσουν και το βαθμό ενδιαφέροντος που προκύπτει γι' αυτές, στ) οι προηγούμενες επιτυχίες και αποτυχίες που είχαν σε προσωπικό επίπεδο οι μαθητές/τριες, ζ) η αυτό-αποτελεσματικότητα που τους/ις διακατέχει και επικεντρώνεται στο βαθμό αυτοπεποίθησης που έχουν, η) οι αντιλήψεις που έχουν για το ρόλο του σχολείου (όπου παρατηρείται ότι οι μαθητές/τριες που υπογραμμίζουν το θετικό ρόλο του σχολείου συμμετέχουν ενεργητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία και θ) η συναισθηματική κατάσταση των μαθητών/τριών. Όταν ένας/μια μαθητής/τρια βιώνει θετικά συναισθήματα τότε διακατέχεται από υψηλά επίπεδα ενεργητικής συμμετοχής, ενώ, όταν διακατέχεται από αρνητικά συναισθήματα, τότε τα επίπεδα ενεργητικής συμμετοχής είναι χαμηλά (Διαμαντόπουλος, 2002).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως στα ΠΣ αλλά και στα ΔΕΠΠΣ διαφαίνεται η σπουδαιότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού αλλά και του μαθητή/τριας. Έτσι λοιπόν, η συμμετοχή των μαθητών/τριών στα εκπαιδευτικά δρώμενα θα επιφέρει και την βελτίωσή

τους σε όλα τα μαθήματα τα οποία διδάσκονται. Αν συνυπολογιστεί σε αυτό το σημείο ότι το μάθημα της Γλώσσας διδάσκεται στο δημοτικό σχολείο από την Α΄ δημοτικού τότε τα οφέλη θα είναι ακόμα περισσότερα.

1.3.3. Τα καθήκοντα του/ης εκπαιδευτικού σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο

Οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το σχολείο συνδέεται άμεσα με την οικονομική, πολιτισμική πρόοδο και συνοχή της κοινωνίας. Έτσι λοιπόν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με το άρθρο 36 του ΦΕΚ 1340/2002, οι εκπαιδευτικοί έχουν τα παρακάτω καθήκοντα και αρμοδιότητες:

- 1) Να πραγματοποιούν τις διδασκαλίες σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών.
- 2) Να κάνουν τον απαιτούμενο προγραμματισμό για τη διδασκαλία του εκάστοτε μαθήματος.
- 3) Να διαμορφώνουν τις διδασκαλίες τους σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης που έχουν.
- 4) Να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων.
- 5) Να συνεργάζονται με τους αρμόδιους συμβούλους.
- 6) Να ενημερώνονται από τον/ην διευθυντή/ντρια όταν τους ζητηθεί.
- 7) Να παρακολουθούν επιμορφώσεις του Υπουργείου Παιδείας.
- 8) Να καλλιεργούν στη τάξη τη συνεργατικότητα.
- 9) Να τηρούν με ακρίβεια το ωρολόγιο πρόγραμμα.
- 10) Να αναλαμβάνουν τα καθήκοντα της εφημερίας.
- 11) Να επιτηρούν τους/ις μαθητές/τριες κατά την είσοδο και την αποχώρησή τους από τη σχολική αίθουσα.
- 12) Να καταγράφουν τη διδασκόμενη ύλη που πραγματοποιούν στα βιβλία του σχολείου.
- 13) Να αξιολογούν τις επιδόσεις των μαθητών/τριών τους.
- 14) Να αξιοποιούν τα ΤΠΕ εργαλεία κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους.

2^ο Κεφάλαιο

«ΤΠΕ και εκπαίδευση»

2.1 Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Τα τελευταία χρόνια η είσοδος των Νέων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας που αναφέρεται με τον όρο ΤΠΕ, αυξάνεται με ολοένα και γρηγορότερους ρυθμούς σε όλα τα επίπεδα που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες των ανθρώπων, με αποτέλεσμα να συμβάλουν στην επίλυση – διευθέτηση διάφορων ζητημάτων τα οποία εμφανίζονται στη καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Έτσι λοιπόν, εξαιτίας της σπουδαιότητας του ρόλου που κατέχουν οι ΤΠΕ στην ανθρώπινη ζωή γίνονται προσπάθειες για την αναφορά των παροχών που προσφέρουν στη καθημερινότητα των ανθρώπων (Τάσση, 2014: 200).

Με την έναρξη του 21^{ου} αιώνα έκανε την εμφάνισή του ο όρος Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας ο οποίος σχετίζεται με τις σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες και τα δίκτυα υπολογιστών που υπάρχουν, τα οποία δίνουν την δυνατότητα μέσα από τις εφαρμογές που διαθέτουν για επεξεργασία, μετάδοση, αποθήκευση και δημιουργία διάφορων αρχείων, ενώ μπορούν ακόμα και να αποκωδικοποιήσουν διάφορες πληροφορίες έχοντας πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα γνώσεων, πηγών και πληροφοριών (Σολωμονίδου, 2001).

Με τον όρο ΤΠΕ δίνεται έμφαση στην εξελικτική πορεία που κατέχει η Πληροφορική στη σύγχρονη εποχή. Οι ΤΠΕ αξιοποιούν τις λειτουργίες – δυνατότητες που τους προσφέρει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ως μέσο επεξεργασίας, αποθήκευσης, ανεύρεσης και διάδοσης των πληροφοριών σε οποιαδήποτε μορφή και αν βρίσκονται, δημιουργώντας νέες μορφές πληροφόρησης αλλά και επικοινωνίας, αξιοποιώντας την σύνδεση που τους προσφέρεται μέσα από την τηλεπικοινωνία (Σολωμονίδου, 2001).

Άλλος ένας μεταγενέστερος ορισμός που έχει αποδοθεί για τις ΤΠΕ από την (Σολωμονίδου, 2007:463) είναι ότι οι ΤΠΕ προσδιορίζονται από ένα σύνολο τεχνολογιών που έχουν ως επίκεντρο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και τις δυνατότητες που μπορεί να

προσφέρει στους χρήστες. Επομένως, οι ΤΠΕ αξιοποιούν με ένα σύγχρονο τρόπο τις κλασσικές τεχνολογίες, εμπλουτίζοντας αυτές με ήχο, εικόνα, βίντεο κ.ά., δημιουργώντας ένα δίκτυο που δεν περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο αλλά εξαπλώνεται σε παγκόσμιο και διεθνές επίπεδο.

Όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία παρατηρείται ότι από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα αρχίζει η εμφάνιση των υπολογιστών στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Την αμέσως επόμενη δεκαετία αυτές οι προσπάθειες πολλαπλασιάστηκαν. Έτσι λοιπόν, αυτές οι προσπάθειες αποτέλεσαν τα θεμέλια για την είσοδο των δικτύων στις σχολικές μονάδες, έχοντας σύνδεση με το διαδίκτυο αξιοποιώντας τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές μαζί με τις εφαρμογές που υπάρχουν σε αυτούς (Τζιφορόπουλος, 2010).

Σε αυτή τη προσπάθεια καταλυτικό ρόλο είχε η Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς από τη δεκαετία του 1990 αναγνώρισε την σπουδαιότητα της αξιοποίησης των ΤΠΕ στα εκπαιδευτικά δρώμενα, δημιουργώντας μια σειρά προγραμμάτων (π.χ. Erasmus+, Socrates κ.ά.), τα οποία βασίζονται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων. Την αμέσως επόμενη δεκαετία δηλαδή αυτή του 2000 ορόσημο αποτέλεσε η σύνοδος της Λισσαβόνας που πραγματοποιήθηκε το 2000 και στην οποία τέθηκε ένα νέο πλαίσιο για την περαιτέρω αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (Μπίκος, 2012).

Την δεκαετία του 2000 παρατηρείται ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς δίνοντας την δυνατότητα στους/ις μαθητές/τριες να αξιοποιήσουν τα συνεργατικά περιβάλλοντα, τα οποία θα βελτιώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιώντας κατά αυτό τον τρόπο περαιτέρω δείγματα προόδου και εξέλιξης. Κατά κύριο λόγο οι ΤΠΕ αξιοποιούνται στην εκπαιδευτική διοίκηση, ως ένα αυτόνομο αντικείμενο συγκριτικά με τα υπόλοιπα αλλά και ως ένα αυτόνομο μέσο επικοινωνίας των εμπλεκόμενων φορέων (Μπίκος, 2012).

Η είσοδος των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα για να έχει τα οφέλη τα οποία μπορεί να προσφέρει στους συμμετέχοντες θα πρέπει να πληροί κάποιες προδιαγραφές. Έτσι λοιπόν, μια από αυτές τις προδιαγραφές έγκειται στον απαιτούμενο

προγραμματισμό και σχεδιασμό που θα χρειαστεί. Θα πρέπει ο προγραμματισμός και ο παιδαγωγικός σχεδιασμός να είναι ο ενδεδειγμένος ώστε οι ΤΠΕ να ενταχθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη παιδαγωγική διαδικασία. Επίσης η δεύτερη προδιαγραφή που θα πρέπει να τηρηθεί έγκειται στο ρόλο που θα πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί ώστε να πλαισιώσουν με το καλύτερο τρόπο τις λειτουργίες που πηγάζουν από τις ΤΠΕ (Jimoyiannis, 2009).

Από τις αρχές μάλιστα του 21^{ου} αιώνα το εκπαιδευτικό σκηνικό διαφοροποιείται με συνέπεια η τεχνολογία να αποτελεί καταλυτικό ρόλο για την προσαρμογή στις νέες συνθήκες (Agguosti, 2014). Ολοένα και περισσότερο τα εκπαιδευτικά συστήματα σε ολόκληρο τον κόσμο διαπιστώνουν την αναγκαιότητα για την ένταξη των ΤΠΕ στο σύγχρονο σχολείο, προκειμένου το σχολείο να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες (Jimoyiannis, 2009). Έτσι λοιπόν, σε αυτή την προσπάθεια πολλά κράτη αναδιαμορφώνουν τα αναλυτικά τους προγράμματα και εκσυγχρονίζουν τον υλικοτεχνικό τους εξοπλισμό, ώστε να μπορέσουν να συμβαδίσουν στη νέα πραγματικότητα που δημιουργείται (Buabeng-Andoh, 2012).

Αναφορικά με το σχεδιασμό των διαδικτυακών μαθησιακών περιβαλλόντων παρατηρείται ότι υπάρχουν δύο κυρίαρχες τάσεις. Η κάθε μια από αυτές στηρίζεται στις δικές της παραδοχές, διαμορφώνοντας τις συνθήκες μάθησης και ανάπτυξης. Αρχικά, υπάρχει η τεχνοκρατική τάση, η οποία στηρίζεται στο τόπο αξιοποίησης των δυνατοτήτων, των προοπτικών και πλεονεκτημάτων των νέων τεχνολογικών επινοήσεων, έχοντας ως απώτερο στόχο την αποτελεσματικότερη και πιο ελκυστική παρουσίαση των πληροφοριών. Βέβαια, παρατηρείται ότι υπάρχει δυσκολία για τη διαχείριση αυτών των απαιτήσεων από τον/ην εκπαιδευόμενο/η. Η δεύτερη τάση που κάνει την εμφάνισή της είναι η μαθητοκεντρική-γνωστική στην οποία δίνονται τα εργαλεία στον/ην εκπαιδευόμενο/η, ώστε να δημιουργήσει τη γνώση. Ο/Η εκπαιδευόμενος/η στο σημείο αυτό κατέχει ενεργητικό ρόλο καθώς επιλέγει τις πληροφορίες που θα αξιοποιήσει και το βαθμό που θα τις επεξεργαστεί (Σπαντιδάκης, Χατζηδάκη, Κούρτη-Καζούλλη, Βασαρμίδου & Χατζηπαναγιωτίδη 2014: 21-22).

Συνοψίζοντας, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει τρεις κύριους πυλώνες. Ως πρώτος πυλώνας μπορεί να θεωρηθεί η αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων στο ερευνητικό πεδίο, ώστε να γίνει αντιληπτό στους/ις μαθητές/τριες η προσφορά της στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Ο δεύτερος πυλώνας σχετίζεται με την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και γενικότερα όλων των επαγγελμάτων, μέσα από την αξιοποίηση των ΤΠΕ που θα επιφέρει την εξέλιξη των πεδίων αυτών. Τέλος, ο τρίτος πυλώνας επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία και τη μάθηση καθώς με την κατάλληλη αξιοποίησή τους μπορούν να πραγματοποιηθούν όλοι οι στόχοι που έχουν τεθεί και που θα οδηγήσουν στον εμπλουτισμό της διδασκαλίας (Drent & Meelissen, 2008). Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με αυτό ακριβώς το ζήτημα και η έρευνα θα επικεντρωθεί στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

2.2.1 Η αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας

Οι ΤΠΕ, όταν αξιοποιούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, έχουν ως κύριο στόχο να καλλιεργήσουν αλλά και να ενισχύσουν τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας αξιοποιώντας πολυτροπικά κείμενα, που αξιοποιούν σημειωτικούς τρόπους, εικόνες ήχους κ.ά. (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών. Η ενίσχυση των πολυτροπικών κειμένων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τα στοιχεία τα οποία μπορεί να αντληθούν από την αξιοποίηση των ΤΠΕ, γεγονός το οποίο μπορεί να προσδίδει μια διαφορετική τροπή στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας καθώς πραγματοποιείται με τρόπο παιγνιώδη δημιουργώντας ένα ευχάριστο σχολικό κλίμα (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003).

Επίσης άλλος ένας σημαντικός παράγοντας είναι ότι η ποιότητα του γλωσσικού μαθήματος αναβαθμίζεται διότι προάγεται η συνεργατική μάθηση στα πλαίσια μιας ευέλικτης μορφής διδασκαλίας η οποία παραχωρεί πρωταγωνιστικό ρόλο στην

αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Έτσι λοιπόν, η διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας σχεδιάζεται από τον/ην εκπαιδευτικό έχοντας ως γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών/τριών που αποτελούν τη σχολική τάξη. Οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν μέσα από αυτή τη διαδικασία τη δημιουργικότητά τους αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία για την ανάλυση των πληροφοριών που σχετίζονται με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας (Ζωγόπουλος, 2001).

Ακόμα αξίζει να σημειωθεί ότι τα ΤΠΕ εργαλεία έχουν σημαντική συμβολή για την εμπέδωση και κατανόηση των βασικών εννοιών, οι οποίες κάνουν την εμφάνισή τους στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Σε αυτό το σημείο δίνεται η ευκαιρία στους/ις μαθητές/τριες να επιλέξουν μέσα από μια πληθώρα εργαλείων που τους προσφέρουν οι ΤΠΕ, εκείνα τα οποία ταιριάζουν στις ανάγκες αλλά και στις ικανότητες που διαθέτουν στην προσπάθεια την οποία κάνουν ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις που σχετίζονται με το γλωσσικό μάθημα. Οι δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα επεξεργασίας, οι άμεσες και έγκυρες διορθώσεις, οι δυνατότητες διαμόρφωσης του περιεχομένου μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες που έχει ο/η μαθητής/τρια προσφέροντας έτσι την ευκαιρία για βελτίωση των γνώσεων που διαθέτουν αλλά και για την απόκτηση νέων γνώσεων που έχουν ως σημείο αναφοράς το μάθημα της Γλώσσας (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003).

Άλλο ένα πεδίο που είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί σχετίζεται με τη στροφή που υπάρχει τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα προς την Τεχνολογικά Υποβοηθούμενη Γλωσσική Εκμάθηση αναφορικά με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Η αρχική μορφή αυτών των εφαρμογών ήταν με τη μορφή κλειστού τύπου (π.χ. CD Rom) και τα μεταγενέστερα χρόνια με τη μορφή Web 2.0, όπου δημιουργήθηκαν περιβάλλοντα ηλεκτρονικού τύπου τα οποία επικεντρώνονται στην επικοινωνία και τη χρήση της γλώσσας (Σκούρτου & Κούρτη-Καζούλλη, 2016: 175).

Σε αυτή την εξελικτική πορεία ο πρώτος σταθμός έχει στο επίκεντρο τον συμπεριφορισμό. Ο συμπεριφορισμός εντάσσεται στην παραδοσιακή παιδαγωγική που

έχει ως στόχο τη μετάδοση πληροφοριών και δεξιοτήτων. Εν συνεχεία τη δεκαετία του 1970 επικράτησε η επικοινωνιακή προσέγγιση για την οποία υπάρχει η ασυνείδητη κατάκτηση μιας γλώσσας. Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών βοήθησε στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος για την κατάκτηση της γλώσσας. Έμφαση δόθηκε στη χρήση της γλώσσας, ενθαρρύνοντας τους/ις μαθητές/τριες σε αυτή την κατεύθυνση.

Έπειτα, επικράτησε στις αρχές του 1990 η κοινωνική προσέγγιση, όπου δίνεται προτεραιότητα στα αυθεντικά κείμενα που υπάρχουν στην καθημερινότητα. Για την αξιοποίηση των παραπάνω κειμένων θα πραγματοποιηθεί επικοινωνία μέσα από τη χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών. Από το 1990 και έπειτα η εμφάνιση του διαδικτύου αλλάζει άρδην τον τρόπο με τον οποί διδάσκεται το μάθημα της γλώσσας καθώς προσφέρεται η δυνατότητα για πρόσβαση σε ένα μεγάλο εύρος πληροφοριών δίνοντας την δυνατότητα για άμεση αλληλεπίδραση. Μια από τις πρώτες εφαρμογές που χρησιμοποιήθηκε σχετιζόταν με τις ασκήσεις γραμματικής σε βιβλία τα οποία είχαν ηλεκτρονική μορφή. Επιπλέον, έκαναν την εμφάνισή τους και τα ηλεκτρονικά λεξικά.

Στη συνέχεια ακολουθεί η εποχή του Web 2.0 κατά την οποία υπάρχει ελευθερία έκφρασης απόψεων στις εφαρμογές που χρησιμοποιούνται. Σε αυτή την προσπάθεια αξιοποιούνται τα ιστολόγια (blog) για την εξάσκηση του γραπτού λόγου. Επίσης η εκμάθηση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από προγράμματα τηλεφωνίας τα οποία έχουν την δυνατότητα της τηλεδιάσκεψης και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Σκούρτου & Κούρτη-Καζούλλη, 2016: 175-178).

Αναφορικά με τα οφέλη που μπορούν να επιφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας που είναι πολλαπλά ο Πόρποδας (2003) αναφέρει τα εξής:

- Η αξιοποίηση της τεχνολογίας στη σχολική τάξη δίνει τη δυνατότητα στον/ην εκπαιδευτικό να ενεργοποιήσει νέους τρόπους διδασκαλίας. Έτσι λοιπόν, αυτό το γεγονός θα προσφέρει την ευκαιρία επιλογής του τρόπου διδασκαλίας που ταιριάζει καλύτερα στα χαρακτηριστικά της τάξης.

- Οι μαθητές/τριες που αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες θα επωφεληθούν από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων.
- Οι εκπαιδευτικοί θα αποκτήσουν νέα εργαλεία τα οποία θα τους βοηθήσουν στη διαδικασία της αξιολόγησης των μαθητών/τριών, διότι θα έχουν την δυνατότητα να παρακολουθούν καλύτερα τις επιδόσεις που έχουν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.
- Τέλος, οι μαθητές/τριες θα αποκτήσουν δεξιότητες μέσα από τις οποίες θα μπορούν να ξεχωρίσουν ποιες πηγές είναι αξιόπιστες και ποιες μη αξιόπιστες από αυτές που υπάρχουν στον κόσμο του διαδικτύου.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι ο ρόλος που κατέχουν οι εκπαιδευτικοί σε αυτή τη διαδικασία είναι πολύ σημαντικός. Χωρίς τη συνεισφορά τους και τη συμμετοχή τους δεν θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί τίποτα από τα παραπάνω. Σύμφωνα με τον Jimoyianni (2009), οι εκπαιδευτικοί στη πλειοψηφία τους θεωρούν ότι οι ΤΠΕ μπορούν να προσφέρουν πολλά θετικά στοιχεία στην εκπαιδευτική διαδικασία σχετικά με την καλλιέργεια των δεξιοτήτων αλλά και την ανάπτυξη νέων γνώσεων. Παρόλο που υποστηρίζουν αυτή την άποψη παρατηρείται ότι δεν είναι σύμφωνοι για την εκτεταμένη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, θεωρώντας ότι θα πρέπει πρώτα να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις δυνατότητες που προσφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία και έπειτα να τα εντάξουν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας (Jimoyiannis, 2009).

2.2.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Στη παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζεται η χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Τα ερευνητικά δεδομένα με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι στην πλειοψηφία τους από το 2000 και έπειτα. Παρατηρούνται πάρα πολλές έρευνες σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά ελάχιστες από αυτές επικεντρώνονται στη διδασκαλία κάποιου μαθήματος και πιο συγκεκριμένα για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

Αξίζει να αναφερθεί η έρευνα που πραγματοποίησε η Tyldesley, η οποία έλαβε χώρα σε έξι διαφορετικά σχολεία τα οποία βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο και ως πεδίο εξέτασης είχαν τη διδασκαλία τόσο του γραπτού, όσο και του προφορικού λόγου με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Η διδασκαλία με τη χρήση των ΤΠΕ πραγματοποιήθηκε στην ολομέλεια της τάξης. Μετά την εφαρμογή οι εκπαιδευτικοί παρατήρησαν ότι οι μαθητές/τριες οι οποίοι/ες αντιμετώπισαν μαθησιακές δυσκολίες βοηθήθηκαν μέσα από τη διαδικασία της ανατροφοδότησης. Επιπλέον, και οι μαθητές/τριες που εμφάνιζαν αυξημένες επιδόσεις βρήκαν επιπρόσθετα κίνητρα για επέκταση, ανατροφοδότηση και αναμόρφωση του γραπτού τους, που συντέλεσε στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Από την πλευρά τους οι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι μέσα από τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας μπορεί να αναπτυχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό η σκόπιμη και η εστιασμένη συζήτηση (Tyldesley, 2002).

Έπειτα άλλη μια έρευνα που δημοσιεύτηκε το 2007 από τον Hartley η οποία πραγματοποιήθηκε σε Δημοτικό σχολείο της Νέας Ζηλανδίας παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές/τριες ανέπτυξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας όταν γινόταν με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων με αποτέλεσμα να βελτιωθούν οι αποδόσεις τους στην ανάγνωση, την ακρόαση και τη γραφή. Τέλος, μέσα από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων παρατηρήθηκε ότι αντιμετωπίστηκαν ζητήματα που

αφορούσαν την επεξεργασία του γραπτού λόγου, την ορθογραφία αλλά και τη διαμόρφωση ενός κειμένου (Drent & Meelissen, 2008).

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα παρατηρείται ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την συμβολή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς όμως να τις χρησιμοποιούν με συστηματικό τρόπο ενώ κάνουν την εμφάνισή τους και αρκετά τεχνικά ζητήματα τα οποία δυσχεραίνουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων (Τάσση, 2014).

Άλλη μια έρευνα που σχετίζεται με τη διδασκαλία της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ πραγματοποιήθηκε σε Δημοτικά σχολεία του νομού Μαγνησίας όπου διαπιστώθηκε ότι από τις αρχές του 2000 και έπειτα υπήρξε αναβάθμιση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού των σχολείων. Βέβαια, αυτή η εξέλιξη δεν οδήγησε τους εκπαιδευτικούς στην περαιτέρω και ακόμα μεγαλύτερη χρήση των ΤΠΕ στην σχολική καθημερινότητα. Οι εκπαιδευτικοί σε αυτή την έρευνα δήλωσαν ότι χρησιμοποίησαν τις ΤΠΕ σε μεγαλύτερο βαθμό για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας αλλά και αυτό των Μαθηματικών. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν περισσότερο τις ΤΠΕ στις μεγαλύτερες τάξεις συγκριτικά με τις μικρότερες τάξεις (Τάσση, 2014).

Αναφορικά με τη διδασκαλία και τη μάθηση στην εποχή της πανδημίας στην Ελλάδα σημαντική είναι η συνεισφορά της Έκθεσης Παρακολούθησης Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του 2020 στην οποία αναφέρεται ότι παρά τις προσπάθειες που έγιναν για την αναβάθμιση των ψηφιακών υποδομών της χώρας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αυτές εξακολουθούν να βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο συγκριτικά με άλλες χώρες της Ε.Ε (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2020).

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Αθανάτου & Υφαντόπουλο (2021) σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώθηκε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στηρίχθηκε στη θέληση των εκπαιδευτικών, οι οποίοι/ες παρά τον ελάχιστο χρόνο που είχαν αλλά και τον ελλιπή εξοπλισμό ανταποκρίθηκαν σε αυτή τη συνθήκη.

Τέλος, επισημαίνεται η ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλεία στην εκπαίδευση.

Έτσι λοιπόν διαπιστώνεται ότι πριν από την εμφάνιση της πανδημίας υπήρχαν έρευνες οι οποίες μελετούσαν τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Από την εμφάνιση της πανδημίας και έπειτα οι έρευνες εστιάζονται στη διδασκαλία των μαθημάτων με τη μορφή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χωρίς να εστιάζουν συγκεκριμένα σε ένα μάθημα. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο των τελευταίων χρόνων επομένως τα επόμενα χρόνια θα υπάρξουν και άλλες έρευνες που ενδεχομένως θα εστιάσουν στο μάθημα της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων. Επίσης άλλος ένας λόγος που θα συντελέσει προς αυτή την κατεύθυνση είναι η ραγδαία εξέλιξη των ΤΠΕ εργαλείων.

2.3 Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ

Πολλές χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν ως μέλημά τους την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση επενδύοντας στον εξοπλισμό των σχολείων, στον εκσυγχρονισμό των υποδομών αλλά και στα πιλοτικά προγράμματα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Τα παραπάνω έχουν ως επίκεντρο τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την αποτελεσματικότερη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση καθώς παρατηρείται ότι ένας από τους σημαντικότερους λόγους για τους οποίους οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση δεν αξιοποιούνται με τον πιο κατάλληλο τρόπο είναι ότι δεν έχουν επιμορφωθεί οι εκπαιδευτικοί για τις λειτουργίες των ΤΠΕ (Παπαδαναήλ, 2005).

Στη σύγχρονη εποχή η επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς σε ζητήματα που αφορούν στη χρήση των ΤΠΕ είναι αναγκαία καθώς η κοινωνία μεταβάλλεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς με συνέπεια να χρειάζεται επιμόρφωση ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους επιθυμούν την επιμόρφωση για την ανάπτυξη του ψηφιακού γραμματισμού εμπλουτίζοντας με αυτό τον τρόπο τις γνώσεις που κατέχουν σε αυτά τα πεδία με αποτέλεσμα να ανταποκριθούν καλύτερα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο. Βέβαια, σε αυτό το σημείο είναι πολύ

σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η επιμόρφωση σε ζητήματα χρήσης των ΤΠΕ δεν είναι αρκετή, εφόσον δεν υπάρχει ο κατάλληλος υλικοτεχνικός εξοπλισμός στη σχολική μονάδα στην οποία υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί (Γιαβρίμης, Παπάνης, Νεοφώτιστος & Βαλκανάς, 2010).

Εφόσον οι εκπαιδευτικοί επιμορφωθούν σε ζητήματα που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων τότε θα βελτιωθεί ο βαθμός αποτελεσματικότητας που διαθέτουν. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να σχεδιάζουν τις δραστηριότητες στοχεύοντας στην ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/τριών σε αυτές. Επομένως εφόσον καταφέρουν να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ θα αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει επιμορφώσεις για τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση χρησιμοποιούν περισσότερες φορές τα ΤΠΕ εργαλεία συγκριτικά με εκείνους που δεν έχουν παρακολουθήσει ανάλογες επιμορφώσεις (Μπαγάκης, 2010).

Η επιμορφωτική διαδικασία στην οποία μπορούν να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνεται σε τρεις κατηγορίες: α) την άτυπη, β) τη μη τυπική και γ) την τυπική (Μπαγάκης, 2010). Η άτυπη επιμόρφωση που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί είναι αποτέλεσμα της συνεχούς και καθημερινής αλληλεπίδρασης του εκπαιδευτικού με το σχολικό περιβάλλον για το οποίο εργάζεται. Η μη τυπική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών λαμβάνει χώρα εκτός του σχολικού ωραρίου, αποσκοπώντας σε συγκεκριμένους στόχους ενώ είναι προαιρετική η συμμετοχή των εκπαιδευτικών. Τέλος, η τυπική επιμόρφωση επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες ανάγκες που χρειάζονται να υποστηριχθούν για τον/ην εκπαιδευτικό (Μπαγάκης, 2010).

Υπάρχουν αρκετά μοντέλα που σχετίζονται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που πραγματοποιούνται εντός της σχολικής μονάδας. Οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία είναι θετικοί στην περαιτέρω εφαρμογή των όσων διδάχθηκαν, ενώ ενημερώνουν και τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς για την επιμόρφωση που παρακολούθησαν. Τέλος, διαπιστώνεται ότι εμφανίζονται αρκετά θετικά στοιχεία τα οποία εμφανίζονται σε μεταγενέστερο χρόνο. Άλλο ένα μοντέλο

επιμόρφωσης το οποίο χρησιμοποιείται πραγματοποιείται με τη συνεισφορά του διαδικτύου διότι είναι πιθανότερο να κατανοήσουν καλύτερα τις σύγχρονες ανάγκες και να υιοθετήσουν καινούριες πρακτικές καθώς γίνονται κομμάτι της λειτουργίας των ΤΠΕ καθώς τις χρησιμοποιούν για την επιμορφωτική διαδικασία (European Commission, 2013).

Την δεκαετία του 2010 παρατηρείται ότι κάνει την εμφάνισή της στη διαδικασία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών το μικτό μοντέλο μάθησης το οποίο συνδυάζει τις δια ζώσης συναντήσεις που κύριο μέλημα έχουν την ανάπτυξη των βιωματικών δραστηριοτήτων με την μελέτη υλικού το οποίο αναρτάται στο διαδίκτυο (Τάσση, 2014).

Η επιμορφωτική διαδικασία των εκπαιδευτικών θα πρέπει να διακατέχεται από ευελιξία και να προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν από το εκπαιδευτικό σύστημα. Στην Ελλάδα κάνουν την εμφάνισή τους τα εξής μοντέλα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με την χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (Γιαβρίμης, Παπάνης, Νεοφώτιστος & Βαλκανάς, 2010):

- 1) Εκείνες οι επιμορφώσεις που πραγματοποιούνται με μέριμνα του Κέντρου Επιμόρφωσης, όπου οι εκπαιδευτικοί έχουν τον ρόλο του μαθητή/τριας, εμπλουτίζοντας τις γνώσεις τις οποίες κατέχουν σε ένα συγκεκριμένο και οριοθετημένο πλαίσιο.
- 2) Τις ενδοσχολικές επιμορφώσεις που υλοποιούνται έχοντας γνώμονα τα χαρακτηριστικά της σχολικής μονάδας στην οποία πραγματοποιείται η επιμόρφωση.
- 3) Τις επιμορφώσεις οι οποίες υλοποιούνται από την Πανεπιστημιακή κοινότητα με τη μορφή εξειδικευμένων επιμορφώσεων.
- 4) Τις αυτό-επιμορφώσεις όπου οι εκπαιδευτικοί αναζητούν από μόνοι τους πληροφορίες σχετικά με τα ζητήματα που τους απασχολούν.
- 5) Αυτές οι οποίες υλοποιούνται εξ αποστάσεως και ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος. Οι συγκεκριμένες

- επιμορφώσεις πολλαπλασιάζονται τα τελευταία χρόνια ενώ μπορούν να τις παρακολουθήσουν και εκπαιδευτικοί απομακρυσμένων περιοχών.
- 6) Και οι επιμορφώσεις οι οποίες συνδυάζουν τις παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας σε συνδυασμό με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Οι δραστηριότητες οι οποίες σχεδιάζονται για την επιμόρφωση αλλά και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών σε σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης χωρίζονται σε δύο κατευθύνσεις. Αρχικά, αφορούν την παιδαγωγική διάσταση και εν συνεχεία καλλιεργούν τις τεχνολογικές και ψηφιακές δεξιότητες εντάσσοντας αυτές στη προσπάθεια για υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι λοιπόν, θα πρέπει οι δραστηριότητες των επιμορφωτικών προγραμμάτων να είναι σχεδιασμένες υποστηρίζοντας την άποψη για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς αρκετοί εκπαιδευτικοί έχουν την ανάγκη για την απόκτηση αναγκαίων δεξιοτήτων αλλά και να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις για τα οφέλη των ΤΠΕ στην ενίσχυση των επιδόσεων των μαθητών/τρων (Κυθραιώτη & Πασιαρδής, 2015 α).

3^ο Κεφάλαιο

«Η περίοδος της πανδημίας στην εκπαίδευση»

3.1 Οι επιδράσεις της πανδημίας στους/ις εκπαιδευτικούς

Με την έναρξη της πανδημίας οι εκπαιδευτικοί ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτικοί καθώς δεν είχαν τον απαιτούμενο βαθμό ετοιμότητας ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν μια τέτοια έκτακτη περίπτωση. Έτσι λοιπόν, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα θα έπρεπε να βρουν όλα εκείνα τα ψηφιακά εργαλεία και τις ανάλογες πλατφόρμες ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτή τη νέα συνθήκη, οργανώνοντας τα μαθήματά τους με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές/τριες να έχουν το μαθησιακό υλικό που χρειάζονται για να συνεχιστεί όσο πιο ομαλά γίνεται η εκπαιδευτική διαδικασία. Μάλιστα σε πολλές χώρες το διδακτικό προσωπικό εξέφρασε με έντονο τρόπο την δυσαρέσκειά του, καθώς θεωρεί ότι δεν υπάρχει ο ανάλογος σχεδιασμός (Ευαγγέλου, 2021).

Κατά την περίοδο της πανδημίας στην Ελλάδα, για τις σχολικές χρονιές 2019-2020 και 2020-2021, πραγματοποιήθηκαν μαθήματα με τη μορφή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα είχε δύο σημεία αναφοράς, τη σύγχρονη και την ασύγχρονη διδασκαλία. Σε αυτό το σημείο οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης είχαν την δυνατότητα επιλογής της μεθόδου που επιθυμούσαν. Αυτή η δυνατότητα υπήρχε για το σχολικό έτος 2019-2020, όπου από τον Μάρτιο και έπειτα έκανε την εμφάνισή της αυτή η μορφή διδασκαλίας. Την αμέσως επόμενη χρονιά όλες οι σχολικές μονάδες είχαν την υποχρέωση για τη παροχή τηλεεκπαίδευσης (Αναστασιάδης, 2020).

Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα να ανταποκριθούν άμεσα στις νέες συνθήκες εκπαίδευσης. Αυτό το γεγονός υποχρέωσε τους εκπαιδευτικούς στην άμεση αναπροσαρμογή της διδασκαλίας τους αλλά και των παιδαγωγικών μεθόδων που χρησιμοποιούσαν. Σε αυτή τη διαδικασία πρώτο μέλημα ήταν η εξοικείωσή τους με τις νέες αυτές συνθήκες αλλά και η διατήρηση ενός

ικανοποιητικού επιπέδου επικοινωνίας με τα μέλη της σχολικής τους τάξης. Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου της πανδημίας παρατηρήθηκε ότι οι σχολικές μονάδες οι οποίες ήταν εξοικειωμένες με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν τη σύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία, ενώ οι σχολικές μονάδες που δεν είχαν υψηλό βαθμό εξοικείωσης με τα συγκεκριμένα εργαλεία, επέλεξαν να εφαρμόσουν την ασύγχρονη τηλεκαίτευση. Υπήρξαν βέβαια και μερικές περιπτώσεις κατά τις οποίες η συνέχιση των μαθημάτων με κάποιον από τους παραπάνω τρόπους κατέστη αδύνατη (Λιοναράκης, Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Παπαδημητρίου & Ιωακειμίδου, 2020). Πιο συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε ότι σε παραμεθόριες περιοχές εξαιτίας ελλείψεων που υπήρχαν στον εξοπλισμό του κρατικού μηχανισμού, υπήρξε μεγαλύτερη δυσκολία στην κάλυψη αυτών των αναγκών που επέφερε η πανδημία (Zhang, 2020).

Στα δημόσια σχολεία παρατηρείται ότι υπάρχει περιορισμένος βαθμός ανεξαρτησίας και αυτονομίας των εκπαιδευτικών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί πολλές φορές με δική τους πρωτοβουλία να κάνουν προσπάθειες που έχουν ως στόχο την βελτίωση των παιδαγωγικών τους πρακτικών. Όταν η πανδημία εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο δεν υπήρχαν τα χρονικά περιθώρια ώστε η μετάβαση στις νέες συνθήκες εκπαίδευσης να γίνει με τον απαιτούμενο χρόνο. Έτσι λοιπόν, δημιουργήθηκε ένα απαιτητικό περιβάλλον εργασίας για τους/ις εκπαιδευτικούς οι οποίοι/ες θα έπρεπε να είχαν πολλαπλούς ρόλους (Zhang, 2020).

Μερικά από τα σημαντικότερα ζητήματα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν: α) τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι μαθητές/τριες αναφορικά με τη σύνδεσή τους στο διαδίκτυο, β) ο περιορισμένος βαθμός αλληλεπίδρασης του εκπαιδευτικού με το μαθητή, γ) η δυσκολία για τη διαδικασία της αξιολόγησης, δ) ο περιορισμός για την αποτίμηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των μαθητών/τριών, ε) η δυσκολία σχολιασμού, στ) ο περιορισμός για την υλοποίηση της εξατομικευμένης διδασκαλίας, ζ) η απουσία ενός συγκεκριμένου αριθμού μαθητών/τριών από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξαιτίας διάφορων τεχνικών

ζητημάτων κ.ά. (Giovannella, et al., 2020). Αυτά τα ζητήματα επικεντρώνονται στην εξ αποστάσεως διδασκαλία η οποία την σχολική περίοδο 2020-2021 έγινε σε μεγάλη κλίμακα στα σχολεία της χώρας.

Στο σημείο αυτό βέβαια αξίζει να αναφερθεί ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν την άποψη ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει υποστηρικτικό χαρακτήρα ως προς την διαζώσης μέθοδο διδασκαλίας με συνέπεια την επικράτηση των παραδοσιακών τεχνικών για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο χρησιμοποιούν στα πλαίσια της διδασκαλίας τους (Αναστασιάδης, 2020).

3.2 Οι επιδράσεις της πανδημίας στους/ις μαθητές/τριες

Οι επιδράσεις που επέφερε η πανδημία στους/ις μαθητές/τριες ήταν σημαντικές και άμεσες. Αυτό συνέβη διότι άλλαξε σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό η καθημερινότητά τους τόσο στη σχολική τους ζωή όσο και στο κοινωνικό τους περιβάλλον, ενώ για πρώτη φορά κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παρά τις προσπάθειες που έγιναν από την πολιτεία για την ομαλή μετάβαση στη νέα καθημερινότητα, η πανδημία επέφερε έντονη συναισθηματική αβεβαιότητα σε ολόκληρη την κοινωνία αλλά και σε όλους του εμπλεκόμενους φορείς που σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία, επηρεάζοντας κατά αυτό το τρόπο τους/ις μαθητές/τριες που θα έπρεπε να προσαρμοστούν άμεσα σε αυτή τη διαδικασία (Spyropoulou & Koutrakis, 2021).

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι καταλυτικός ρόλος για τη συμμετοχή των μαθητών/τριών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν η ηλικία στην οποία βρίσκονταν. Διαπιστώνεται ότι οι μαθητές/τριες που έχουν μεγαλύτερη ηλικία μπορούν να είναι πιο αποδοτικοί και να προσαρμοστούν πιο γρήγορα σε αυτή τη νέα μορφή διδασκαλίας συγκριτικά με τους/ις μαθητές/τριες μικρότερης ηλικίας, καθώς εμφανίζουν μικρότερο βαθμό αλληλεπίδρασης με το εικονικό περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Bates, 2020).

Ακόμα άλλη μια πολύ σημαντική παράμετρος που έκανε την εμφάνισή της με το κλείσιμο των σχολικών μονάδων είναι ότι επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό οι μαθητές/τριες που ανήκουν στις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Αυτό συνέβαλε στην επιδείνωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων με τους ευάλωτους μαθητές/τριες να διατρέχουν κινδύνους οι οποίοι μπορεί να εκφραστούν με την εμφάνιση αρνητικών συμπεριφορών. Σε αυτό το σημείο ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάγκη που έχουν οι μαθητές/τριες για σταθερό σχολικό περιβάλλον (Spyropoulou & Koutrakis, 2021).

Η εμφάνιση της πανδημίας προκάλεσε ιδιαίτερα προβλήματα όμως δημιούργησε και ένα νέο πλήθος αποτελούμενο από νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για τις σχολικές μονάδες. Έτσι λοιπόν, η δυνατότητα για συνέχιση της εκπαιδευτικής διδασκαλίας μέσα από τη χρήση του διαδικτύου, έφερε αισιοδοξία στη σχολική κοινότητα. Ενώ τα προηγούμενα χρόνια υπήρχε έντονη αντίσταση για την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων στην εκπαιδευτική διδασκαλία, κάμπτονται αυτές οι αντιστάσεις και γίνεται μια προσπάθεια για ανάπτυξη των ψηφιακών ικανοτήτων των εμπλεκόμενων. Σε αυτή τη διαδικασία η συμμετοχή των μαθητών/τριών είναι πολύ σημαντική καθώς μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν θα χάσουν τόσο την επαφή τους με τη διδασκαλία των μαθημάτων, όσο και την επαφή τους με τους/ις συμμαθητές/τριες τους (Bates, 2020).

Έτσι λοιπόν παρατηρείται ότι και οι εκπαιδευτικοί αλλά και οι μαθητές/τριες στην έναρξη της πανδημίας αντιμετώπισαν πολλές δυσκολίες βιώνοντας το συναίσθημα της αβεβαιότητας για την επόμενη ημέρα. Έπειτα όμως με το πέρασμα του χρόνου οι εκπαιδευτικοί εξοικειώθηκαν με τα ΤΠΕ εργαλεία με αποτέλεσμα να ανταποκριθούν καλύτερα το νέο τους ρόλο, ενώ οι μαθητές/τριες προσαρμόστηκαν στη νέα σχολική πραγματικότητα. Το μεγαλύτερο όφελος από την διαδικασία της τηλεκπαίδευσης και για τους δύο ήταν ότι δεν χάθηκε η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών, με αποτέλεσμα να κυλήσουν όσο πιο ομαλά μπορούσαν αυτές οι σχολικές χρονιές.

3.3 Η συμβολή των ΤΠΕ στην περίοδο της πανδημίας

Τα προηγούμενα χρόνια στην Ελλάδα παρατηρείται ότι υπάρχει ενδιαφέρον για την αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της αξιοποίησης των ΤΠΕ εργαλείων. Βέβαια, η χρήση και η αξιοποίηση τους είναι αρκετά περιορισμένη με ελάχιστες εξαιρέσεις. Μια από αυτές τις εξαιρέσεις είναι η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος τηλεεκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε στο Γυμνάσιο της Ψέριμου με τη συμμετοχή παιδιών αλλά και κατοίκων του νησιού (Μιμίνου & Σπανακά, 2013).

Έτσι λοιπόν, πριν από την εμφάνιση της πανδημίας η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα υπήρχε μόνο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό άλλαξε από τον Μάρτιο του 2020 καθώς η αναστολή της δια ζώσης εκπαίδευσης έφερε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση υλοποιήθηκε είτε ασύγχρονα με την e-class και την e-me και της σύγχρονης μέσα από την πλατφόρμα Webex αλλά και την εκπαιδευτική τηλεόραση (Καραμεσούτη, 2021).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η κατηγοριοποίηση της ηλεκτρονικής εξ αποστάσεως διδασκαλίας διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: την ασύγχρονη και την σύγχρονη μορφή τηλεεκπαίδευσης. Η ασύγχρονη μορφή μάθησης υλοποιείται μέσα από την χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τις ομαδικές συζητήσεις που πραγματοποιούνται σε ηλεκτρονικά μέσα. Στην ασύγχρονη εκπαίδευση δίνεται η δυνατότητα για αξιοποίηση των παροχών που προσφέρει ανά πάσα χρονική στιγμή χρειαστεί, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος βαθμός ευελιξίας. Οι μαθητές/τριες μπορούν να έχουν άμεση πρόσβαση στα αρχεία που τους αποστέλλονται. Η διανομή του εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να παραγραμματιστεί ανάλογα με τις ανάγκες των μελών της σχολικής τάξης. Σε αυτή τη μορφή ασύγχρονης διδασκαλίας δεν απαιτείται η ταυτόχρονη συμμετοχή – σύνδεση των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριών (Τάσση, 2014).

Σε αντίθεση με την ασύγχρονη εκπαίδευση, η σύγχρονη εκπαίδευση έχει ως προαπαιτούμενο ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να είναι συνδεδεμένοι σε

πραγματικό χρόνο, ώστε να υλοποιηθεί η τηλεδιάσκεψη, ενώ οι μαθητές/τριες έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν κοινότητες μάθησης. Η διδασκαλία γίνεται μέσα από την πλατφόρμα του Webex, η οποία δίνει πολλά ΤΠΕ εργαλεία στους εκπαιδευτικούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι δίνονται και ψηφιακά εργαλεία και στους/ις μαθητές/τριες, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερος βαθμός αλληλεπίδρασης των εμπλεκόμενων που έχει κάποιες ομοιότητες με την δια ζώσης διδασκαλία. Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να δοθεί στους/ις μαθητές/τριες πριν ξεκινήσει το μάθημα αλλά και κατά τη διάρκεια αυτού (Αναστασιάδης, 2020). Αξίζει να σημειωθεί ότι μπορούν να πραγματοποιηθούν και άλλα βήματα που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων. Βέβαια, θα πρέπει να πραγματοποιηθούν και άλλα βήματα σε αυτή την προσπάθεια. Ένα από αυτά είναι η εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής σε αυτή τη διαδικασία των απομακρυσμένων και παραμεθόριων περιοχών αλλά και η αναβάθμιση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού όπου χρειάζεται (Aguilera & Nightengale-Lee, 2020).

Παρατηρείται ότι η εφαρμογή της σύγχρονης εκπαίδευσης επέφερε πολλές αλλαγές στην καθημερινότητα των μαθητών/τριών και των οικογενειών τους. Πρόσφερε πολλές δυνατότητες στα παιδιά, διότι με την αξιοποίηση της τεχνολογίας μπόρεσαν να κρατήσουν σε μια δύσκολη περίοδο επαφή με το σχολικό τους περιβάλλον. Επίσης, η αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων συνέβαλε στην αποκλιμάκωση της πανδημίας. Τέλος, έπειτα από την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων σε αυτή την περίοδο, μπορεί και μετά από το πέρασμα αυτής να αξιοποιούνται τα οφέλη και οι δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει αυτή στην εκπαιδευτική κοινότητα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

*ΔΠΜΣ Ανάλυση και διδασκαλία
πρώτης & δεύτερης/ξένης γλώσσας*

Β΄ ΜΕΡΟΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

4^ο Κεφάλαιο

«Μεθοδολογία έρευνας»

4.1 Μεθοδολογική διαδικασία της έρευνας

Στο θεωρητικό πλαίσιο θα πραγματοποιηθεί ποιοτική ερευνητική προσέγγιση, καθώς θα υλοποιηθεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη περίοδο της πανδημίας.

Στο ερευνητικό πλαίσιο θα αξιοποιηθεί η ποιοτική έρευνα και πιο συγκεκριμένα θα πραγματοποιηθούν ημι-δομημένες συνεντεύξεις στους/ις εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν κατά το σχολικό έτος 2021–2022 στο 4/Θ Δημοτικό σχολείο της Ελαφονήσου Λακωνίας και θα διερευνηθούν οι διδακτικές μέθοδοι που θα αξιοποιηθούν κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας δίνοντας έμφαση στους πολυγραμματισμούς, αποσκοπώντας στη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ στην περίοδο της πανδημίας.

4.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου Λακωνίας αναφορικά με τη χρήση των εργαλείων που προσφέρουν οι ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, δίνοντας έμφαση στους πολυγραμματισμούς κατά τη περίοδο της πανδημίας και πιο συγκεκριμένα το σχολικό έτος 2021-2022.

Οι επιμέρους στόχοι που τέθηκαν σε αυτή την έρευνα σχετίζονται με τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου Λακωνίας σχετικά με:

1. Τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

2. Τα οφέλη που προσφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.
3. Τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί για τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων.
4. Η συμμετοχή τους ή μη σε επιμορφωτικά προγράμματα που εξειδικεύονται στη χρήση των ΤΠΕ.
5. Την ανταπόκριση των μαθητών/τριών στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων.
6. Την αξιοποίηση των πολυγραμματισμών στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

4.3 Υπόθεση και ερευνητικά ερωτήματα

Η ερευνητική υπόθεση στη παρούσα διπλωματική εργασία είναι ότι η χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ συμβάλουν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

- 1) Ποια είναι η συχνότητα με την οποία οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αξιοποιούν τις ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας και ποιες χρησιμοποιούν από αυτές;
- 2) Υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές για να στηριχθεί αυτό το εγχείρημα;
- 3) Οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκή επιμόρφωση για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της γλώσσας;
- 4) Ποιος είναι ο βαθμός ανταπόκρισης των μαθητών/τριών αναφορικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ;
- 5) Οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν κατά την διάρκεια της διδασκαλίας της γλώσσας τις διδακτικές προσεγγίσεις των πολυγραμματισμών και εάν τις εφαρμόζουν σε ποιες δραστηριότητες τις χρησιμοποιούν;
- 6) Οι εκπαιδευτικοί έχουν όλα τα απαραίτητα εφόδια ώστε να αξιοποιήσουν με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τις ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας;

- 7) Χρησιμοποιείτε κατά την διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος της γλώσσας δραστηριότητες επεξεργασίας κειμένων που βρίσκονται στο διαδίκτυο, δραματοποίησης διαλόγων στον διαδραστικό πίνακα, μαγνητοφωνημένων προφορικών κειμένων, δημιουργίας ηλεκτρονικών κόμικς, περιήγησης στο youtube, αντιστοίχισης φράσεων σε ψηφιακές ιστορίες ή οποιαδήποτε άλλες που να αξιοποιούν τις ΤΠΕ;

4.4 Μέσο συλλογής δεδομένων

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως στη παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος έρευνας. Η ποιοτική μέθοδος υλοποιείται με την πραγματοποίηση συνεντεύξεων από το εκάστοτε δείγμα με το οποίο ασχολείται η έρευνα.

Η συνέντευξη ως τρόπος έρευνας δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να κατανοήσει το τρόπο σκέψης των συνεντευξιζόμενων, ανιχνεύοντας στοιχεία τα οποία μπορούν να αποτελέσουν σημείο παρατήρησης. Επιπλέον, η συνέντευξη συμβάλει ως ερμηνευτικό εργαλείο βοηθώντας τον ερευνητή να εντοπίσει τις σχέσεις ανάμεσα στις μεταβλητές. Η δυνατότητα της προσωπικής επικοινωνίας που δίνεται μέσα από τη συνέντευξη δίνει την ευκαιρία για περαιτέρω επεξήγηση των απαντήσεων αλλά και για εμβάθυνση της συζήτησης (Cohen & Manion 1994).

Το είδος της συνέντευξης που επιλέχθηκε στη παρούσα έρευνα ήταν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Επίσης, υπάρχουν και άλλα είδη όπως η δομημένη και η ανοιχτή συνέντευξη. Η ημι-δομημένη συνέντευξη επιλέχθηκε καθώς δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να εστιάσει σε μια συζήτηση η οποία θα έχει δημιουργηθεί έχοντας συγκεκριμένη κατεύθυνση εστιάζοντας στο θέμα που είναι υπό διερεύνηση. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν τις απαντήσεις τις οποίες θέλουν να δώσουν χωρίς να υποχρεωθούν στην επιλογή μιας προσηματισμένης απάντησης (Robson, 2010).

Για την διεξαγωγή της συνέντευξης δημιουργήθηκε ένας οδηγός συνέντευξης ως εργαλείο έρευνας ώστε να υπάρχει ένας κεντρικός άξονας με τα βασικά σημεία τα οποία

θα είναι και υπό διερεύνηση. Αναφορικά με τη δομή της συνέντευξης παρατηρείται ότι υπάρχουν δύο κεντρικοί άξονες. Ο πρώτος άξονας που αποτελείται από πέντε ερωτήσεις εστιάζει στη καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων των εκπαιδευτικών. Ο δεύτερος άξονας διαθέτει συνολικά δεκαπέντε ερωτήσεις εκ των οποίων οι τρεις αφορούν σε υπό-ερωτήματα και δεν είναι υποχρεωτικές. Πριν από την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία με τους/ις εκπαιδευτικούς για το τρόπο με τον οποίο θα διεξαχθούν οι συνεντεύξεις, οι οποίοι έδειξαν μεγάλη προθυμία για τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων και αξιοποιήθηκαν οι πλατφόρμες με τις οποίες μπορούσαν να συμμετάσχουν οι εκπαιδευτικοί.

Εξ αρχής όλα τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας αντιμετωπίστηκαν με προσοχή και τον απαιτούμενο σεβασμό Creswell, & Poth, (2016). Κατά την υλοποίηση της έρευνας υπήρχε κλίμα αλληλοσεβασμού με αποτέλεσμα να ολοκληρωθούν ομαλά όλες οι συνεντεύξεις χωρίς να δημιουργηθεί το παραμικρό ζήτημα. Τέλος, από όλους τους εκπαιδευτικούς προκύπτει ότι εφόσον υπάρξει η κατάλληλη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο δημοτικό σχολείο τότε θα υπάρξουν και τα ανάλογα οφέλη.

4.5 Δείγμα έρευνας

Το δείγμα που χρειάστηκε για τη πραγματοποίηση της της παρούσας διπλωματικής εργασίας με θέμα «Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο κατά τη περίοδο της πανδημίας. Το παράδειγμα της Ελαφονήσου» ήταν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονταν στο 4/Θ Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου. Πιο συγκεκριμένα, οι 4 εκπαιδευτικοί οι οποίοι είχαν από μια τάξη αλλά και η εκπαιδευτικός που ήταν στο ολοήμερο πρόγραμμα.

4.6 Διεξαγωγή έρευνας

Αρχικά, στο πρώτο στάδιο της έρευνας πραγματοποιήθηκε πιλοτική εφαρμογή της έρευνας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οριστικοποιήθηκε η τελική δομή της συνέντευξης. Οι αλλαγές αυτές σχετίζονταν με τις εκφωνήσεις, ώστε να γίνονται περισσότερο κατανοητές από τους/ις εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στην έρευνα. Έπειτα από αυτό το στάδιο προγραμματίστηκαν οι συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς για να υλοποιηθούν οι συνεντεύξεις. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα εργάζονταν στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου Λακωνίας κατά το σχολικό έτος 2021-2022. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ήταν 5 στον αριθμό. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν από το τελευταίο 10ήμερο του Οκτωβρίου έως το πρώτο 10ήμερο του Νοεμβρίου του έτους 2022.

4.7 Περιορισμοί της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου με αποτέλεσμα το δείγμα να σχετίζεται με εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν στο σχολείο τη σχολική περίοδο 2021–2022. Έτσι λοιπόν, οι εμπειρίες που εξέφρασαν οι συμμετέχοντες αφορούν αποκλειστικά τη συγκεκριμένη σχολική μονάδα.

Επιπλέον, ο αριθμός των ανθρώπων που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία ήταν 5, με αποτέλεσμα τα ευρήματα που προέκυψαν να μην μπορούν σε καμία περίπτωση να πάρουν τη μορφή γενίκευσης καθώς το δείγμα ήταν περιορισμένο και αφορούσε μια σχολική μονάδα. Τέλος, άλλος ένας περιορισμός που θα μπορούσε να αναφερθεί έγκειται ότι στη παρούσα έρευνα εξετάστηκε η διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας σε περίοδο πανδημίας αλλά μόνο για το σχολικό έτος 2021-2022 και όχι για τις δύο προηγούμενες χρονιές όπου και σε αυτές υπήρχαν περιορισμοί στην εκπαιδευτική διαδικασία εξαιτίας της πανδημίας.

4.8 Η αναγκαιότητα της έρευνας

Αρκετές έρευνες έχουν ασχοληθεί με την εμφάνιση της πανδημίας και τον αντίκτυπο που είχε στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η διαφοροποίηση αυτή της έρευνας στηρίζεται στο γεγονός ότι ασχολείται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων στη περίοδο της πανδημίας, εστιάζοντας όμως στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο δημοτικό σχολείο. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη διαδικασία αξιοποιείται η μέθοδος των πολυγραμματισμών, μια μέθοδος η οποία έχει κάνει αισθητή την εμφάνισή της στα εκπαιδευτικά δρώμενα τα τελευταία χρόνια.

5^ο Κεφάλαιο

«Ανάλυση αποτελεσμάτων»

5.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 5 εκπαιδευτικοί (4 γυναίκες και 1 άντρας), που εργάζονταν την σχολική περίοδο 2021-2022 στο δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου Λακωνίας. Η ανάλυση των ερωτήσεων γίνεται σε δύο σκέλη. Στο πρώτο σκέλος υπάρχουν τα ερωτήματα που αναφέρονται στα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών και στο δεύτερο σκέλος υπάρχουν τα κύρια ερωτήματα που θα αναλυθούν σε εννέα άξονες τα οποία αποτελούν τον κορμό της έρευνας.

Ατομικά στοιχεία

Στο πρώτο μέρος της συνέντευξης οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να απαντήσουν συνολικά σε πέντε ερωτήματα. Αυτά τα ερωτήματα αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών. Πιο συγκεκριμένα αναφέρονται στην ηλικία, την κατοχή πτυχίων, τη θέση που κατείχαν στη σχολική μονάδα τη σχολική περίοδο 2021-2022, τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας αλλά και το επίπεδο γνώσεων που έχουν σχετικά με τους Η/Υ.

Κύριο μέρος έρευνας

Το δεύτερο μέρος της έρευνας είναι το κύριο μέρος. Σε αυτό το σημείο υπάρχουν ερωτήματα τα οποία σχετίζονται με τις εμπειρίες που είχαν οι εκπαιδευτικοί από τη προηγούμενη σχολική χρονιά, για τις προτιμήσεις που έχουν σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων, για την αποτελεσματικότητά τους, για τη συνεισφορά τους στα εκπαιδευτικά δρώμενα, για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν στη διάρκεια της χρήσης των ΤΠΕ εργαλείων. Έπειτα ακολουθούν ερωτήματα που σχετίζονται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, για την ανταπόκριση και τα οφέλη που αποκόμισαν οι εκπαιδευτικοί σε αυτή τη διαδικασία, για την έννοια των πολυγραμματισμών στη γλωσσική διδασκαλία και τη χρήση των πολυτροπικών κειμένων, για την επάρκεια των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας καθώς και τη γνώμη που

έχουν για την επάρκεια των σχολικών εγχειριδίων. Όλα τα παραπάνω θα αναλυθούν μέσα από την μορφή των εννέα αξόνων που θα ακολουθήσει στη συνέχεια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτός είναι ο κύριος κορμός της έρευνας στον οποίο υπάρχουν και υπό-ερωτήματα για μερικά από τα παραπάνω ερωτήματα. Αυτά τα υπό-ερωτήματα δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα. Συνολικά οι ερωτήσεις που υπάρχουν σε αυτό το μέρος είναι 15 στον αριθμό προσμετρώντας και τα υπό-ερωτήματα τα οποία υπάρχουν. Στο παράρτημα παρατίθενται οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν. Με πλάγια γράμματα υπογραμμισμένα βρίσκονται οι ερωτήσεις του ερευνητή, ενώ ακριβώς από κάτω βρίσκονται οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα.

5.2 Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν συνολικά 5 εκπαιδευτικοί. Ένας από αυτούς ήταν άντρας. Οι συνολικές ερωτήσεις που υπάρχουν στο πρώτο μέρος είναι 5. Αναφορικά με την ηλικιακή κατηγορία που ανήκουν οι εκπαιδευτικοί διαπιστώνεται ότι οι 4 είναι μεταξύ 31-40 ετών, ενώ η μια εκπαιδευτικός είναι 22-30 ετών. Επομένως στο συγκεκριμένο σχολείο για τη σχολική χρονιά 2021-2022 δεν υπήρχε κάποιος/α εκπαιδευτικός άνω των 40 ετών. Στην ερώτηση που εξετάζει τους τίτλους σπουδών των εκπαιδευτικών οι 3 από αυτούς είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, η μια εκπαιδευτικός παρακολουθεί μεταπτυχιακό πρόγραμμα και βρίσκεται στο τελευταίο έτος των σπουδών της, ενώ τέλος υπάρχει και μια εκπαιδευτικός που είναι κάτοχος πτυχίου ανώτερης επαγγελματικής σχολής. Αναφορικά με τη θέση που κατέχουν στο συγκεκριμένο σχολείο οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι 3 από αυτούς κατέχουν μόνιμη θέση εκπαιδευτικού με τα άλλα δύο μέλη του διδακτικού προσωπικού να εργάζονται ως αναπληρώτριες. Όσον αφορά τα χρόνια της συνολικής τους προϋπηρεσίας μια εκπαιδευτικός, η οποία είναι και η διευθύντρια του σχολείου είχε 15-19 χρόνια συνολικής προϋπηρεσίας, οι άλλοι 3 εκπαιδευτικοί είχαν από 5-9 έτη ενώ τέλος υπήρξε

και μια εκπαιδευτικός που εργαζόταν για πρώτη φορά. Το τελευταίο ερώτημα που τέθηκε στο πρώτο σκέλος σχετιζόταν με το επίπεδο γνώσεων που διαθέτουν σχετικά με τη χρήση των Η/Υ, όπου και οι 5 εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι έχουν καλό επίπεδο γνώσεων. Στο σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμιστεί η σπουδαιότητα των δημογραφικών στοιχείων καθώς μας δείχνει την ταυτότητα των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας στην οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Έτσι λοιπόν μετά την παρουσίαση του πρώτου μέρους που σχετίζεται με τα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο και κύριο μέρος της έρευνας. Το δεύτερο και κύριο μέρος της παρούσας έρευνας θα αναλυθεί μέσα από θεματικές που θα επιφέρουν την κατηγοριοποίηση των δεδομένων (Glense, 2018). Επομένως, υπάρχει μια κατηγοριοποίηση του κύριου μέρους της έρευνας σε εννέα άξονες, ώστε να αναλυθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων.

5.3 Συζήτηση αναφορικά με το δεύτερο μέρος της συνέντευξης

Οι απόψεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί θα αναλυθούν σε 9 άξονες. Αρχικά, ο πρώτος άξονας του δεύτερου μέρους της συνέντευξης σχετίζεται με τη συχνότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας στο δημοτικό κατά την διάρκεια της πανδημίας τη σχολική χρονιά 2021-2022. Σε αυτή την ερώτηση οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σχετικά με τη συχνότητα με την οποία αξιοποιούν τα ΤΠΕ εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Εκεί η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απάντησαν πως χρησιμοποιούν σε καθημερινή – εβδομαδιαία κλίμακα τα ΤΠΕ εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται καθώς στη σύγχρονη καθημερινότητα ολοένα και σε μεγαλύτερο βαθμό οι ΤΠΕ βρίσκονται στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Η ραγδαία εξέλιξη των ΤΠΕ εργαλείων επηρέασαν και τον χώρο της εκπαίδευσης καθώς εισήλθαν και σε αυτό (Τάσση, 2014: 200). Έτσι λοιπόν, η συχνότητα με την οποία ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί ότι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ συμβαδίζει με τις σύγχρονες συνθήκες.

Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στα ΤΠΕ εργαλεία που αξιοποιήθηκαν για το μάθημα της Γλώσσας στο δημοτικό κατά το σχολικό έτος 2021-2022. Η ερώτηση που απευθύνεται σε αυτό το σημείο επικεντρώνεται στα ΤΠΕ εργαλεία τα οποία χρησιμοποίησαν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας. Εκεί διαπιστώθηκε ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν τα E-books. Μια πρώτη ανάγνωση για αυτή την επιλογή όλων των εκπαιδευτικών είναι ότι υπάρχουν τα σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου στη μορφή των E-books με αποτέλεσμα να έχουν την δυνατότητα αξιοποίησης ενός εγκεκριμένου εργαλείου από το αρμόδιο υπουργείο. Έπειτα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απάντησαν ότι έχουν αξιοποιήσει εκπαιδευτικό υλικό από το Youtube και τα λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου όπως και τα εκπαιδευτικά παιχνίδια. Άλλοι εκπαιδευτικοί αποκρίθηκαν πως έχουν αξιοποιήσει τα εκπαιδευτικά ιστολόγια (blogs), τα learning apps ενώ μια εκπαιδευτικός αξιοποίησε το Comic Creators για τη δημιουργία ηλεκτρονικών κόμικς (συνέντευξη 5 «Χρησιμοποίησα αρκετά τεχνολογικά εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Έτσι λοιπόν χρησιμοποίησα τα E-books, διάφορα εκπαιδευτικά βίντεο που υπήρχαν στο youtube, διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια, λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, τα Learning Apps και τέλος τα Comic Creators για τη δημιουργία ηλεκτρονικών κόμικς»).

Ο τρίτος άξονας έχει άμεση σχέση με τον αμέσως προηγούμενο. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην αποτελεσματικότητα των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας στο δημοτικό κατά την πανδημική κρίση 2021-2022. Πάρα πολύ αποτελεσματική ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί την αξιοποίηση των E-books κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας. Επίσης σημαντική ανέφεραν την χρήση των εκπαιδευτικών βίντεο από το youtube και των εκπαιδευτικών παιχνιδιών (συν. 2 «Χρησιμοποίησα τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο που υπάρχουν στο youtube, διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια καθώς και υλικό το οποίο το άντλησα από Εκπαιδευτικά Ιστολόγια»).

Αναφορά γίνεται και στη συνεισφορά των blogs αλλά και των learning apps. Τέλος, η εκπαιδευτικός που είχε αναφερθεί στη χρήση των Comic Creators επισημαίνει ότι ήταν αποτελεσματική η χρήση τους κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Επομένως διαπιστώνεται ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι είτε σε μεγάλο, είτε σε μικρότερο βαθμό ήταν αποτελεσματική η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων.

Το επόμενο ερώτημα ανήκει στον τρίτο άξονα. Σε αυτό το ερώτημα οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για τον τρόπο με τον οποίο βοήθησαν τα ΤΠΕ εργαλεία τους εκπαιδευτικούς στην διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Εκεί ανέφεραν ότι τα ΤΠΕ εργαλεία βοήθησαν στην αναζήτηση πληροφοριών που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλοντας στον εμπλουτισμό του μαθήματος συγκριτικά με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας. Έτσι λοιπόν, το μάθημα γίνεται περισσότερο ελκυστικό για τους μαθητές/τριες συμβάλλοντας στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν ότι υπήρξε μεγαλύτερο βαθμός ευελιξίας και προγραμματισμού του μαθήματος (*συν 1 «Τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα για την αναζήτηση πληροφοριών, για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας, για την καλύτερη οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και την καλύτερη αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου. Συνέβαλαν, επίσης, στο να γίνει το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα να αυξηθεί η συμμετοχή και η ενεργός εμπλοκή των μαθητών. Οι μαθητές εμπέδωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τις προσφερόμενες γνώσεις και χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο για να αναζητήσουν πληροφορίες.»*)

Ο τέταρτος άξονας αναφέρεται στις δυσκολίες και προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί από την εφαρμογή των ΤΠΕ για το μάθημα της Γλώσσας στο δημοτικό κατά τη σχολική χρονιά 2021-2022. Σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν οι εξής: α) υπήρχε έλλειψη αναφορικά με τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, β) έλλειψη εξοικείωσης των μαθητών/τριών με τα ΤΠΕ εργαλεία. Σε αυτό το σημείο αναφέρεται ότι με το πέρασμα της σχολικής χρονιάς βελτιώθηκε αυτό το πεδίο. Έπειτα, γ) εντοπίστηκε από εκπαιδευτικούς ότι δεν υπήρχε το

κατάλληλο σχολικό κλίμα, ενώ δ) υπήρχαν περιορισμένες τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες των εμπλεκόμενων όπως αναφέρει ένας εκπαιδευτικός (συν 3 «*Δύο ήταν οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπισα κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Η πρώτη σχετίζεται με την έλλειψη υλικοτεχνικού εξοπλισμού γεγονός το οποίο δυσχέρανε τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας και δεύτερον υπήρξαν ελλειπείς τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι με το πέρασμα της σχολικής χρονιάς αυτό το σημείο βελτιώθηκε*»).

Στον πέμπτο άξονα γίνεται αναφορά στην κατάρτιση και εξειδίκευση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ για αξιοποίηση αυτών στο μάθημα της Γλώσσας στο δημοτικό κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχουν παρακολουθεί κατά τη διάρκεια της περσινής σχολικής χρονιάς κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο το οποίο να αναφέρετε στην αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Συνολικά παρακολούθησαν τέτοιου είδους σεμινάρια η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Σχετικά με την προέλευση αυτών των επιμορφωτικών σεμιναρίων οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι ήταν σεμινάρια του Υπουργείου Παιδείας, ενώ μια εκπαιδευτικός απάντησε ότι παρακολούθησε κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο έπειτα από δική της αναζήτηση (συν 4 «*Παρακολούθησα επιμορφωτικό πρόγραμμα στο παρελθόν με δική μου πρωτοβουλία επί πληρωμή από κάποιον άλλο φορέα που τον επέλεξα*»). Διαπιστώνεται ότι οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους θέλουν να παρακολουθούν τέτοια επιμορφωτικά προγράμματα διότι θα αναπτύξουν δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού. Με αυτό το τρόπο θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις και δεξιότητες που διαθέτουν στο εν λόγω πεδίο. Φυσικά όμως σε αυτό το σημείο υπογραμμίζεται ότι θα πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος υλικοτεχνικός εξοπλισμός ώστε να υπάρξουν και τα ανάλογα οφέλη (Γιαβρίμης, Παπάνης, Νεοφώτιστος & Βαλκανάς, 2010).

Ο έκτος άξονας επικεντρώνεται στο βαθμό ανταπόκρισης των μαθητών/τριών στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά την περίοδο της πανδημίας για τη σχολική περίοδο 2021-2022. Σε αυτό το σημείο όλοι οι

εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι η ύλη έγινε πιο κατανοητή για τους/ις μαθητές/τριες τους. Επίσης, άλλοι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την διδασκαλία. Ακόμα μερικοί εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι είχαν πιο ενεργητική συμμετοχή στο μάθημα βελτιώνοντας τις σχολικές επιδόσεις τους. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών στην διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι ένας παράγοντας πολύ σημαντικός καθώς με αυτό το τρόπο τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι μαθητές/τριες θα είναι περισσότερα (Διαμαντόπουλος, 2002). Τέλος μια εκπαιδευτικός επισήμανε ότι οι μαθητές/τριες της ζήτησαν επιπρόσθετο υλικό (συν 5. *«Το πιο ενθαρρυντικό δείγμα ήταν ότι οι μαθητές ζητούσαν επιπλέον υλικό συμμετέχοντας με αυτό το τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας παρακολουθώντας με ενδιαφέρον το μάθημα. Έθεταν ερωτήσεις και εξέφραζαν τις απορίες που είχαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Οι επιδόσεις στις γραπτές δοκιμασίες βελτιώθηκαν ενώ η ύλη γινόταν πιο κατανοητή για τους μαθητές. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιοι εξωγενείς παράγοντες όπως η οθόνη, το ποντίκι και γενικότερα άλλα εξαρτήματα αποσπούσαν την προσοχή των μαθητών»*). Στον αντίποδα, υπήρξαν εκπαιδευτικοί που υποστήριξαν ότι ο βαθμός εμπλοκής των μαθητών/τριών ήταν ίδιος συγκριτικά με τη παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας, ενώ μια εκπαιδευτικός υποστήριξε ότι δεν βελτίωσαν τις επιδόσεις στις γραπτές δοκιμασίες οι μαθητές/τριές που είχε.

Στον έβδομο άξονα αναζητούνται τα οφέλη από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο της πανδημίας. Όλοι οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι υπήρξαν λειτουργίες όπως η αποθήκευση και η επαναχρησιμοποίηση, οι οποίες βοήθησαν σημαντικά στην εκπαιδευτική διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν ότι υπήρξε μεγαλύτερη ποικιλία αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιήθηκε, ενώ ανέφεραν ότι οι μαθητές/τριες εξοικειώθηκαν με τα ΤΠΕ εργαλεία ενώ υποστηρίχθηκε η άποψη ότι οι μαθητές/τριες απέκτησαν νέες δεξιότητες και ικανότητες αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ (συν 3 *«Αρχικά οι μαθητές απέκτησαν νέες ικανότητες και δεξιότητες δείχνοντας σημάδια εξοικείωσης με τη χρήση της τεχνολογίας. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό*

υπήρχε μεγαλύτερη ποικιλία ενώ μπορούσε πολύ εύκολα το υλικό αυτό να αποθηκευτεί και αν το χρειαζόμασταν να το ξαναχρησιμοποιήσουμε ξανά μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Σχετικά με το ενδιαφέρον που έδειχναν για το μάθημα της Γλώσσας δεν μπορώ να πω ότι είδα κάποια σημαντική διαφοροποίηση από τους μαθητές»).

Ο όγδοος άξονας έχει ως σημείο αναφοράς τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων σε συνάρτηση με τους πολυγραμματισμούς. Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν την μέθοδο των πολυγραμματισμών στη γλωσσική διδασκαλία. Σε αυτό το σημείο 3 εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά και 2 αρνητικά (συν 1 «Οι πολυγραμματισμοί αναφέρονται στην επεξεργασία και παραγωγή διαφορετικών ειδών κειμένου, τα οποία δημιουργούνται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία με ιδιαίτερα ανεπτυγμένες τις ΤΠΕ.»). Οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν θετικά ρωτήθηκαν αν έχουν χρησιμοποιήσει αυτή τη μέθοδο με τους 2 να απαντούν θετικά. Μάλιστα η μια εκπαιδευτικός απάντησε ότι έχει χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία πολυτροπικών κειμένων (συν 5 «Ναι, έχω χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία πολυτροπικών κειμένων»). Οι ΤΠΕ έχουν ως κύριο στόχο να αναπτύξουν αλλά και να ενισχύσουν τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας αξιοποιώντας πολυτροπικά κείμενα, που αξιοποιούν σημειωτικούς τρόπους, εικόνες ήχους κ.ά. (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003). Έπειτα, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχουν κάνει χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία των κειμένων, με τους 3 εκπαιδευτικούς να απαντούν θετικά και τους 2 αρνητικά.

Στη συνέχεια οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν θετικά ρωτήθηκαν για τα κείμενα που επέλεξαν να συμπεριλάβουν στο διδακτικό υλικό όπου ανέφεραν όλοι τους ότι χρησιμοποίησαν μύθους, αφίσες, διαφημίσεις, άλλοι χρησιμοποίησαν διηγήματα, αγγελίες και παραμύθια ενώ από μια απάντηση έλαβε η επιλογή του χάρτη, των ποιημάτων, της εφημερίδα και της συνταγής. Το τελευταίο ερώτημα που τέθηκε σε αυτό τον άξονα αφορούσε το είδος των δραστηριοτήτων που επιλέχθηκε για τη διδασκαλία των παραπάνω κειμένων. Η μια απάντηση αφορούσε τα δομικά στοιχεία των διαφορετικών κειμένων, τη λειτουργία γραμματικών και συντακτικών φαινομένων στα

διαφορετικά κειμενικά είδη αλλά και την παραγωγή λόγου (γραπτού και προφορικού) με διαφορετικούς τρόπους και σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια. Η δεύτερη απάντηση σχετιζόταν με τις ερωτήσεις κατανόησης, Σωστού - Λάθους, πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών και σύντομης ανάπτυξης, καθώς και δημιουργίας κάποιου σκίτσου - σχεδίου. Ενώ τέλος στην τελευταία απάντηση οι δραστηριότητες ήταν ανακαλυπτικού τύπου, ενίοτε συνεργατικές και είχαν ως στόχο την καλλιέργεια της έκφρασης και της κριτικής σκέψης.

Ο ένατος και τελευταίος άξονας σχετίζεται με τις ΤΠΕ και διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Σε αυτό τον άξονα υπάρχουν δύο ερωτήματα. Αρχικά, το πρώτο αναφέρεται στην άποψη των εκπαιδευτικών για την επάρκεια των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Εκεί όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι υπάρχει επάρκεια των ΤΠΕ εργαλείων σε ικανοποιητικό βαθμό καθώς όπως υποστηρίζουν παρατηρείται μεγάλη ποικιλία διδακτικού υλικού, με τη μορφή βίντεο, εικόνας και ήχου, τα οποία προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών οδηγώντας στην ενεργή συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (συν 4 «*Θεωρώ ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό, δεδομένης της αλματώδους ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες. Γενικότερα, κάνουν τη μάθηση πιο αποδοτική, διευκολύνουν στην εμπέδωση των γνωστικών αντικειμένων και προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Αναμφισβήτητα, στο μέλλον η ποιότητά τους θεωρώ ότι θα αναβαθμιστεί, οπότε οι παρεχόμενη βοήθεια προς τους μαθητές θα είναι ακόμα πιο ουσιώδης*»).

Το δεύτερο και τελευταίο ερώτημα εστιάζει στην ανταπόκριση των σχολικών εγχειριδίων στα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Στο σημείο αυτό οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι είναι επαρκή, ενώ οι άλλοι επισημαίνουν ότι χρειάζονται εκσυγχρονισμό ώστε να ανταποκρίνονται με την εποχή που διδάσκονται. Επίσης, αναφέρουν ότι θα πρέπει να σχεδιάζονται τα σχολικά εγχειρίδια έχοντας ως γνώμονα τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών χρησιμοποιώντας και άλλα κειμενικά είδη (συν 2 «*Η επιλογή των*

κειμένων στα σχολικά βιβλία δεν ανταποκρίνεται τόσο στα τωρινά ενδιαφέροντα των παιδιών, διότι τα κείμενα αυτά επιλέχθηκαν αρκετά χρόνια πριν και πια δεν έχουν τόσο σύγχρονο χαρακτήρα»). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι αναγνωρίζεται η προσφορά και η σπουδαιότητα του σχολικού εγχειριδίου για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

Με την ολοκλήρωση του δεύτερου και κυρίου μέρους της συνέντευξης ολοκληρώνεται η ερευνητική διαδικασία. Αρχικά, πραγματοποιήθηκαν οι ερωτήσεις του πρώτου σκέλους που αφορούν στα δημογραφικά στοιχεία και εν συνεχεία ακολούθησαν οι ερωτήσεις του δεύτερου και κυρίου σκέλους του οδηγού συνέντευξης. Μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί σε αυτά τα ερωτήματα παρουσιάζονται οι στάσεις και οι απόψεις που έχουν αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για την διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

6^ο Κεφάλαιο

«Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα»

6.1 Συμπεράσματα

Στη σύγχρονη εποχή οι ΤΠΕ εισέρχονται στην καθημερινότητα των ανθρώπων με ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό. Έτσι λοιπόν αυτή η είσοδος στη ζωή των ανθρώπων επηρεάζει και το εκπαιδευτικό σύστημα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι τα ΤΠΕ εργαλεία έχουν κάνει αισθητή την εμφάνισή τους στα εκπαιδευτικά δρώμενα. Στην παρούσα έρευνα δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας δίνοντας έμφαση στη μέθοδο των πολυγραμματισμών.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μορφή της ποιοτικής μεθόδου χρησιμοποιώντας την ημι-δομημένη συνέντευξη στο 4/Θ Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου Λακωνίας. Στο πρώτο σκέλος της συνέντευξης υπάρχουν ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται στα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην

έρευνα. Εκεί διαπιστώνεται ότι οι εκπαιδευτικοί του συγκεκριμένου σχολείου έχουν ηλικία μικρότερη από τα 40 έτη. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος ενώ οι 3 από αυτούς είναι μόνιμοι εκπαιδευτικοί και οι άλλοι 2 αναπληρωτές. Παρατηρείται ότι κανένας από τους εκπαιδευτικούς αυτούς δεν έχει προϋπηρεσία που να ξεπερνάει τα 14 έτη. Τέλος, παρατηρείται ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν καλό επίπεδο γνώσεων των Η/Υ.

Στο δεύτερο σκέλος της συνέντευξης αναφέρεται από τους εκπαιδευτικούς ότι αξιοποιούν είτε σε εβδομαδιαία συχνότητα, είτε σε καθημερινή βάση τα ΤΠΕ εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Σχετικά με τα εργαλεία που χρησιμοποιούν αναφέρονται τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο που υπάρχουν στο youtube, τα εκπαιδευτικά ιστολόγια με μεγαλύτερη συχνότητα, ενώ με μικρότερη συχνότητα τα Learning Apps και τα Comic Creators.

Έπειτα ως σημαντικότερα οφέλη ανέφεραν ότι χρησιμοποίησαν τα ΤΠΕ εργαλεία για την αναζήτηση πληροφοριών που συνέβαλε στον εμπλουτισμό της διδασκαλίας. Όπως ανέφερε ο Martin (2009), ο ψηφιακός γραμματισμός μπορεί να παρουσιάζεται σε τρία επίπεδα. Αρχικά, το πρώτο επίπεδο αναφέρεται στην εφαρμογή του ψηφιακού γραμματισμού μέσα από τις τεχνικές δεξιότητες. Ο όρος *τεχνικές δεξιότητες* αναφέρεται στην αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, στην επεξεργασία του κειμένου κ.ά. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας πραγματοποιήθηκε με τρόπο ελκυστικό, συμβάλλοντας κατά αυτό το τρόπο στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών.

Αναφορικά με τα ζητήματα που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της ένταξης των ΤΠΕ εργαλείων στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας υπογραμμίζεται ότι δεν υπήρχε ο απαιτούμενος χρόνος για την ομαλή ένταξη των ΤΠΕ εργαλείων στην εκπαιδευτική διαδικασία ώστε να μπορέσουν να δημιουργήσουν το κατάλληλο σχολικό κλίμα. Άλλη μια δυσκολία που αναφέρεται από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών είναι ότι δεν είχαν τον απαιτούμενο υλικοτεχνικό εξοπλισμό.

Σχετικά με την παρακολούθηση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απάντησαν ότι είχαν παρακολουθήσει την προηγούμενη σχολική χρονιά και οι περισσότεροι από αυτούς αναφέρουν ότι παρακολούθησαν αυτά τα σεμινάρια του Υπουργείου Παιδείας ενώ η μια εκπαιδευτικός παρακολούθησε ανάλογα σεμινάρια με δική της πρωτοβουλία. Μέσα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευση διαπιστώθηκε η ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλεία στην εκπαίδευση (Αθανάτου & Υφαντόπουλος, 2021).

Εν συνεχεία γίνεται αναφορά στην ανταπόκριση που έχουν οι μαθητές/τριες με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας όπου οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι έδειξαν ενδιαφέρον για το μάθημα αλληλεπιδρώντας σε ικανοποιητικό βαθμό θέτοντας μάλιστα και τα δικά τους ερωτήματα. Όσον αφορά τα οφέλη που υπήρξαν για τους/ις μαθητές/τριες υποστηρίζεται ότι έδειξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αναπτύσσοντας σχετικές ικανότητες και δεξιότητες (π.χ. αποθήκευσης και επαναχρησιμοποίησης) του εκπαιδευτικού υλικού. Επιπλέον, εξοικειώθηκαν ακόμα περισσότερο με τη χρήση της τεχνολογίας λαμβάνοντας γνώσεις από διαφορετικές πηγές.

Βέβαια, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων αξιοποιείται η μέθοδος των πολυγραμματισμών. Γι' αυτή τη μέθοδο η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών γνώριζαν την ύπαρξή της για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Αμέσως μετά οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι έχουν αξιοποιήσει της ΤΠΕ για την επεξεργασία των κειμένων. Τα κείμενα τα οποία αξιοποιήθηκαν είναι οι αφίσες, τα άρθρα, τα εικονογραφημένα παραμύθια, οι εφημερίδες, οι χάρτες, οι μύθοι και οι διαφημίσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα και με το ΠΣ του 2021 η έννοια των πολυγραμματισμών έκανε τότε την εμφάνισή της. Επομένως, είναι μια μέθοδος που δεν έχει πολλά χρόνια ύπαρξης στα εκπαιδευτικά δρώμενα και για το λόγο αυτό δεν είναι γνωστή σε όλους τους εκπαιδευτικούς.

Μέσα από την επιλογή αυτών των κειμένων οι μαθητές/τριες είχαν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με τα δομικά τους στοιχεία, τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που υπάρχουν σε αυτά, την παραγωγή του γραπτού και του προφορικού λόγου, τις ερωτήσεις κατανόησης, του σωστού-λάθους και τις ασκήσεις συμπλήρωσης κενών.

Ακόμα υποστηρίζεται από όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στην έρευνα ότι τα ΤΠΕ εργαλεία που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας σήμερα διαθέτουν την απαραίτητη επάρκεια ώστε να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι τα κείμενα που συγκαταλέγονται στα σχολικά εγχειρίδια δεν ανταποκρίνονται απόλυτα στα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών καθώς χρειάζεται να εκσυγχρονιστούν ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες αλλά και στην καθημερινότητα των μαθητών/τριών.

Από όλα τα παραπάνω στοιχεία που αναφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς παρατηρείται ότι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τακτικά τα ΤΠΕ εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Με μεγαλύτερη συχνότητα χρησιμοποιούν τα E-books και τα εκπαιδευτικά βίντεο που υπάρχουν στο Youtube.

Έπειτα επισημαίνονται τα οφέλη που προσφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία καθώς συνεισφέρουν στην αναζήτηση πληροφοριών, εμπλουτίζοντας κατά αυτό το τρόπο τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κάνοντας το μάθημα πιο ελκυστικό. Όμως υπογραμμίζονται και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν καθώς δεν υπήρχε ο απαιτούμενος χρόνος αλλά και τα ανάλογα υλικοτεχνικά μέσα. Στο σημείο αυτό πολύ σημαντικός παράγοντας είναι αυτός της παρακολούθησης επιμορφωτικών σεμιναρίων από τους εκπαιδευτικούς, καθώς με αυτό το τρόπο θα μάθουν να αξιοποιούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα ΤΠΕ εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας και όχι μόνο. Εφόσον οι εκπαιδευτικοί δεχθούν την κατάλληλη επιμόρφωση σε ζητήματα που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων τότε θα βελτιωθεί ο βαθμός αποτελεσματικότητάς τους (Μπαγάκης, 2010).

Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ότι οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν τα οφέλη που επιφέρουν τα ΤΠΕ εργαλεία, διότι οι μαθητές έχουν περισσότερες δυνατότητες στο εκπαιδευτικό υλικό που τους δίνεται από τους/ις εκπαιδευτικούς (όπως την επεξεργασία, την αποθήκευση, επανέλεγχο κ.ά.). Επιπρόσθετα, επισημαίνεται από το σύνολο των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα ότι τα σημερινά σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας χρειάζονται εκσυγχρονισμό ώστε να ανταποκρίνονται στη σύγχρονη καθημερινότητα των μαθητών/τριών.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στο δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου Λακωνίας το οποίο συγκαταλέγεται στα δυσπρόσιτα σχολεία του νομού Λακωνίας με αποτέλεσμα ενδεχομένως οι δυσκολίες με τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό να επηρεάζονται από αυτό το γεγονός. Ακόμα, τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να γενικευτούν, διότι το ερευνητικό δείγμα συλλέχθηκε μόνο από το συγκεκριμένο σχολείο.

6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να επισημανθεί ότι το ερευνητικό δείγμα το οποίο χρησιμοποιήθηκε αναφερόταν σε 5 εκπαιδευτικούς οι οποίοι εργάζονταν σε δημοτικό σχολείο. Επομένως θα μπορούσε να ζητηθεί η συμμετοχή και άλλων εκπαιδευτικών είτε από άλλα σχολεία του νομού, είτε από ολόκληρη την Ελλάδα. Επίσης, επειδή το δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου θεωρείται δυσπρόσιτο η έρευνα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο σε δυσπρόσιτα δημοτικά σχολεία.

Ακόμα, για να πραγματοποιηθούν όλα τα παραπάνω θα μπορούσε να αλλάξει το μεθοδολογικό εργαλείο και η έρευνα από ποιοτική που είναι μέσα από την χρήση των ημι-δομημένων συνεντεύξεων θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με την ποσοτική μέθοδο με τη χρήση του ερωτηματολογίου. Με αυτό το τρόπο θα ήταν πιο εφικτό να συλλεχθούν περισσότερα ερευνητικά αποτελέσματα.

Επίσης, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί έρευνα με τη μέθοδο της συνέντευξης και στους/ις εκπαιδευτικούς που εργάζονταν στη συγκεκριμένη σχολική μονάδα το προηγούμενο σχολικό έτος ώστε να συγκριθούν με τα αντίστοιχα του σχολικού έτους 2021-2022 στο οποίο πραγματοποιήθηκε η παρούσα έρευνα. Επιπλέον, η ερευνητική διαδικασία θα μπορούσε να εστιάσει στην αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας σε μια συγκεκριμένη σχολική τάξη.

Τέλος, θα μπορούσε μια μελλοντική έρευνα να εστιάσει σε ένα συγκεκριμένο στοιχείο αναφορικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στο Δημοτικό σχολείο. Ένα τέτοιο πεδίο που θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον διερεύνησης όπως προέκυψε από την παρούσα έρευνα σχετίζεται με την επιμόρφωση που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί. Μια τέτοια έρευνα θα συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη διερεύνηση του συγκεκριμένου ζητήματος διότι το επίπεδο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών για τα ΤΠΕ εργαλεία συνδέεται με το βαθμό ενεργοποίησης από τους εκπαιδευτικούς αναφορικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16 (2), 20-48. Ανακτήθηκε στις 27/11/22: <https://doi.org/10.12681/jode.25506>
- Γεωργούλη, Κ., Θεοδοσίου, Σ. & Λιόβας, Δ. (2011). Η διείσδυση των Νέων Τεχνολογιών στα Δημοτικά Σχολεία του Ν. Μαγνησίας, 3rd Conference on Informatics in Education – Η Πληροφορική στην Εκπαίδευση. *Πρακτικά Εισηγήσεων Πανεπιστήμιο Πειραιώς*, 8-9 Οκτωβρίου 2011, Εκδόσεις Νέων τεχνολογιών, Αθήνα, σσ. 124-133.
- Γιαβρίμης, Π., Παπάνης, Ε., Νεοφώτιστος, Β. & Βαλκάνος, Ε. (2010). Απόψεις εκπαιδευτικών για την εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Στο: Α. Τζιμογιάννη (επιμ.), *Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση*, τ. ΙΙ, σ. 633-640, Κόρινθος.
- Γιαβρίμης, Π. (2010). *Ζητήματα παιδαγωγικής και σχολικής ψυχολογίας*. Αθήνα: Σιδέρης.
- Γιαννακοπούλου, Ε., & Μπάτζιου, Σ. (2012). Ψηφιακός Γραμματισμός ενηλίκων Διερεύνηση ψηφιακής επάρκειας ενηλίκων. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 455-462.
- ΔΕΠΠ, Σ., & ΑΠ, Σ. Μ. (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. *ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*. Ανακτήθηκε στις 1/11/22 www.Pi-schools.gr/programs/depps/
- Δερμιτζάκης, Μ., & Ιωαννίδη, Β. (2004). *Ο σύγχρονος ρόλος του εκπαιδευτικού–Αξιοποίηση αρχών της προαγωγής της υγείας στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Τιμητικός Τόμος Λουκά Σπάρου, 329-339.
- Διαμαντόπουλος, Π. (2002). *Σχολική παιδαγωγική. Θεωρία του σχολείου*. Αθήνα: Παπαζήση.

- Ευαγγέλου, Φ. (2021). Οι απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Ηπείρου από την εφαρμογή της εξ αποστάσεως – σύγχρονης και ασύγχρονης –εκπαίδευσης την περίοδο του Covid-19. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(2), 23-40. Ανακτήθηκε στις 14/11/22 <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/25427>
- Ζωγόπουλος Ε. (2001). *Νέες Τεχνολογίες & Μέσα Επικοινωνίας στην Εκπαιδευτική διαδικασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Καραμεσούτη, Π. (2021). Σχεδιασμός συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και οι δυνατότητες εφαρμογής της πολυμορφικότητας στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(2), 80-91.
- Κοντοβούρκη, Σ., & Ιωαννίδου, Ε., (2013). *Κριτικός γραμματισμός στο κυπριακό σχολείο: Απόψεις, πρακτικές και στάσεις εκπαιδευτικών*. Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση, 1/1: 82-107.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέων Τεχνολογιών.
- Κουτσιλέου, Σ. (2015). Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της επιμόρφωσης δασκάλων του Νομού Αττικής στη διδακτική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών. *Περιοδικό Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. Vol 1, 68-81.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2014). Κριτικοί γραμματισμοί: Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: «Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη». Ανακτήθηκε (2/11/2022): <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>
- Κυθραιώτης, Α., & Πασιαρδής, Π. (2015 α). Το άτομο και η αλλαγή. Στο Κυθραιώτης (Επιμ.) *Διαχείριση Αλλαγής, Σχολική Αποτελεσματικότητα και Στρατηγικός Σχεδιασμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

- Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β., & Ντίνας, Κ. (2003). *Η Πληροφορική-Επικοινωνιακή Τεχνολογία στο Νηπιαγωγείο: το παράδειγμα της γλώσσας. Γλωσσολογική – Παιδαγωγική – Κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω/Δαρδανός.
- Κωνσταντίνου, Χ. (2015). *Το καλό σχολείο ο ικανός εκπαιδευτικός και η κατάλληλη αγωγή ως παιδαγωγική θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. (2007). *Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μήτσης, Ν. (2007). *Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης: Εισαγωγή στη θεωρία και τις τεχνικές του επικοινωνιακού μοντέλου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *7 ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μεθοδολογίες Μάθησης*, 7[2Α], 78-90 . Ανακτήθηκε στις 4/12/22 <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.580>.
- Μπαγάκης, Γ. (2010). *Θεσμοθετημένες και νέες μορφές επιμόρφωσης - Προς αναζήτηση συνέργειας και καλών πρακτικών*. Ανακτήθηκε στις 12/12/22 http://www.oepek.gr/pdfs/Vivlio_kales_praktikes.pdf
- Μπίκος, Γ. (2012). *Ζητήματα παιδαγωγικής που θέτουν οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Ντίνας, Κ. Δ., Γώτη, Ε. Γ. (2016). *Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη: Αρχίζοντας από το Νηπιαγωγείο...* Αθήνα: Gutenberg.
- Ντούσκας, Ν. (2007). *Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σύγχρονο σχολείο*. Επιστημονικό Βήμα, 7, 28-41.
- Παπαδανιήλ, Ι. (2005). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση των νέων τεχνολογιών*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη.
- Πόρποδας, Κ.(2003). *Η μάθηση και οι δυσκολίες της (Γνωστική προσέγγιση)*. Πάτρα: Αυτό-έκδοση.
- Παπαδημητρίου, Σ., (2017). *Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση 2.0: Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης*. Στο Λιοναράκης,

- Α. (Επιμ.) 9ο Διεθνές Συνέδριο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (2017): *Ο σχεδιασμός της μάθησης*. Ανακτήθηκε στις 3/11/22 από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1050>.
- Πόρποδας, Κ.(2003). *Η μάθηση και οι δυσκολίες της (Γνωστική προσέγγιση)*. Πάτρα: Αυτό-έκδοση.
- Πυργιωτάκης, Ι., (2000). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική επιστήμη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας και της λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο*. (2011). ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Οριζόντια Πράξη. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 5/11/22, από <https://bit.ly/2WLnWuj>
- Πρόγραμμα Σπουδών Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό*. (2021). «*Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*» Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 11/11/22, από <https://www.nured.auth.gr/>
- Σταμέλος, Στάμου, Γ. Α., Αρχάκης, Α., & Πολίτης, Π. (2016). *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα*. Καβάλα: Σαΐτα.
- Σκούρτου, Ε., & Κούρτη-Καζούλλη, Β. (2016). *Διγλωσσία και Διδασκαλία Δεύτερης Γλώσσας*. Αθήνα: Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Ανακτήθηκε στις 17/12/22 : <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/6346>
- Σολωμονίδου, Χ. (2007). *Νέες Τεχνολογίες*. Στο: Π. Ξωχέλλης, (Επιμ.). *Λεξικό της Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη Α.Ε.
- Σολωμονίδου, Χ. (2001). *Σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Σπαντιδάκης, Γ., Χατζηδάκη, Α., Κούρτη-Καζούλλη, Β., Βασαρμίδου, Δ. & Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2014). *Γλωσσική μάθηση υποστηριζόμενη από τον υπολογιστή*. Στο: Α. Χατζηδάκη, Γ. Σπαντιδάκης & Π. Αναστασιάδης (Επιμ.) *Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και ηλεκτρονική μάθηση στη διασπορά: Σχεδιασμός και*

- ανάπτυξη ενός διαδικτυακού μαθησιακού περιβάλλοντος (σσ. 39-55). Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ. Ανακτήθηκε στις 6/12/22: <http://www.ediamme.edc.uoc.gr>
- Τάσση, Ο. (2014). Οι σχέσεις των εκπαιδευτικών με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνιών στο σχολείο. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών–Επιστημονικών Θεμάτων* τ. 1, σ. 200-215.
- Τεντολούρης, Φ., & Χατζησαββίδης, Σ. (2014). *Λόγοι του κριτικού γραμματισμού και η “τοποθέτηση” τους στη σχολική πράξη: Προς μια γλωσσοδιδασκτική αναστοχαστικότητα*. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 34, 411-421.
- Τζιφόπουλος, Μ. (2010). *Ψηφιακός γραμματισμός υποψήφιων εκπαιδευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη.
- Τεντολούρης, Φ., & Χατζησαββίδης, Σ. (2014). *Λόγοι του κριτικού γραμματισμού και η “τοποθέτηση” τους στη σχολική πράξη: Προς μια γλωσσοδιδασκτική αναστοχαστικότητα*. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 34, 411-421.
- ΥΠΕΘ/Π.Ι. (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών*. (ΦΕΚ 303 και ΦΕΚ 304). Αθήνα: ΥΠΕΘ / Π.Ι. Ανακτήθηκε 29/10/22: <http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-E104/document/4bd94046bspo/4bd94030n938/4bd94030qfkn.pdf>
- Υπουργικές Αποφάσεις Αριθ. Φ. 353.1./324/105657/Δ1. «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων». Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- Χαραλαμπίδης, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. θεωρία και πρακτική εφαρμογή* (No. ΙΚΕΕBOOK-2014-301). Κώδικας.
- Χαραλαμπίδης, Α. (1999). *Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 1, 45-55.
- Χαραλαμπίδης, Α. (2000). *Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε

28/10/2022: <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/articles/charalabopoulos/1.htm>

Χαραλαμπόπουλος, Α. (2006). *Γραμματισμός, κοινωνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Χατζησαββίδης, Σ. (2005). Από την παιδαγωγική του γραμματισμού στους πολυγραμματισμούς: νέες τάσεις, διαστάσεις και προοπτικές στη διδασκαλία της γλώσσας. Στο Κ. Μπαλάσκας & Κ. Αγγελάκος (επιστ. επιμ.). *Γλώσσα και λογοτεχνία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση

Aqquosti, J. (2014). Factors affecting educational technology success. *ASEE Zone I Conference, 1–5*.

Aguliera, E., & Nightengale-Lee, B. (2020). Emergency remote teaching across urban and rural contexts: perspectives on educational equity. *Information and Learning Sciences*.

Bates, T. (2020). *What have we learned from Covid-19 about the limitations of online learning—and the implications for the fall?*. Ανακτήθηκε στις 2/12/22 <https://www.tonybates.ca/2020/07/04/what-have-we-learned-from-covid-19-about-the-limitations-of-online-learning/>

Buabeng-Andoh, C. (2012). Factors influencing teachers' adoption and integration of information and communication technology into teaching: A review of the literature. *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology, 8(1), 136–155*.

Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής έρευνας*. Μτφ. Χ. Μητσοπούλου & Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.

- Drent, M., & Meelissen, M. (2008). Which factors obstruct or stimulate teacher educators to use ICT innovatively? *Computers and Education*, 51(1), 187–199. Ανακτήθηκε: 10/11/22 <http://doi.org/10.1016/j.compedu.2007.05.001>.
- European Commission. (2013). *Survey of Schools: ICT in Education*. Ανακτήθηκε στις 10/12/22
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digitalagenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf>
- Giovannella, C. (2021). *Effect Induced by the Covid-19 Pandemic on Students' Perception About Technologies and Distance Learning*. In *Ludic, Co-design and Tools Supporting Smart Learning Ecosystems and Smart Education*, Springer publisher (pp. 105-116). Springer.
- Hague C., Payton, S. (2010). *FutureLab: Digital literacy across the Curriculum*. Ανακτήθηκε: 7/11/22
http://www.futurelab.org.uk/resources/documents/handbooks/digital_literacy.pdf
- Jimoyiannis, A. (2009). Factors Determining Teachers' Beliefs and Perceptions of ICT in Education. *Encyclopedia of Information Communication Technology*, (September), 321–323. <http://doi.org/10.4018/978-1-59904-845-1.ch043>.
- Kalantzis, M. & Cope, B. (2001). Πολυγραμματισμοί. Στο Χριστίδης, Α. Φ. & Θεοδωροπούλου, Μ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο ελληνικής γλώσσας.
- Martin, A. (2009). Digital Literacy for the Third Age: Sustaining Identity in an Uncertain World. Στο Γιαννακοπούλου, Ε., & Μπάτζιου, Σ. (2012). Ψηφιακός Γραμματισμός ενηλίκων Διερεύνηση ψηφιακής επάρκειας ενηλίκων. *Πρακτικά Εργασιών του Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση»*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος, 28-30 Σεπτεμβρίου 2012.
- Robson, C., (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (μτφρ. Νταλάκου, Β & Βασιλάκου, Κ). Αθήνα: Gutenberg.

- Spyropoulou, E., & Koutroukis, T. (2021). Managing Open School Units Amid COVID19 Pandemic through the Experiences of Greek Principals. Implications for Current and Future Policies in Public Education. *Administrative Sciences*, 11(70). Ανακτήθηκε στις 10/12/22: <https://doi.org/10.3390/admsci11030070>
- Tyldesley, A 2002, 'A reflective view of the English national literacy strategy', In Monteith, M (ed), *Teaching Primary Literacy with ICT*, Open University Press, Buckingham Philadelphia, p.p. 46-60.
- Zhang, T. (2020). Learning from the emergency remote teaching-learning in China when primary and secondary schools were disrupted by COVID-19 pandemic. *Research Square*.

Παράρτημα

-Καλησπέρα σας. Αρχικά θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

-Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά (2021-2022);

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/ά εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά (2021-2022) για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Παρακολουθήσατε πέρυσι (σχολικό έτος 2021-2022) ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις

αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

-Αν ναι, τα επιμορφωτικά προγράμματα προσφέρονταν δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας ή παρακολούθησατε με δική σας πρωτοβουλία επιμορφωτικά προγράμματα επί πληρωμή που προσφέρονταν από κάποιον άλλον φορέα που επιλέξατε εσείς;

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά (2021-2022);

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία;

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων;

-Κάνατε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Αν ναι, τι είδους κείμενα επιλέγατε για να συμπεριληφθούν στο διδακτικό υλικό για το μάθημα της Γλώσσας;

-Τι είδους δραστηριότητες επιλέγατε για τη διδασκαλία των κειμένων αυτών;

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

Συνέντευξη 1

Φύλο: Γυναίκα

-Καλησπέρα σας! Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα! Αρχικά, θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

- Η ηλικιακή μου ομάδα είναι 31-40.

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

- Διαθέτω μεταπτυχιακό δίπλωμα σπουδών.

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Το σχολικό έτος 2021-2022 ήμουν μόνιμη εκπαιδευτικός στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου.

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

- Τα χρόνια της συνολικής μου προϋπηρεσίας κυμαίνονται από 5-9.

- Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Διαθέτω καλό επίπεδο γνώσεων Η/Υ.

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά (2021-2022);

-Έκανα καθημερινή χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/α εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Για τη σχολική χρονιά 2021-2022 χρησιμοποίησα διάφορα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία. Μερικά από αυτά ήταν: τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο στο youtube, τα λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αλλά και μερικά εκπαιδευτικά Ιστολόγια.

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Περισσότερο χρησιμοποίησα τα e-books, τα οποία με βοήθησαν πάρα πολύ κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιά στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Επίσης με βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό τα εκπαιδευτικά βίντεο στο youtube, τα λογισμικά του παιδαγωγικού Ινστιτούτου καθώς και τα εκπαιδευτικά Ιστολόγια. Τέλος τα εκπαιδευτικά παιχνίδια τα χρησιμοποίησα σε μικρότερη συχνότητα.

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα για την αναζήτηση πληροφοριών, για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας, για την καλύτερη οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και την καλύτερη αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου. Συνέβαλαν, επίσης, στο να γίνει το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα να αυξηθεί η συμμετοχή και η ενεργός εμπλοκή των μαθητών. Οι μαθητές εμπέδωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τις προσφερόμενες γνώσεις και χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο για να αναζητήσουν πληροφορίες.

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισα αφορούσε τη δημιουργία κατάλληλου σχολικού κλίματος στη τάξη. Επιπλέον, υπήρξε περιορισμένη εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επομένως, αυτά ήταν τα δύο μεγαλύτερα ζητήματα που είχα να αντιμετωπίσω.

-Παρακολουθήσατε πέρυσι ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

-Τη συγκεκριμένη σχολική περίοδο δεν παρακολούθησα κάποιο επιμορφωτικό πρόγραμμα.

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Θα μπορούσα να πω ότι οι μαθητές παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον το μάθημα, έχοντας ικανοποιητικές επιδόσεις στις γραπτές δοκιμασίες, ενώ η ύλη γινόταν πιο κατανοητή για τους μαθητές. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος έθεταν ερωτήματα σε ικανοποιητικό βαθμό. Είχαν καλή αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους. Το μόνο σίγουρο είναι ότι συμμετείχαν πιο ενεργά στο μάθημα σε σχέση με την παραδοσιακή διδασκαλία.

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά;

-Τα τρία μεγαλύτερα οφέλη που αντιλήφθηκα από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας ήταν ότι οι μαθητές έδειχναν ενδιαφέρον για το μάθημα της Γλώσσας καθώς το εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάζοταν με διάφορες μορφές. Δεύτερον, ανέπτυξαν νέες ικανότητες και δεξιότητες και τέλος υπήρχε δυνατότητα αποθήκευσης και επαναχρησιμοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού όποτε χρειάστηκε μέσα στη σχολική χρονιά.

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία;

-Οι πολυγραμματισμοί αναφέρονται στην επεξεργασία και παραγωγή διαφορετικών ειδών κειμένου, τα οποία δημιουργούνται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία με ιδιαίτερα ανεπτυγμένες τις ΤΠΕ.

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων;

-Ναι, έχω χρησιμοποιήσει.

-Κάνατε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Ναι

-Αν ναι, τι είδους κείμενα επιλέγατε για να συμπεριληφθούν στο διδακτικό υλικό για το μάθημα της Γλώσσας;

-Επέλεξα κείμενα τα οποία υπήρχαν σε άρθρα από εφημερίδες, σε διαφημίσεις, σε αγγελίες, σε χάρτες, σε μύθους, σε αφίσες αλλά και σε διηγήματα.

-Τι είδους δραστηριότητες επιλέγατε για τη διδασκαλία των κειμένων αυτών;

-Οι δραστηριότητες αφορούσαν τα δομικά στοιχεία των διαφορετικών κειμένων, τη λειτουργία γραμματικών και συντακτικών φαινομένων στα διαφορετικά κειμενικά είδη

αλλά και την παραγωγή λόγου (γραφτού και προφορικού) με διαφορετικούς τρόπους και σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια.

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ είναι επαρκή για να καλύψουν τις ανάγκες των μαθητών στο μάθημα της Γλώσσας. Λόγω της ποικιλίας τους αλλά και των διαφορετικών τρόπων παρουσίασης της πληροφορίας ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες και ικανότητες των μαθητών και συμβάλλουν στην καλύτερη αφομοίωση της γνώσης.

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

-Θεωρώ πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία είναι σύμφωνη με τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Συνέντευξη 2

Φύλο: Γυναίκα

-Καλησπέρα σας! Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Αρχικά, θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

- Η ηλικία μου είναι μεταξύ 31-40.

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

- Είμαι κάτοχος πτυχίου ανωτέρας επαγγελματικής σχολής.

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

- Το σχολικό έτος 2021-2022 ήμουν διευθύντρια του Δημοτικού σχολείου Ελαφονήσου.

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

- Η προϋπηρεσία μου κυμαίνεται μεταξύ 15 και 19 ετών.

- Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Το επίπεδο γνώσεων των Η/Υ που διαθέτω είναι καλό.

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά;

- Σε καθημερινή βάση.

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/ά εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Χρησιμοποίησα τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο που υπάρχουν στο youtube, διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια καθώς και υλικό το οποίο το άντλησα από Εκπαιδευτικά Ιστολόγια.

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Από τα εργαλεία που ανέφερα ότι χρησιμοποίησα πιο συχνά χρησιμοποίησα τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο από το youtube, όπως και υλικό από Εκπαιδευτικά Ιστολόγια. Λιγότερο χρησιμοποίησα τα εκπαιδευτικά παιχνίδια σε σύγκριση με όλα τα προηγούμενα.

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία προσέφεραν αμεσότητα στη διδασκαλία. Διατηρήθηκε αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών και υπήρχε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Δύο ήταν οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπισα. Αρχικά, η μια είχε να κάνει με την έλλειψη του υλικοτεχνικού εξοπλισμού, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με τη δημιουργία του κατάλληλου υλικού για το μάθημα της Γλώσσας. Ενώ αντιμετώπισα και κάποιες μικρότερες δυσκολίες που σχετίζονται με τη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος μέσα στη τάξη, την έλλειψη κατάρτισης και εξειδίκευσης για τη χρήση των τεχνολογικών εργαλείων αλλά και τη περιορισμένη εμπλοκή των μαθητών στα εκπαιδευτικά δρώμενα.

-Παρακολουθήσατε πέρυσι ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

- Ναι παρακολούθησα.

-Αν ναι, τα επιμορφωτικά προγράμματα προσφέρονταν δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας ή παρακολουθήσατε με δική σας πρωτοβουλία επιμορφωτικά προγράμματα επί πληρωμή που προσφέρονταν από κάποιον άλλον φορέα που επιλέξατε εσείς;

-Είχα παρακολουθήσει διάφορα δωρεάν επιμορφωτικά σεμινάρια από το Υπουργείο Παιδείας.

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

- Οι μαθητές μου παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον αυτές τις δραστηριότητες, δείχνοντας όμως μερικές φορές και σημάδια κόπωσης σε αυτό το σημείο. Επίσης, η ύλη έγινε πιο κατανοητή από τους μαθητές. Βέβαια όμως δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα στις γραπτές δοκιμασίες που συμμετείχαν, ενώ ο βαθμός τους εμπλοκής στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας ήταν περιορισμένος.

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά;

-Τα οφέλη που προσκόμισαν οι μαθητές από την αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας ήταν πολλά και σημαντικά. Τα παιδιά εξοικειώθηκαν με τη χρήση της τεχνολογίας λαμβάνοντας γνώσεις από διαφορετικές πηγές. Επίσης, αυξήθηκε το ενδιαφέρον τους για το μάθημα της Γλώσσας ενώ το εκπαιδευτικό δόθηκε με περισσότερες μορφές στους μαθητές, προσφέροντάς τους την δυνατότητα αποθήκευσης και επαναχρησιμοποίησης όταν θα τους ήταν απαραίτητο.

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία;

-Όχι δεν γνωρίζω κάτι για τους πολυγραμματισμούς.

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων;

- Όχι δεν τους έχω χρησιμοποιήσει.

-Κάνατε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Όχι

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Τα σημερινά εργαλεία ΤΠΕ είναι επαρκή, προκειμένου να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες.

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

-Η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία δεν ανταποκρίνεται τόσο στα τωρινά ενδιαφέροντα των παιδιών, διότι τα κείμενα αυτά επιλέχθηκαν αρκετά χρόνια πριν και δεν έχουν τόσο σύγχρονο χαρακτήρα.

Συνέντευξη 3

Φύλο: Άντρας

-Καλησπέρα σας. Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα! Αρχικά, θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

- Η ηλικία μου είναι από 31-40 ετών.

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

- Είμαι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος.

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Το σχολικό έτος 2021-2022 εργαζόμουν ως μόνιμος εκπαιδευτικός στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου.

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

- Η συνολική μου προϋπηρεσία είναι 5-9 έτη.

- Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Έχω καλό επίπεδο γνώσεων των Η/Υ.

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά (2021-2022);

-Χρησιμοποιούσα τα εργαλεία των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας 2 με 3 φορές την εβδομάδα.

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/ά εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Το εκπαιδευτικό τεχνολογικό εργαλείο που χρησιμοποίησα για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας ήταν τα E-books.

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Όπως ανέφερα και προηγουμένως αξιοποίησα τα E-books από τα οποία έμεινα και αρκετά ικανοποιημένος καθώς με βοήθησαν στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας.

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Τα τεχνολογικά εργαλεία προσέφεραν μεγαλύτερη ευελιξία στον προγραμματισμό του μαθήματος καθώς υπήρχαν πρόσθετες πηγές στα διαδικτυακά βιβλία και επιπλέον καθιστούσαν πιο εύκολες τις οδηγίες προς την τάξη.

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Δύο ήταν οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπισα κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Η πρώτη σχετίζεται με την έλλειψη υλικοτεχνικού εξοπλισμού γεγονός το οποίο δυσχέραινε τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας και δεύτερον υπήρξαν ελλειπείς τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι με το πέρασμα της σχολικής χρονιάς αυτό το σημείο βελτιώθηκε.

-Παρακολουθήσατε πέρυσι (σχολικό έτος 2021-2022) ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

-Ναι παρακολούθησα.

-Αν ναι, τα επιμορφωτικά προγράμματα προσφέρονταν δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας ή παρακολουθήσατε με δική σας πρωτοβουλία επιμορφωτικά προγράμματα επί πληρωμή που προσφέρονταν από κάποιον άλλον φορέα που επιλέξατε εσείς;

-Τα προγράμματα που έχω παρακολουθήσει και αποδείχθηκαν ιδιαίτερος ωφέλιμα ήταν αυτά του Υπουργείου που έχουν καταρτιστεί γι' αυτό το σκοπό ακριβώς.

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Μέσα από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων η διδαχθείσα ύλη έγινε πιο κατανοητή για τους μαθητές ενώ παρακολουθούσαν το μάθημα της Γλώσσας με μεγαλύτερο ενδιαφέρον αλληλεπιδρώντας σε μεγαλύτερο βαθμό με τους συμμαθητές τους. Παρατήρησα όμως ότι δεν ζητούσαν κάποιο επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό συγκριτικά με τη παραδοσιακή διδασκαλία. Επίσης, δεν βελτιώθηκαν οι επιδόσεις τους στις γραπτές δοκιμασίες. Συγκριτικά με τη παραδοσιακή μέθοδο για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας δεν συμμετείχαν πιο ενεργά στο μάθημα.

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά;

-Αρχικά οι μαθητές απέκτησαν νέες ικανότητες και δεξιότητες δείχνοντας σημάδια εξοικείωσης με τη χρήση της τεχνολογίας. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό υπήρχε μεγαλύτερη ποικιλία ενώ μπορούσε πολύ εύκολα το υλικό αυτό να αποθηκευτεί και αν το χρειαζόμασταν να το ξαναχρησιμοποιήσουμε ξανά μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Σχετικά με το ενδιαφέρον που έδειχναν για το μάθημα της Γλώσσας δεν μπορώ να πω ότι είδα κάποια σημαντική διαφοροποίηση από τους μαθητές.

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία;

-Όχι.

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων;

-Όχι.

-Κάνατε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Όχι δεν έχω κάνει χρήση αυτών των εργαλείων.

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Σαφώς και είναι επαρκή γιατί παρέχουν πληροφορίες που συνοδεύονται από εικόνες και βίντεο, ήχους και με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές μπορούν να αφομοιώσουν τις νέες γνώσεις με τον τρόπο που ο καθένας έχει μεγαλύτερη έφεση στη μάθηση.

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

-Λόγω των ραγδαίων μεταβολών της εποχής όσον αφορά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων θα έλεγε κανείς ότι η επιλογή των κειμένων μοιάζει λίγο αναχρονιστική. Ωστόσο, το γεγονός ότι περιέχονται κείμενα κλασικών παιδικών βιβλίων και λογοτεχνικών έργων που έχουν διδαχθεί παλιότερες γενιές, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι δεν είναι λίγες οι φορές που τα παιδιά αποκτούν νέα ενδιαφέροντα αναφορικά με τον παλιότερο τρόπο ζωής των ανθρώπων και ιδιαιτέρως των παιδιών της ηλικίας τους σε εποχές που έχουν γνωρίσει μόνο από αναφορές ατόμων άλλης ηλικίας.

Συνέντευξη 4

Φύλο: Γυναίκα

-Καλησπέρα σας! Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα! Αρχικά, θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

- Η ηλικία μου βρίσκεται μεταξύ 22 και 30 ετών.

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

-Είμαι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος.

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Το σχολικό έτος 2021-2022 εργάστηκα στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου ως αναπληρώτρια εκπαιδευτικός.

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

-Αυτή είναι η πρώτη χρονιά που εργάζομαι ως δασκάλα.

- Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που διαθέτω είναι σε καλό επίπεδο.

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά;

-Η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας θα μπορούσα να πω ότι ήταν σε εβδομαδιαία συχνότητα και περίπου 2 με 3 φορές την εβδομάδα.

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/ά εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Μπορώ να πω ότι χρησιμοποίησα αρκετά τεχνολογικά εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας τη συγκεκριμένη σχολική περίοδο. Έτσι λοιπόν, χρησιμοποίησα τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο από το youtube, διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια, λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Blogs ενώ τέλος έκανα και χρήση των Learning Apps.

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Πάρα πολύ αποτελεσματική ήταν η χρήση των εκπαιδευτικών παιχνιδιών. Έπειτα, πολύ σημαντική ήταν η συνεισφορά των εκπαιδευτικών βίντεο από το youtube όπως και τα Learning Apps. Τέλος, αρκετά σημαντική ήταν η χρήση των E-books, των λογισμικών

από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τα Blogs. Σίγουρα όμως όλα τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία βοήθησαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας.

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία βοήθησαν σε σημαντικό βαθμό τους μαθητές στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, καθώς ζούμε σε μια εποχή που οι νέες τεχνολογίες έχουν διεισδύσει στις ζωές όλων μας, οι μικροί μαθητές νιώθουν ότι είναι κάτι που τους αφορά άμεσα και εμπίπτει στο πεδίο των ενδιαφερόντων τους- κάτι εύκολα προσβάσιμο, οικείο και ελκυστικό. Ταυτοχρόνως, λειτούργησαν συνεπικουρικά με τα σχολικά βιβλία, όσον αφορά το κομμάτι που σχετίζεται με το γνωστικό αντικείμενο (τα υπό διδασκαλία φαινόμενα). Αναλυτικότερα, σχετικά με κάποιο κομμάτι της ύλης που πιθανόν οι μαθητές να μην είχαν κατανοήσει ή να είχαν παρερμηνεύσει, μέσω των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων φάνηκε να σημειώνεται αισθητή διαφορά, όσον αφορά την κατανόηση και την εμπέδωση του εκάστοτε φαινομένου. Η εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται αποδοτικότερη, ουσιαστικότερη και πιο απολαυστική. Το κλίμα στην τάξη γίνεται πιο συμμετοχικό, καθώς οι μαθητές μαθαίνουν διασκεδάζοντας και χαίρονται μαθαίνοντας. Όλα τα παραπάνω συμβάλλουν στην καλλιέργεια της κινητοποίησης των μαθητών- ακόμα και των πιο αδύναμων.

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Δεν αντιμετωπίσα ιδιαίτερες δυσκολίες σε αυτή τη διαδικασία. Μια από αυτές ήταν η περιορισμένη εμπλοκή των μαθητών, η έλλειψη κατάρτισης και εξειδίκευσης στη χρήση των τεχνολογικών εργαλείων αλλά και στο τρόπο παράδοσης του μαθήματος της Γλώσσας. Όμως σε καμία περίπτωση αυτές οι δυσκολίες δεν μου δημιούργησαν κάποιο

περαιτέρω πρόβλημα καθώς ήταν σε μικρή κλίμακα και με το πέρασμα της σχολικής χρονιά περιορίστηκαν ακόμα περισσότερο.

-Παρακολουθήσατε πέρυσι ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

-Ναι είχα παρακολουθήσει.

-Αν ναι, τα επιμορφωτικά προγράμματα προσφέρονταν δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας ή παρακολουθήσατε με δική σας πρωτοβουλία επιμορφωτικά προγράμματα επί πληρωμή που προσφέρονταν από κάποιον άλλον φορέα που επιλέξατε εσείς;

-Παρακολούθησα επιμορφωτικό πρόγραμμα στο παρελθόν με δική μου πρωτοβουλία επί πληρωμή από κάποιον άλλο φορέα που τον επέλεξα.

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ. Αρχικά, κράτησαν το ενδιαφέρον τους καθώς δεν έχασαν την προσοχή τους από την διδασκαλία ενώ δεν έδειξαν αδιαφορία για τα εργαλεία των ΤΠΕ. Η ύλη που διδάχθηκαν έγινε πιο κατανοητή για τα παιδιά ενώ ζητούσαν και επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό. Ο βαθμός συμμετοχής τους στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας αυξήθηκε με αποτέλεσμα να βελτιωθούν και οι επιδόσεις των μαθητών στις γραπτές δοκιμασίες. Δεν δίσταζαν να θέτουν ερωτήματα για το μάθημα της Γλώσσας ενώ συμμετείχαν πιο ενεργά συγκριτικά με τη παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας.

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά:

-Τα οφέλη που προσφέρουν τα εργαλεία των ΤΠΕ στο μάθημα της Γλώσσας είναι πολλά και σημαντικά. Αρχικά, οι μαθητές εξοικειώνονται πάρα πολύ με τη τεχνολογία, το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιείται λαμβάνει ποικίλες μορφές με αποτέλεσμα να κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών. Επίσης, αποκτούν νέες ικανότητες και δεξιότητες, με τη διδασκαλία να σχεδιάζεται με τη χρήση διαφορετικών μέσων για τη παροχή των γνώσεων. Τέλος, παρέχονται δυνατότητες αποθήκευσης και επαναχρησιμοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού με πολύ εύχρηστο τρόπο.

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία:

-Οι πολυγραμματισμοί είναι μια προσέγγιση, η οποία δίνει έμφαση στην ενασχόληση των μαθητών με κείμενα και είδη λόγου από ένα ευρύ φάσμα μέσων. Το νόημα που προσδίδεται στα κείμενα μπορεί να δημιουργηθεί με τρόπους που είναι όλο και περισσότερο πολυτροπικοί κατά τους οποίους οι γραπτοί γλωσσικοί κώδικες νοηματοδότησης διασυνδέονται με προφορικούς, οπτικούς, ηχητικούς, απτικούς και χώρο-αντιληπτικούς κώδικες.

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων:

-Δεν έχει τύχει να εφαρμόσω στην πράξη στον χώρο μιας σχολικής αίθουσας την προσέγγιση των πολυγραμματισμών για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων. Ωστόσο, στο πανεπιστήμιο έχω κάνει μια απόπειρα παραγωγής εναλλακτικού διδακτικού υλικού στο μάθημα της Γλώσσας που να είναι σε θέση να καλύψει τα φαινόμενα (γραμματικά- κειμενικά – συντακτικά) μιας συγκεκριμένης ενότητας. Πιο συγκεκριμένα, επέλεξα, αντί να χρησιμοποιήσω τον παραδοσιακό τρόπο της εύρεσης ενός κειμένου (οποιασδήποτε μορφής), να παραθέσω ένα σύνδεσμο του you tube με τον μικρό Νικόλα

που εξυπηρετούσε ακριβώς τους στόχους και τα προαναφερθέντα φαινόμενα της εν λόγω ενότητας, όπως ορίζεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

-Κάνετε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Ναι

-Αν ναι, τι είδους κείμενα επιλέγατε για να συμπεριληφθούν στο διδακτικό υλικό για το μάθημα της Γλώσσας;

-Επέλεξα παραμύθια, εικονογραφημένες ιστορίες και μύθους τα οποία ενδιαφέρουν τα παιδιά αυτής της ηλικίας, διαφημίσεις και αφίσες που βρίσκονται στη καθημερινότητα των μαθητών καθώς και διηγήματα, αγγελίες και συνταγές.

-Τι είδους δραστηριότητες επιλέγατε για τη διδασκαλία των κειμένων αυτών;

-Για τη διδασκαλία των κειμένων αυτών επέλεγα ερωτήσεις κατανόησης- μορφής Σωστού- Λάθους, πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών και σύντομης ανάπτυξης, καθώς και δημιουργίας κάποιου σκίτσου- σχεδίου.

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Θεωρώ ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό, δεδομένης της αλματώδους ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες. Γενικότερα, κάνουν τη μάθηση πιο αποδοτική, διευκολύνουν στην εμπέδωση των γνωστικών αντικειμένων και προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Αναμφισβήτητα, στο μέλλον η ποιότητά τους θεωρώ ότι θα αναβαθμιστεί, οπότε οι παρεχόμενη βοήθεια προς τους μαθητές θα είναι ακόμα πιο ουσιώδης.

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

-Η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία θεωρώ ότι δεν είναι εύστοχη, δεν ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών, καθώς τα σχολικά εγχειρίδια έχουν

παραμένει τα ίδια πολλά χρόνια τώρα και δεν έχουν τροποποιηθεί ούτε ανανεωθεί, με αποτέλεσμα να μην εμπίπτουν στο πεδίο των ενδιαφερόντων των μαθητών στη σύγχρονη εποχή. Γενικότερα, δεν υπάρχει σύνδεση με την καθημερινή ζωή τους είναι ξεκομμένα από αυτή, με αποτέλεσμα να τους προκαλούν πλήξη και ανία. Τέλος, δεν μπορούν να ταυτίσουν τον εαυτό τους και κατ' επέκταση με την καθημερινότητά τους με αυτά και δεν αποτελούν κίνητρο για μάθηση, καθώς δεν κινητοποιούν το ενδιαφέρον τους.

Συνέντευξη 5

Φύλο: Γυναίκα

-Καλησπέρα σας! Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Αρχικά θα σας κάνω μερικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά στοιχεία. Θα ήθελα να μου πείτε ποια είναι η ηλικία σας (22-30, 31-40, 41-50 ή 51 και άνω);

-Η μου βρίσκεται μεταξύ 31 και 40 ετών.

-Ποιους τίτλους σπουδών κατέχετε πέρα από το βασικό τίτλο σπουδών;

-Τώρα παρακολουθώ μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του ΕΑΠ στην Ειδική Αγωγή και βρίσκομαι στο δεύτερο έτος σπουδών.

-Ποια ήταν η θέση που είχατε στη σχολική μονάδα κατά τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Το σχολικό έτος 2021-2022 εργαζόμουν ως αναπληρώτρια εκπαιδευτικός στο Δημοτικό σχολείο Ελαφονήσου.

-Πόσα είναι τα χρόνια της συνολικής προϋπηρεσίας που έχετε (0-4, 5-9, 10-14, 15-19 ή 20 και άνω);

-Έχω 5-9 χρόνια προϋπηρεσίας.

- Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων Η/Υ που έχετε;

-Έχω πολύ καλό επίπεδο γνώσεων των Η/Υ.

-Αφού ολοκληρώσαμε το πρώτο σκέλος που αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε στο δεύτερο σκέλος που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στο Δημοτικό κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022. Αρχικά θα ήθελα να σας ρωτήσω ποια ήταν η συχνότητα με την οποία κάνατε χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη περσινή σχολική χρονιά (2021-2022);

-Σε καθημερινή βάση.

-Ποιο/α εκπαιδευτικό/α τεχνολογικό/ά εργαλείο/α αξιοποιούσατε για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Χρησιμοποίησα αρκετά τεχνολογικά εργαλεία για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Έτσι λοιπόν χρησιμοποίησα τα E-books, εκπαιδευτικά βίντεο που υπήρχαν στο youtube, διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια, λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, τα Learning Apps και τέλος τα Comic Creators για τη δημιουργία ηλεκτρονικών κόμικς.

-Κατά την άποψή σας, πόσο αποτελεσματική ήταν η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για το μάθημα της Γλώσσας κατά την περίοδο του COVID-19 τη σχολική χρονιά 2021-2022;

-Η χρήση των ΤΠΕ εργαλείων συνέβαλε στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, τα E-books, τα εκπαιδευτικά βίντεο του youtube, αλλά και τα Learning Apps βοήθησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Έπειτα, θα μπορούσα να πω ότι και τα εκπαιδευτικά παιχνίδια αλλά και τα Comic Creators βοήθησαν σημαντικά σε αυτή τη διαδικασία. Στη συνέχεια τα λογισμικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, το Digital Storytelling αλλά και ο Διαδραστικός Πίνακας είχαν τη δική τους συνεισφορά ενώ τέλος ελάχιστα αξιοποίησα υλικό από τα Blogs.

-Πώς σας βοήθησαν τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας; Τι σας προσέφεραν;

-Τα εκπαιδευτικά τεχνολογικά εργαλεία με βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Αρχικά, ήμουν διστακτική για τη χρήση τους καθώς προερχόμασταν από δύο σχολικές χρονιές που υπήρχαν αρκετοί περιορισμοί. Με το πέρασμα του χρόνου όμως οι μαθητές ανταποκρίθηκαν σε αυτό το εγχείρημα με αποτέλεσμα να χρησιμοποιήσω στη διδασκαλία μου περισσότερα τέτοια εργαλεία. Το μάθημα έγινε πιο ενδιαφέρον για τους μαθητές ξεφεύγοντας από τα όρια της παραδοσιακής διδασκαλίας. Οι μαθητές πρότειναν πράγματα τα οποία ήθελαν να δουν σε επόμενα μαθήματα, συμμετέχοντας ενεργά κατά αυτό το τρόπο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

-Στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών τεχνολογικών εργαλείων κατά τη περίοδο του κορονοϊού την προηγούμενη σχολική χρονιά για το μάθημα της Γλώσσας, ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίσατε;

-Η σημαντικότερη δυσκολία που αντιμετώπισα σε αυτό το σημείο ήταν η έλλειψη του απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού. Άλλη μια σημαντική δυσκολία ήταν αυτή της δημιουργίας κατάλληλου υλικού για το μάθημα της γλώσσας καθώς κάποια από τα τεχνολογικά εργαλεία τα χρησιμοποίησα για πρώτη φορά οπότε δεν τα γνώριζα στο βαθμό που θα ήθελα. Τέλος, άλλο ένα ζήτημα που αντιμετώπισα σε μικρότερο βαθμό σχετιζόνταν με τη δημιουργία κατάλληλου κλίματος στη σχολική τάξη, διότι οι μαθητές δεν ήταν εξοικειωμένοι σε μεγάλο βαθμό στη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων με αποτέλεσμα ειδικά στο πρώτο διάστημα να έχουν περιορισμένη εμπλοκή στην εκπαιδευτική διαδικασία.

-Παρακολουθήσατε πέρυσι ή έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξειδικευτείτε στη χρήση των ΤΠΕ και να τις αξιοποιήσετε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριές σας ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο από ερεθίσματα;

-Ναι είχα παρακολουθήσει.

-Αν ναι, τα επιμορφωτικά προγράμματα προσφέρονταν δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας ή παρακολούθησατε με δική σας πρωτοβουλία επιμορφωτικά προγράμματα επί πληρωμή που προσφέρονταν από κάποιον άλλον φορέα που επιλέξατε εσείς;

-Παρακολούθησα τα δωρεάν επιμορφωτικά προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας.

-Οι μαθητές/τριές σας πόσο ανταποκρίθηκαν στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας με τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων κατά τη περίοδο του COVID-19 τη σχολική περίοδο 2021-2022;

-Το πιο ενθαρρυντικό δείγμα ήταν ότι οι μαθητές ζητούσαν επιπλέον υλικό συμμετέχοντας με αυτό το τρόπο στη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας παρακολουθώντας με ενδιαφέρον το μάθημα. Έθεταν ερωτήσεις και εξέφραζαν τις απορίες που είχαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Οι επιδόσεις στις γραπτές δοκιμασίες βελτιώθηκαν ενώ η ύλη γινόταν πιο κατανοητή για τους μαθητές. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιοι εξωγενείς παράγοντες όπως η οθόνη, το ποντίκι και γενικότερα άλλα εξαρτήματα αποσπούσαν την προσοχή των μαθητών.

-Κατά την άποψή σας, ποια ήταν τα οφέλη για τους/τις μαθητές/τριες από τη χρήση των ΤΠΕ εργαλείων στο μάθημα της Γλώσσας κατά τη περίοδο του COVID-19 τη προηγούμενη σχολική χρονιά;

-Τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές από αυτή τη διαδικασία τους βοήθησαν σημαντικά για την περαιτέρω εξέλιξή τους. Αυτό συνέβη καθώς απόκτησαν νέες ικανότητες και δεξιότητες, λαμβάνοντας τις γνώσεις μέσα από τη χρήση ποικίλων τρόπων έχοντας τη δυνατότητα για εύκολη πρόσβαση και αποθήκευση αυτών των πληροφοριών. Επιπρόσθετα, εξοικειώθηκαν με τη τεχνολογία έχοντας ενεργητικό ρόλο στη διδασκαλία του μαθήματος με αποτέλεσμα να αυξηθεί το ενδιαφέρον τους για το μάθημα της Γλώσσας.

-Γνωρίζετε τι είναι οι πολυγραμματισμοί στη γλωσσική διδασκαλία;

-Ναι.

-Έχετε χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία των πολυτροπικών κειμένων;

-Ναι, έχω χρησιμοποιήσει τους πολυγραμματισμούς για τη διδασκαλία πολυτροπικών κειμένων.

-Κάνατε χρήση των ΤΠΕ εργαλείων για τη γλωσσική επεξεργασία κειμένων;

-Ναι

-Αν ναι, τι είδους κείμενα επιλέγατε για να συμπεριληφθούν στο διδακτικό υλικό για το μάθημα της Γλώσσας;

-Θα μπορούσα να πω ότι επέλεξα αρκετά είδη κειμένων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας. Χρησιμοποίησα παραμύθια, ποιήματα, μύθους, αφίσες, εικονογραφημένες ιστορίες, χάρτες, άρθρα από εφημερίδες και διαφημίσεις.

-Τι είδους δραστηριότητες επιλέγατε για τη διδασκαλία των κειμένων αυτών;

-Οι δραστηριότητες που επέλεξα ήταν ανακαλυπτικού τύπου, ενίοτε συνεργατικές και είχαν ως στόχο την καλλιέργεια της έκφρασης και της κριτικής σκέψης.

-Θεωρείτε ότι τα σημερινά εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας είναι επαρκή για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες;

-Κατά τη γνώμη μου, οι ΤΠΕ προσφέρουν ένα αρκετά ευρύ φάσμα εργαλείων για την κάλυψη των ετερόκλητων εκπαιδευτικών αναγκών που προκύπτουν κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος. Ωστόσο, θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία οργανωμένων βιβλιοθηκών ή βάσεων δεδομένων με ψηφιοποιημένα, πολυμεσικά κείμενα, η ανανέωση των εκπαιδευτικών εφαρμογών που αξιοποιούν ξεπερασμένες τεχνολογίες (πχ. adobe flash) και η δημιουργία νέων πιο εύχρηστων, αλλά και η ανάπτυξη ελκυστικών, ελεύθερων λογισμικών με έντονα στοιχεία φορητότητας (mobile apps).

-Πιστεύετε πως η επιλογή των κειμένων στα σχολικά βιβλία ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών;

-Θεωρώ ότι τα κείμενα των σχολικών βιβλίων ανταποκρίνονται αρκετά στα ενδιαφέροντα των παιδιών από πλευράς θεματολογίας, όμως θα μπορούσαν να ενσωματωθούν περισσότερα κείμενα με κυρίαρχο το στοιχείο του χιούμορ ή της φαντασίας, εναλλακτικά κειμενικά είδη, όπως αυτό του κόμικς, αλλά και κείμενα παρμένα από την καθημερινότητα των μαθητών δοσμένα με πολυμεσικό τρόπο.